

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
VERSLO EKONOMIKOS KATEDRA**

RIMA RAČKAUSKIENĖ

**LIETUVOS VYRIAUSYBĖS SIŪLOMŲ VERSLO
SKATINIMO PRIEMONIŲ ANALIZĖ IR VERTINIMAS**
Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas:
doc. dr. J. Vijeikis**

VILNIUS, 2012

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
VERSLO EKONOMIKOS KATEDRA**

**LIETUVOS VYRIAUSYBĖS SIŪLOMŲ VERSLO
SKATINIMO PRIEMONIŲ ANALIZĖ IR VERTINIMAS**

**Finansų rinkų magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62404S110**

Vadovas

doc. dr. J. Vijeikis

2012 03 22

Recenzentas

Atliko

FRmis0-02 gr. stud.

R. Račkauskienė

2012 03 22

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SAMPRATA, JO REIKŠMĖ.....	11
2. TEISĖS AKTŲ REGULIUOJANČIŲ VERSLĄ ANALIZĖ.....	20
2.1. Valstybės požiūrį į verslą nusakantys teisės aktai.....	20
2.2. Teisės aktai reglamentuojantys įmonių steigimą bei veiklą.....	22
3. PAGRINDINĖS PARAMOS VERSLUI FORMOS LIETUVOJE.....	25
4. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO VEIKLOS SĄLYGOS LIETUVOJE.....	33
5. TYRIMO METODOLOGIJA.....	41
6. LIETUVOS VYRIAUSYBĖS VERSLO SKATINIMO PRIEMONIŲ TYRIMAS.....	44
IŠVADOS.....	92
LITERATŪRA.....	97
ANOTACIJA.....	104
ANNOTATION.....	105
SANTRAUKA.....	106
SUMMARY.....	108
PRIEDAI.....	110

PRIEDAI

- 1 priedas. 3 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių dalis lyginant su visų įmonių skaičiumi
- 2 priedas. 4 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių
- 3 priedas. 5 lentelė. Veikiančių įmonių ir darbuotojų skaičiaus pasiskirstymas pagal įmonių dydį
- 4 priedas. 6 lentelė. SVV įmonių pasiskirstymas pagal apskritis 2006-2012 metais
- 5 priedas. Įmonių sumokėti pelno ir pridėtinės vertės mokesčiai, tūkst. Lt
- 6 priedas. 10 lentelė. Įmonių sukurta pridėtinė vertė, Lt
- 7 priedas. 11 lentelė. Įmonių sukurtos pridėtinės vertės pokytis 2005 – 2009 m., litais ir procentais
- 8 priedas. 12 lentelė. Teisės aktai reglamentuojantys įmonių steigimą, veiklą, reorganizavimą, likvidavimą
- 9 priedas. 13 lentelė. Sąrašas veiklos rūšių, kurios nelicencijuojamos, tačiau gali vykdyti tik juridiniai asmenys
- 10 priedas. 14 lentelė. Fiziniam asmeniui (gyventojams) išduodamų licencijų arba leidimų sąrašas
- 11 priedas. 15 lentelė. Licencijuojamų veiklos rūšių ir institucijų išduodančių licencijas sąrašas
- 12 priedas. 16 lentelė. Lengvatinių kreditų teikimo sąlygos
- 13 priedas. Apklausos anketa
- 14 priedas. 22 pav. Mokesčių sistemos elementų pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui
- 15 priedas. 24 pav. Kliūčių, su kuriomis verslininkams tenka susidurti ieškant finansavimo, pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui
- 16 priedas. 26 pav. Neigiamai verslą veikiančių veiksnių pasiskirstymas
- 17 priedas. 35 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl ES struktūrinių fondų paramos
- 18 priedas. 19 lentelė. Verslininkų nuomonių pasiskirstymas pagal tai, kad jiems verslo skatinimo priemonių nereikia arba, kad jie apie tai nieko nežino
- 19 priedas. 42 pav. Verslo skatinimo priemonių reikalingumo vertinimai

LENTELĖS

- 1 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją
- 2 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas Lietuvoje
- 3 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių dalis lyginant su visų įmonių skaičiumi
- 4 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių
- 5 lentelė. Veikiančių įmonių ir darbuotojų skaičiaus pasiskirstymas pagal įmonių dydį
- 6 lentelė. SVV įmonių pasiskirstymas pagal apskritis 2006-2012 metais
- 7 lentelė. SVV įmonių struktūra pagal ekonominės veiklos rūšis
- 8 lentelė. Įmonių sumokėtas pelno mokestis
- 9 lentelė. Įmonių sumokėtas pridėtinės vertės mokestis
- 10 lentelė. Įmonių sukurta pridėtinė vertė, Lt
- 11 lentelė. Įmonių sukurtos pridėtinės vertės pokytis 2005 – 2009 m., litais ir procentais
- 12 lentelė. Teisės aktai reglamentuojantys įmonių steigimą, veiklą, reorganizavimą, likvidavimą
- 13 lentelė. Sąrašas veiklos rūšių, kurios nelicencijuojamos, tačiau gali vykdyti tik juridiniai asmenys
- 14 lentelė. Fiziniam asmeniui (gyventojams) išduodamų licencijų arba leidimų sąrašas
- 15 lentelė. Licencijuojamų veiklos rūšių ir institucijų išduodančių licencijas sąrašas
- 16 lentelė. Lengvatinių kreditų teikimo sąlygos
- 17 lentelė. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje
- 18 lentelė. Įregistruotų ir išregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje
- 19 lentelė. Verslininkų nuomonių pasiskirstymas pagal tai, kad jiems verslo skatinimo priemonių nereikia arba, kad jie apie tai nieko nežino

PAVEIKSLAI

- 1 pav. Mažų ir vidutinių įmonių dalis lyginant su visų įmonių skaičiumi
- 2 pav. Mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal darbuotojų skaičių
- 3 pav. Veikiančių įmonių ir darbuotojų skaičius pagal įmonių dydį
- 4 pav. SVV įmonių pasiskirstymas pagal apskritis 2012 m. sausio 1 d.
- 5 pav. SVV ir didelių įmonių sumokėti mokesčiai 2010 metais, tūkst. Lt.
- 6 pav. Įmonių sukurta pridėtinė vertė (gamybos kainomis), Lt.
- 7 pav. Pagrindinės valstybės paramos verslui formos
- 8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį
- 9 pav. Apklaustos dalyvių pasiskirstymas pagal veiklos rinkoje laikotarpį
- 10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės tipą
- 11 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: ar lengva pradėti verslą Lietuvoje
- 12 pav. Verslininkų nuomonių pasiskirstymas, apie verslo sąlygas šalyje
- 13 pav. Respondentų nuomonė apie verslo sąlygų pokyčius per pastaruosius 2 – 3 metus
- 14 pav. Verslo įmonių apyvartos pokyčiai pastaraisiais metais
- 15 pav. Respondentų verslo sąlygų vertinimo ir apyvartos pokyčių palyginimas
- 16 pav. Apklaustos dalyvių paskutinių metų grynojo pelno pokytis
- 17 pav. Respondentų verslo sąlygų vertinimo ir grynojo pelno pokyčių palyginimas
- 18 pav. Respondentų, teigusių, kad verslo sąlygos pastaraisiais metais šalyje blogėjo, apyvartos ir grynojo pelno pokyčiai
- 19 pav. Įmonių grynojo pelno ir darbuotojų skaičiaus pokyčiai
- 20 pav. Respondentų mokesstinės naštos įvertinimas
- 21 pav. Respondentų, mokesčių sistemos reikšmės verslui, vertinimai
- 22 pav. Mokesčių sistemos elementų pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui
- 23 pav. Kliūčių, su kuriomis tenka susidurti ieškant finansavimo, vertinimas
- 24 pav. Kliūčių, su kuriomis verslininkams tenka susidurti ieškant finansavimo, pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui
- 25 pav. Respondentų vertinimų pasiskirstymas dėl galimybės gauti paskolą be užstato, turint tik gerą verslo planą
- 26 pav. Neigiamai verslą veikiančių veiksnių pasiskirstymas

27 pav. Respondentų nuomonių, ar dabartinėmis sąlygomis jie ryžtųsi pradėti verslą Lietuvoje, pasiskirstymas

28 pav. Verslo atstovų valstybės teikiamos paramos vertinimas

29 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos garantijos gavimo

30 Pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos palūkanų kompensavimo

31 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į komercinius bankus dėl lengvatinių kreditų gavimo

32 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į savivaldybes, dėl paramos iš savivaldybės SVV paramos fondo gavimo

33 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal naudojimąsi verslo inkubatoriaus paslaugomis

34 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal naudojimąsi verslo informacijos centro paslaugomis

35 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl ES struktūrinių fondų paramos

36 pav. Verslininkų, gavusių ES struktūrinių fondų paramą, nuomonių apie šios paramos reikšmę pasiskirstymas

37 pav. Respondentų, teikusių paraiškas, pasiskirstymas pagal ES struktūrinių fondų paramos gavimą

38 pav. Verslo atstovų, kurie paruošė ir pateikė paraiškas, bei tų kurie pradėjo ruošti paraiškas, bet iki galo jų neparuošė, pasiskirstymas

39 pav. Mokesčių lengvatų vertinimo rezultatai

40 pav. Respondentų naudojimosi darbo biržos parama pasiskirstymas

41 pav. Verslo paramos priemonių naudojimo intensyvumas

42 pav. Verslo skatinimo priemonių reikalingumo vertinimai

43 pav. Pagalbos, įsisavinant struktūrinių fondų paramą, reikalingumas verslui

44 pav. Šešios labiausiai verslui reikalingos priemonės, kurios efektyviausiai pagerintų verslo sąlygas šalyje

IVADAS

Verslas sudaro ekonomikos pagrindą. Net 99,5 procentus visų Lietuvoje veikiančių įmonių sudaro smulkus ir vidutinis verslas (toliau - SVV). Būtent šis sektorius padeda spręsti užimtumo problemas, lanksčiai prisitaiko prie ekonomikos pokyčių, diegia naujoves, aptarnauja didžiąsias įmones, užsiima netradiciniais verslais, taip pat yra didžiųjų įmonių užuomazgos. SVV įmonės stiprina atskirų rajonų ekonomiką, padeda pertvarkyti jos struktūrą, skatina gamybinių jėgų plėtrą, padeda kurti naujas darbo vietas. Tačiau SVV subjektai negali vienodomis sąlygomis konkuruoti su didelėmis įmonėmis, todėl itin svarbu sudaryti tinkamas verslo vystymosi, veiklos sąlygas.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos (toliau - ES) nare, smulkiajam ir vidutiniam verslui atsirado daugiau galimybių, kuriomis verslininkai gali naudotis. Tai liudija pateiktų projektų skaičius, prašomos paramos sumos, viršijančios fondų galimybes. ES paramos politika SVV siekia sudaryti palankias sąlygas jam veikti ne tik šalių nacionalinėje, bet ir tarptautinėje Europos rinkoje.

Pasaulyje vykstantys integravimo, internacionalizavimo procesai, net tik sukuria didesnes rinkas įmonių produkcijos realizavimui, bet ir didina konkurenciją, kuri kelia vis didesnius reikalavimus tiek įmonėms, tiek jų produkcijai. Šiandieninėmis sudėtingomis sąlygomis SVV subjektų dėmesys turėtų būti nukreiptas ne tik į inovatyvių ir paklausių produktų kūrimą, jų sėkmingą įvedimą į rinką, gebėjimą gyvybingai funkcionuoti rinkoje, bet ir siekti sėkmingos verslo plėtros. Dėl šių priežasčių svarbu išsiaiškinti ir įvertinti galimą paramos verslui mechanizmą, kuris galėtų būti kaip svarbiausias ir lemiantis išliekamąjį SVV subjektų konkurencinį pranašumą.

Jau senai yra diskutuojama dėl to: kokia turėtų būti valstybės įtaka verslui? Žinoma dauguma verslininkų palaiko liberaliąją valstybės politikos kryptį verslo atžvilgiu, kuomet verslui suteikiama daug laisvės, taikomi maži mokesčių tarifai ir panašiai, tačiau iš kitos pusės visuomenė reikalauja iš valstybės ne mažai ir brangiai kainuojančių paslaugų: nemokamo švietimo, nemokamos medicininės pagalbos, socialinės paramos, be to valstybė turi užtikrinti krašto apsaugą, viešąją tvarką, aplinkos apsaugą, tinkamą susisiekimo infrastruktūrą ir t.t., o tai riboja valstybės galimybes vykdyti liberalią valstybės ekonominę politiką bei taikyti mažus mokesčius verslui. Dėl to nuolatos yra ieškoma pusiausvyros tarp palankių verslo sąlygų, mokesčių lygio ir galimybės vykdyti valstybės įsipareigojimus visuomenei.

Šiuo sudėtingu šaliai laikotarpiu Lietuvos Vyriausybė turi išspręsti du pagrindinius klausimus:

1. Stabilizuoti valstybės finansų sistemą, t.y. užtikrinti, kad į biudžetą būtų surinkta pakankamai lėšų, kad valstybė galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus;

2. Suformuoti tokią mokesčių sistemą, kad verslas galėtų sėkmingai vystyti savo veiklą ir į biudžetą būtų surinkta pakankamai mokestinių pajamų.

Kriziniu laikotarpiu, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra tapo vienu pagrindinių ekonominės politikos tikslų. Šiuo metu Lietuvos Vyriausybė palaiko SVV skatinimą, rėmimą ir visapusišką pagalbą, tačiau dėl finansinių išteklių stokos smulkųjų ir vidutinį verslą remia tik pagal išgales.

Verslo reikšmė ekonomikos nuosmukio sąlygomis yra itin svarbi, nes tik verslas gali padėti šaliai įveikti finansų krizę, todėl LR Vyriausybė parengė ekonomikos skatinimo planą, kuriame siekiama identifikuoti verslo plėtrą stabdančias problemas, ieškoma būdų joms pašalinti bei sukurti verslo skatinimo priemonės, kurios sudarytų sąlygas verslo plėtrai.

Šio **tyrimo problema**: LR Vyriausybė aktyviai siekia pagerinti verslo veiklos sąlygas Lietuvoje ir paskatinti naujų įmonių kūrimą bei plėtrą, tačiau įmonės kuriasi vangiai, ypač mažesniuose miestuose ir rajonuose, jų augimas ir plėtra nėra pakankamai spartūs.

Tyrimo hipotezė: Smulkus ir vidutinis verslas nepakankamai aktyviai naudojami valstybės vykdomomis verslo skatinimo priemonėmis.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlomas verslo skatinimo priemonės bei įvertinti šių priemonių reikalingumą.

Darbe siekiama įgyvendinti šiuos **uždavinius**:

- ✓ Įvertinti smulkaus ir vidutinio verslo reikšmę Lietuvos ekonomikai;
- ✓ Atlikti teisės aktų, nusakančių valstybės požiūrį į verslą bei reguliuojančių verslo aplinką, analizę;
- ✓ Apžvelgti paramos verslui priemonės;
- ✓ Išnagrinėti verslo aplinką bei verslo sąlygas Lietuvoje;
- ✓ Atlikus tyrimą išsiaiškinti verslininkų požiūrį į dabartines veiklos sąlygas, Vyriausybės vykdomas verslo skatinimo priemonės bei kokių priemonių, jų manymu, reiktų imtis siekiant pagerinti verslo sąlygas Lietuvoje.

Darbo metodai. Mokslinės literatūros analizė, teisinių dokumentų analizė, statistinių duomenų analizė, atlikto sociologinio tyrimo (anketinės apklausos) duomenų analizė.

Darbe naudoti šaltiniai: aktuali verslo aplinką analizuojanti literatūra, Lietuvos bei užsienio autorių moksliniai straipsniai bei publikacijos, aukščiausių šalies valdymo institucijų priimti bei paskelbti sprendimai, strategijos, internete paskelbta informacija, teisės aktai, mokomoji, metodinė medžiaga, Lietuvos bei užsienio institucijų renkama bei skelbiama statistinė informacija, apklausos būdu surinkti duomenys.

Darbo struktūra. Pirmoje darbo dalyje apibrėžiama smulkaus ir vidutinio verslo samprata, šio verslo sektoriaus dydis, sudėtis, pasiskirstymas bei reikšmė visai šalies ekonomikai. Antroje dalyje

gilinamasi į teisinę verslo aplinką bei valstybės politiką, deklaruojamą verslo atžvilgiu. Trečioje darbo dalyje aptariamos paramos verslui formos, šaltiniai, strateginės plėtros kryptys, išsamiai išnagrinėjamos šiuo metu verslui teikiamos valstybės paramos priemonės. Ketvirtoje darbo dalyje analizuojamos moksliniuose straipsniuose akcentuojamos smulkaus ir vidutinio verslo problemos, verslo plėtros kliūtys, analizuojama verslo aplinka, aptariamos smulkaus ir vidutinio verslo stipriosios savybės bei silpnybės, grėsmės bei išvelgiamos galimybės, verslo aplinkos gerinimo kryptys, nagrinėjama ES struktūrinių fondų paramos reikšmė verslo aplinkai. Penktoje dalyje aptariama atliekamo tyrimo metodologija, strategija bei pagrindiniai etapai, aprašomi duomenų rinkimo ypatumai bei gautų rezultatų analizės metodai. Šeštoje darbo dalyje analizuojami apklausos būdu atlikto tyrimo gauti rezultatai, kurių pagrindu formuojamos darbo išvados bei teikiami siūlymai verslo sąlygoms šalyje gerinti.

1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SAMPRATA, JO REIKŠMĖ

Pagal 2003 gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją (pradėtą taikyti 2005 m. sausio 1 d.) SVV įmonės apibūdina šie kriterijai – įmonės darbuotojų skaičius, metinė apyvarta arba balansinė turto vertė, ir įmonės savarankiškumas. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją

SVV įmonės	Darbuotojų skaičius	Metinės pajamos	=	Turto balansinė vertė
Vidutinė įmonė	< 250	= 50 mln. EUR	=	43 mln. EUR
Maža įmonė	<50	= 10 mln. EUR	=	10 mln. EUR
Mikro įmonė	<10	= 2 mln. EUR	=	2 mln. EUR

Šaltinis: Statistikos departamentas, 2009, p. 7.

Ši Europos Komisijos SVV įmonių samprata yra tik rekomendacinio pobūdžio, tačiau ji tampa privaloma, kai kalbama apie valstybės paramą SVV, siekiant išvengti konkurencijos pažeidimų kitų įmonių atžvilgiu.

Smulkaus ir vidutinio verslo sampratą Lietuvoje apibrėžia 2007 m. gruodžio 4 d. priimtas Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas, kuris įsigaliojo nuo 2008 m. sausio 1 d. Įstatymas apibrėžia, jog smulkiojo ir vidutinio verslo subjektas yra labai maža įmonė, maža įmonė, vidutinė įmonė ar verslininkas, atitinkantys įstatyme nustatytas sąlygas. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas Lietuvoje pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė. Smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas Lietuvoje

SVV įmonės	Darbuotojų skaičius	Finansiniai duomenys	Savarankiškumas
Vidutinė įmonė	Mažiau kaip 250	Įmonės metinės pajamos neviršija 138 mln. Lt arba įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 93 mln. Lt	Yra savarankiška *
Maža įmonė	Mažiau kaip 50	Įmonės metinės pajamos neviršija 24 mln. Lt arba įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 17 mln. Lt	Yra savarankiška *
Labai maža įmonė	Mažiau kaip 10	Įmonės metinės pajamos neviršija 7 mln. Lt arba įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 5 mln. Lt	Yra savarankiška *

2 lentelės tęsinys kitame puslapyje

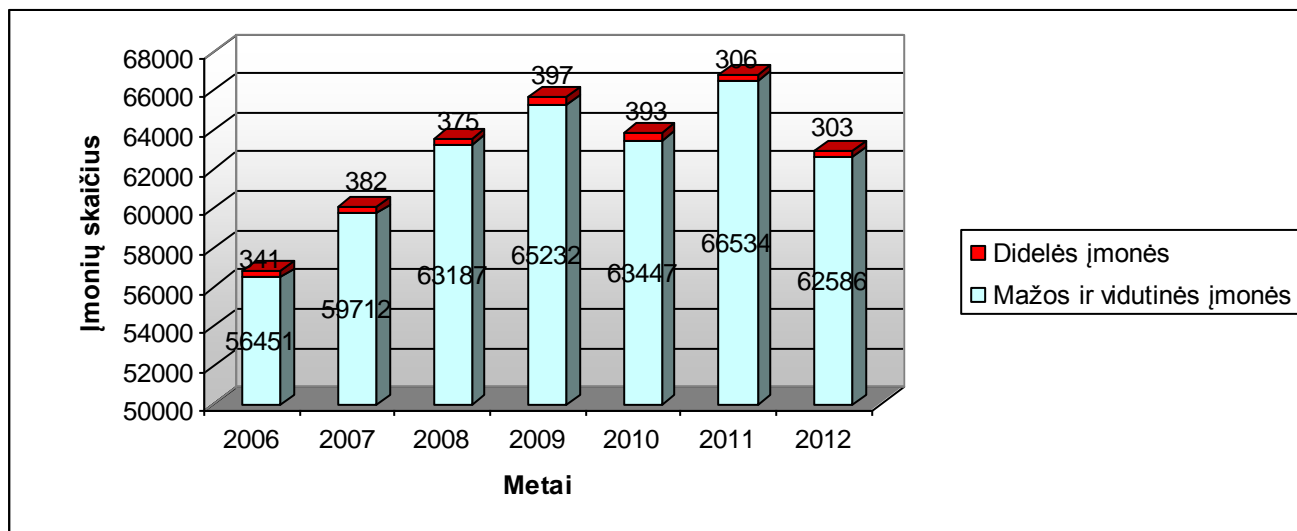
SVV įmonės	Darbuotojų skaičius	Finansiniai duomenys	Savarankiškumas
Verslininkas	Mažiau kaip 250	Metinės pajamos neviršija 138 mln. Lt arba balanse nurodyto turto vertė neviršija 93 mln. Lt	Yra savarankiškas

* Savarankiška įmonė – įmonė, kuri pagal LR Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą (2007-12-04, Nr. X-1346) nėra priskiriama partnerinei arba susijusiai įmonei.

Šaltinis: adaptuota pagal Statistikos departamentas, 2009, p. 7.

Įsigaliojus šiam, pagal Europos Komisijos rekomendacijas adaptuotam, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimui daugiau įmonių gali pasinaudoti mažoms ir vidutinėms įmonėms valstybės skiriamomis lengvatomis, įvairiomis paramos formomis bei Europos Sąjungos vykdomos politikos paramos priemonėmis, vykdomomis šių įmonių atžvilgiu (European Commission, 2003).

Labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms tenka svarbiausias vaidmuo įgyvendinant naujovių diegimą, partnerystės, konkurencingumo ir užimtumo plėtrą Lietuvoje. **2012 m. sausio 1 d. Lietuvoje mažos ir vidutinės įmonės (toliau – MVI) sudarė daugiau kaip 99 proc. visų šalyje veikiančių įmonių** (1 pav.). Tikslus 2006 – 2012 metais veikusių mažų ir vidutinių įmonių bei didelių įmonių skaičius bei jų procentinis pasiskirstymas pateiktas 3 lentelėje (žr. 1 priedą).

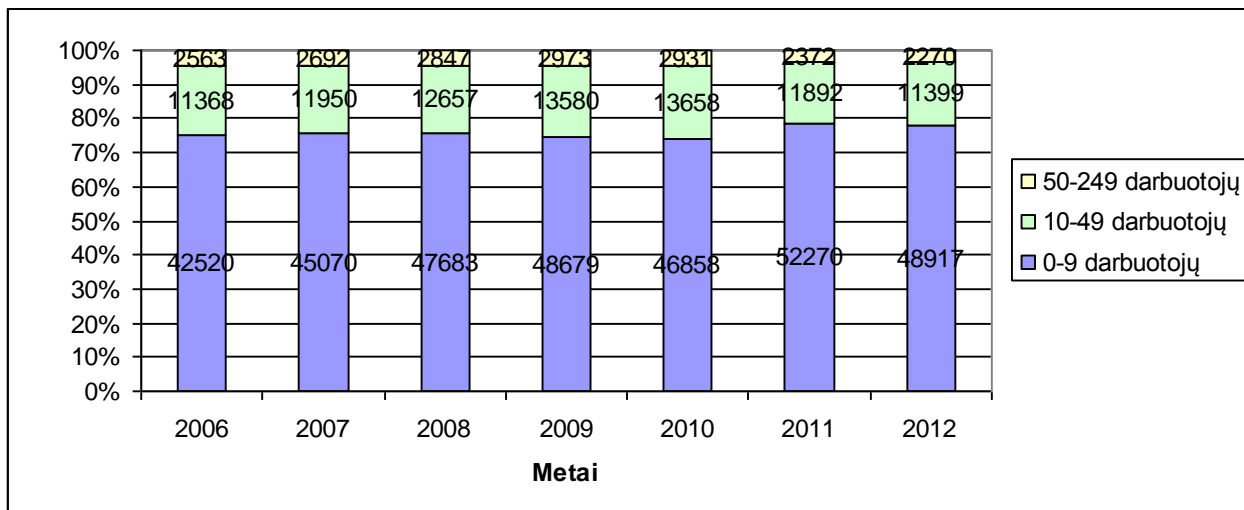

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

1 pav. Mažų ir vidutinių įmonių dalis lyginant su visų įmonių skaičiumi

Gausiausia pagal darbuotojų skaičių grupė – labai mažos įmonės turinčios iki 9 darbuotojų. 4 lentelėje (žr. 2 priedą) pateikti konkretūs duomenys, koks mažų ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių 2006 – 2012 metais. Labai mažų įmonių grupė šiuo metu sudaro apie 78 proc. visų

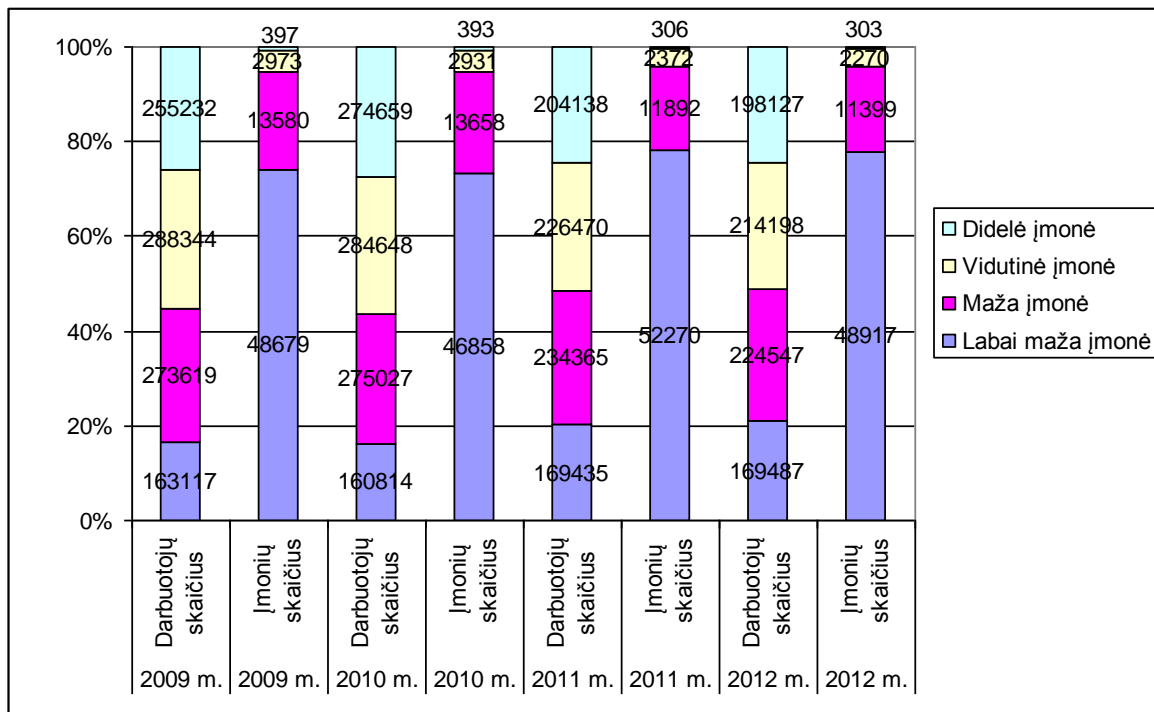
VMĮ (48917 įmonės), nors procentinis įmonių pasiskirstymas pagal jų dydį 2011 – 2012 metais išlieka panašus, tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad 2012 metais įmonių skaičius visose grupėse yra sumažėjęs: labai mažų įmonių skaičius sumažėjo 6,5 proc. (3353 įmonėmis), mažų įmonių skaičius sumažėjo 4,1 proc. (493 įmonėmis), vidutinių įmonių skaičius sumažėjo 4,3 proc. (102 įmonėmis) (2 pav.).

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

2 pav. Mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal darbuotojų skaičių

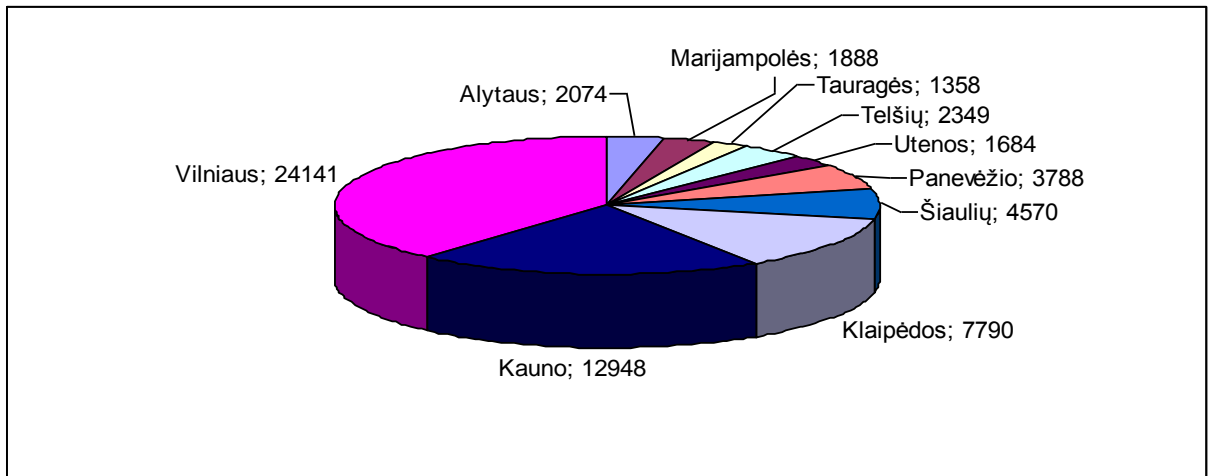
SVV situacija vertinama pagal šių įmonių galimybę įdarbinti žmones. **SVV įmonės Lietuvoje sudaro daugiau nei 99 proc. visų įmonių ir jose dirba daugiau negu 75 proc. dirbančiųjų.** Labai mažos įmonės 2012 metų pradžioje bendrame įmonių skaičiuje sudarė 77 proc., ir jose dirbo 21 proc. darbuotojų. Įmonėse, turinčiose nuo 50 iki 249 darbuotojų, dirbo 26,6 proc. darbuotojų, nors šių įmonių lyginamoji dalis bendrame įmonių skaičiuje sudarė tik 3,6 proc. 2007 – 2012 metais šalyje veikusių įmonių ir juose dirbusių darbuotojų skaičiaus pasiskirstymas pateiktas 5 lentelėje (žr. 3 priedą), o šis pasiskirstymas aiškiausiai atsispindi pavaizduojant duomenis grafiškai, todėl 2009 -2012 metų duomenys pateikiami stulpelinėje diagramoje 3 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

3 pav. Veikiančių įmonių ir darbuotojų skaičius pagal įmonių dydį

Veikiančios SVV įmonės šalies apskrityse yra pasiskirsčiusios labai netolygiai. Tose apskrityse, kurių centrai yra didieji šalies miestai, sukonzentruota didžioji veikiančių įmonių dalis. 2012 m. pradžioje Vilniaus apskrityje veikiančios įmonės sudarė 38,6 proc. (24141 įmonė) visų veikiančių SVV įmonių. Kitas trečdalis įmonių veikė Kauno – 20,7 proc. (12948 įmonės) ir Klaipėdos – 12,4 proc. (7790 įmonių) apskrityse. Kitose septyniose apskrityse esančios SVV įmonės sudarė mažiau negu trečdalį visų įmonių (4 pav.). Nors valstybė deda daug pastangų šioms pasiskirstymo nevienodumams pašalinti: daugumoje savivaldybių įsteigti verslo informacijos centrai, savivaldybėse kuriami verslo paramos fondai, visų savivaldybių įmonės gali pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama ir t.t., tačiau SVV koncentracija apskrityse išlieka panaši. SVV pasiskirstymas pagal apskritis 2006 – 2012 metais pateiktas 6 lentelėje (žr. 4 priedą).

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

4 pav. SVV įmonių pasiskirstymas pagal apskritis 2012 m. sausio 1 d.

Analizuojant veikiančių SVV įmonių struktūrą pagal ekonominės veiklos rūšis 2011–2012 m. (7 lentelė), galima pastebėti, kad **daugiausia SVV įmonės veikia didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių remonto, apdirbamosios gamybos, statybos bei profesinės, mokslinės ir techninės veiklos srityse**. 2012 metais pastebimas procentaliai nedidelis, tačiau tendencingas įmonių skaičiaus mažėjimas. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius nežymiai augo tik kasybos ir karjerų eksploatavimo bei vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo sektoriuose, visose kitose veiklos srityse įmonių skaičius mažėjo. Labiausiai įmonių skaičius sumažėjo meninės, pramoninės, poilsio organizavimo veiklos srityje (-10,5 proc.) ir statybos sektoriuose (-9,6 proc.).

7 lentelė. SVV įmonių struktūra pagal ekonominės veiklos rūšis (EVRK 2)

Ekonominės veiklos rūšys (EVRK 2)	2011	2012	Pokytis %
Iš viso pagal ekonominės veiklos rūšis	66532	62586	-5,9
A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	1625	1531	-5,8
B Kasyba ir karjerų eksploatavimas	84	86	2,4
C Apdirbamoji gamyba	6921	6432	-7,1
D Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	320	308	-3,8
E Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	314	320	1,9
F Statyba	6537	5907	-9,6
G Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	22316	21077	-5,6

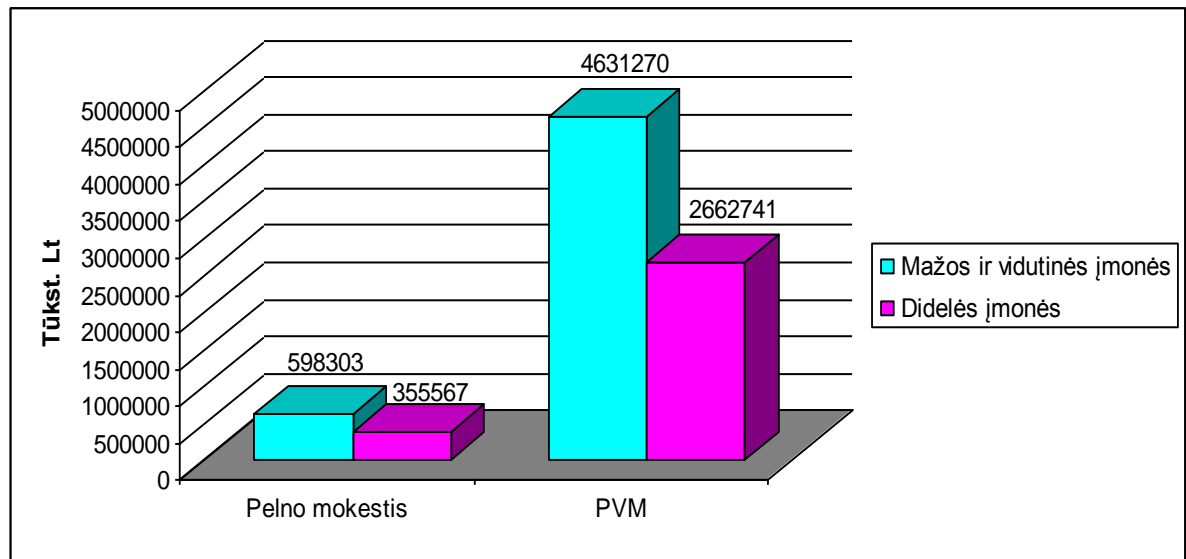
7 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Ekonominės veiklos rūšys (EVRK 2)	2011	2012	Pokytis %
H Transportas ir saugojimas	6241	6021	-3,5
I Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	3041	2906	-4,4
J Informacija ir ryšiai	2079	1960	-5,7
K Finansinė ir draudimo veikla	652	627	-3,8
L Nekilnojamojo turto operacijos	3473	3321	-4,4
M Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	7154	6664	-6,8
N Administracinė ir aptarnavimo veikla	2034	2011	-1,1
O Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	11	10	-9,1
P Švietimas	471	439	-6,8
Q Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	1630	1479	-9,3
R Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	438	392	-10,5
S Kita aptarnavimo veikla	1191	1095	-8,1

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

Valstybei itin svarbūs ir aktualūs yra į biudžetą įmonių sumokami mokesčiai. Atlikti skaičiavimai parodė, kad **mažos ir vidutinės įmonės 2007-2011 metais sumokėjo apie 60 – 70 procentų visų į biudžetą surenkamų pelno ir pridėtinės vertės mokesčių**, o šie mokesčiai sudaro didžiąją valstybės biudžeto pajamų dalį. 2007 – 2011 metais (2011 metų pateikti I – III ketvirčių duomenys) įmonių sumokėti pelno ir pridėtinės vertės mokesčiai, bei šių mokesčių pasiskirstymas tarp mažų ir vidutinių įmonių bei didelių įmonių pateikti 8 ir 9 lentelėse (žr. 5 priedą). 2010 metais mažos ir vidutinės įmonės sumokėjo į biudžetą 62,7 proc. pelno mokesčio, tai sudarė 598303 tūkst. Lt, ir 63,5 proc. pridėtinės vertės mokesčio, tai sudarė 4631270 tūkst. Lt. Šios proporcijos vaizdžiai pavaizduotos 5 paveiksle. Taigi mažos ir vidutinės įmonės valstybei itin svarbios ne tik todėl, kad sprendžia šalies užimtumo problemas, bet ir yra svarbiausias valstybės biudžeto pajamų šaltinis.

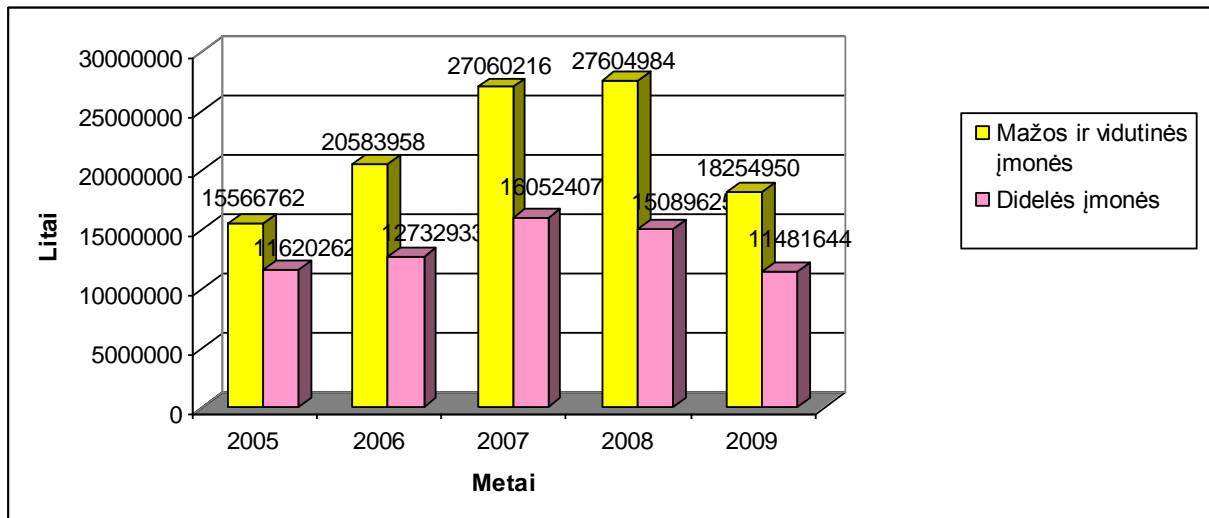

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

5 pav. SVV ir didelių įmonių sumokėti pelno ir PVM mokesčiai 2010 metais, tūkst. Lt.

Kad smulkus ir vidutinis verslas yra ekonomikos variklis rodo ir šio sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė. **Lietuvoje smulkus ir vidutinis verslas sukuria apie 60 procentų visos pridėtinės vertės.** 2008 m. mažose ir vidutinėse įmonėse sukurta pridėtinė vertė sudarė 27604984 Lt ir tai sudarė net 64,7 proc. visos šalyje sukurtos pridėtinės vertės. 2009 metais šalies ekonomika smarkiai smuko tai atsiliepė ir įmonių pajėgumams. Nagrinėjant įmonių kuriamos pridėtinės vertės dinamiką nustatyta, kad didžiosios įmonės ekonomikos lėtėjimą pajuto pirmosios ir jų kuriama pridėtinė vertė šiek tiek sumažėjo jau 2008 metais, kai smulkiojo ir vidutinio verslo pridėtinė vertė dar 2 procentais augo. Tačiau 2009 metais smulkųjų ir vidutinių verslą ekonomikos nuosmukis paveikė itin stipriai: smulkus ir vidutinio verslo sukurta pridėtinė vertė sumažėjo net 33,9 procentais. Įmonių sukurta pridėtinė vertė 2005 – 2009 metais pateikta 10 lentelėje (žr. 6 priedą), o šios vertės kitimo dinamika pateikta 11 lentelėje (žr. 7 priedą). Siekiant vaizdžiai pademonstruoti mažų ir vidutinių įmonių bei didelių įmonių sukuriamos pridėtinės vertės proporcijas, 2005 – 2009 įmonių sukurta pridėtinė vertė pateikta 6 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2011

6 pav. Įmonių sukurta pridėtinė vertė (gamybos kainomis), Lt

Sunku pervertinti mažų ir vidutinių įmonių įtaką šalies ūkiui. MVĮ sukuria apie 60 proc. visų šalies įmonių bendrosios pridėtinės vertės ir įdarbina daugiau kaip 70 proc. visų Lietuvos įmonių dirbančiųjų (LR Ūkio ministerija, 2010). Taigi bendras MVĮ indėlis į ekonomiką yra panašus kaip ir didelių įmonių. Vis dėl to smulkios įmonės pasižymi tam tikromis savybėmis, dėl kurių jų indėlis yra išskirtinis: kuria naujas darbo vietas, diegia inovacijas, skatina konkurenciją, padeda didelėms organizacijoms bei efektyviai gamina prekes ir teikia paslaugas.

Taip pat istorija liudija, kad **daugybės mokslinių lūžių „kaltininkai“ yra nepriklausomi išradėjai bei smulkios firmelės**, pavyzdžiui: fotokopijavimo aparatas, insulinas, vakuuminė kamera, penicilinas, užtrauktukas, automatinė pavarų dėžė, reaktyvinis variklis, sraigtasparnis, spalvotas filmas, tušinukas buvo sukurti būtent smulkiose įmonėse. Inovacijų tyrimai rodo, kad smulkios įmonės daug efektyviau vykdo tyrimus ir diegia naujoves savo veikloje. Edwards ir Gordon atlikti tyrimai rodo, kad mažos įmonės yra pagrindinės ir svarbiausios novatorės tiek tose ūkio šakose, kuriose bedarbystė mažėja, tiek ir tose, kuriose didėja.

Smulkios įmonės skatina ekonominę konkurenciją. Kai rinkoje veikia vos keli gamintojai, jie gali nustatyti aukštas kainas, sulaikyti kompanijos viduje technologijos naujoves, neįsileisti į rinką naujų konkurentų bei kitaip piktnaudžiauti savo užimama padėtimi ir turima galia. Ne visos smulkių įmonių konkurencinės pastangos būna sėkmingos, tačiau smulkiųjų įmonių veikla gali net iki minimumo apriboti didžiųjų organizacijų savavaliavimą. Nors daugybė smulkių firmelių gali būti nelygiavertis varžovas vienai didelei ar net kelioms kompanijoms, dominuojančioms toje ūkio šakoje, vis tiktai smulkių verslų buvimas ūkio šakoje yra pageidautinas reiškinys rinkos sistemai.

Faktas, kad kai kurias funkcijas mažos įmonės atlieka kvalifikuočiau, leidžia teigti, kad jos prisideda prie didžiųjų kompanijų sėkmės. Dvi pagrindinės funkcijos, kurias smulkios įmonės atlieka efektyviau nei didelės, yra tiekimo ir paskirstymo funkcijos.

Akivaizdu, kad automobilius gaminti geriau didelėms kompanijoms, o juos remontuoti – mažoms įmonėms. Faktas, kad smulkios įmonės ir toliau išlieka konkurencinėje kovoje, yra puikus įrodymas, kad smulkių įmonių veikla yra efektyvi.

Pagrindinės priežastys, kodėl smulkios įmonės yra santykinai tokios stiprios:

- Smulkios įmonės yra mažiau suvaržytos sudėtingų, įvairialypių sprendimų priėmimo struktūrų, kurios labai riboja didžiųjų organizacijų lankstumą ir produktyvumą;
- Smulkių įmonių savininkai dažnai yra ir pagrindiniai jų vadovai, todėl mažesnė tikimybė, kad tas smulkias įmones neigiamai paveiks savininkų interesų atskyrimas nuo valdymo kontrolės;
- Empiriniai smulkių įmonių išlikimo ir produktyvumo tyrimai rodo, kad „didesnė“ dar visai nereiškia „geresnė“ (Bartkus E. V., Piktys R., 2008).

Dapkus R. ir kt. (2007) teigia, kad **kadangi smulkus ir vidutinis verslas padeda spręsti užimtumo problemą, tai galima traktuoti, kad šis verslo sektorius teikia viešąją gėrybę**. Kadangi dėl rinkos nesėkmių visuomenė nepajėgi užtikrinti pakankamo viešųjų gėrybių tiekimo, smulkiam ir vidutiniam verslui būtina valstybės parama, leidžianti integruoti išorinę smulkaus ir vidutinio verslo naudą visuomenei, ir padidinti jo konkurencingumą ekonomikoje.

Taigi, pagrindiniai kriterijai apibūdinantys SVV įmones yra – įmonės darbuotojų skaičius, metinė apyvarta arba balansinė turto vertė ir įmonės savarankiškumas. Šie kriterijai nustatyti pagal Europos Komisijos rekomendacijas ir yra privalomi, kai įmonė siekia pasinaudoti įvairiomis lengvatomis bei valstybės ir Europos Sąjungos teikiama parama SVV įmonėms.

SVV įmonės sudaro daugiau nei 99 proc. visų šalyje veikiančių įmonių. Jose dirba daugiau kaip 75 proc. visų dirbančiųjų. Šios įmonės sumoka apie 60 – 70 procentų visų į biudžetą surenkamų pelno ir pridėtinės vertės mokesčių, o šie mokesčiai sudaro didžiąją valstybės biudžeto pajamų dalį, bei sukuria apie 60 proc. visų šalies įmonių bendrosios pridėtinės vertės. Be to šis sektorius aktyviai diegia inovacijas, skatina konkurenciją, padeda didelėms organizacijoms bei efektyviai gamina prekes ir teikia paslaugas.

2. TEISĖS AKTŲ REGULIUOJANČIŲ VERSLĄ ANALIZĖ

2.1. Valstybės požiūrį į verslą nusakantys teisės aktai

Tiek ekonomikos pakilimo, tiek nuosmukio metu visos ar bent jau dauguma valstybių remia bei skatina privatų verslą. Valstybės vaidmuo verslo atžvilgiu yra nuolatinis įvairių visuomenės sluoksnių: valstybinių, vietos valdžios institucijų ir mokslininkų, politikų bei verslo atstovų diskusijų objektas. Paramos verslo plėtrai formos bei metodai yra labai įvairūs, o valstybės politika šioje srityje yra svarbus šalies vidaus politikos uždavinys. Mokslinėje literatūroje ir spaudoje aptinkama įvairių teiginių: nuo ginančių visišką verslo liberalizavimą iki pasisakymų už griežtą veiklos reguliavimą ir reglamentavimą. (Smagurauskienė L., 2009)

Egzistuoja **trys pagrindiniai principiniai požiūriai į smulkaus verslo plėtrą ir valstybės vaidmenį šiame procese:**

1) Įvairios lengvatos, išimties yra nesuderinamos su rinkos dėsnų funkcionavimu. „Šiltnamio“ sąlygų sudarymas tarp ūkio vienetų lemia nenatūralius santykius, neužtikrina konkurencijos, neskatina tobulėti, todėl teigiama, jog valstybės kišimasis yra nepageidautinas.

2) Verslui turi būti sudaromos išskirtinės sąlygos. Įvertinant smulkaus verslo vaidmenį tiek ūkio subalansavimo, tiek socialiniu požiūriu ir jo formavimosi ypatumus, šiam požiūriui vis daugiau pritariama. Vienintelė sąlyga – tai turi būti daroma labai pagrįstai, atsižvelgiant į šalies ar regiono plėtros sąlygas ir poreikius.

3) Verslas turi rasti savo vietą, kurioje dėl savo ypatumų būtų efektyvus. Tai dažniausiai yra tos rinkos nišos, kurios didelėms įmonėms yra nepatrauklios dėl mažų gamybos apimčių, gilios specializacijos ir didelio darbo imlumo (Sūdžius, 2001).

Svarbiausi dokumentai, nustatantys LR Vyriausybės veiksmų kryptis priimant sprendimus lemiančius verslo sąlygas šalyje yra šie:

Valstybės ilgalaikės raidos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“, nustato *smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strategines kryptis*: 1. Naujų smulkių ir vidutinių įmonių steigimą; 2. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strategines kryptis; 3. Regioninę smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą; 4. Smulkių ir vidutinių įmonių darbuotojų kvalifikacijos kėlimą; 5. Smulkaus ir vidutinio verslo infrastruktūrą.

Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros strategijos. 1. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. strategijoje, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr.

853 „Dėl Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos“, buvo suformuota smulkaus ir vidutinio verslo plėtros politika. Tai rodė smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą esant Vyriausybės prioritetine veiklos sritimi. Deja Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2020 metų strategijoje, nors ši strategija dar nepatvirtinta, tačiau LR Ūkio ministerijos viešai skelbiama, ši sritis išskaidyta į įvairias kitas politikos strategijas ir SVV sritis nebeakcentuojama kaip strateginė, o smulkiojo ir vidutinio verslo plėtotės strategija pateikiama tik kaip strategiją papildanti specifinė strategija. **2. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtotės strategija (iki 2015 metų)** papildo Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. strategiją. Šioje strategijoje aptarta teisinė smulkiojo ir vidutinio verslo sektoriaus aplinka, atlikta smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų veiklos apžvalga, nagrinėjama smulkiojo ir vidutinio verslo plėtotė regionuose, atlikta smulkiojo ir vidutinio verslo sektoriaus SSGG analizė, pateikta smulkiojo ir vidutinio verslo sektoriaus plėtotės strategija, jos etapai, kryptys bei krypčių sritys.

XV Vyriausybės programoje, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. XI-52 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, LR Vyriausybė įsipareigoja parengti finansinių priemonių planą, kuris palengvintų verslo galimybes gauti kreditus, nustatyti pelno mokesčio lengvatą, įdiegti mokestinių kreditų sistemą, skirti biudžeto asignavimus daugiabučių namų renovacijai, paspartinti verslui skirtų ES paramos lėšų įsisavinimą, nustatyti skaidresnes viešųjų pirkimų procedūras, supaprastinti verslo steigimo ir bankroto procedūras.

Ekonomikai skatinti skirtų priemonių planas 2009 m. vasario 25 d. buvo patvirtintas Lietuvos respublikos Vyriausybės, atsižvelgiant į pasaulinės finansinės krizės padarinius Lietuvos ūkiui bei siekiant šalies ekonomikai suteikti plėtros stimulą. Ekonomikos skatinimo plane išdėstytos konkrečios priemonės, kurias sieks įgyvendinti Vyriausybė siekdama šių pagrindinių tikslų: verslo finansavimo galimybių išplėtimo, pastatų energetinio efektyvumo didinimo, spartesnio ES struktūrinės paramos panaudojimo, verslo aplinkos gerinimo, eksporto ir investicijų skatinimo (LR Ūkio ministerija, 2009).

ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007–2013 m. teikiama **pagal Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją** (patvirtintą Europos Komisijos 2007 m. balandžio 26 d.) ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti. Ekonomikos augimo veiksmų programai (patvirtintai Europos Komisijos 2007 m. liepos 30 d.) numatoma skirti didžiausią paramos lėšų dalį – 45,72 proc. visų skiriamų lėšų (t.y. 3 098 853 525 eurai). Per visas paramos programas Lietuvos SVV gauna tiek tiesioginę, tiek netiesioginę paramą.

Valstybė siūlo daugybę paramos priemonių ir formų SVV plėtrai, kurios, be abejo, prisideda prie verslo efektyvumo didinimo ir SVV transformacijos Lietuvoje. Vyriausybė nuolat nustatinėja gaires verslo plėtrai, išskiria prioritetines remtinas sritis. Priklausomai nuo politinės ir ekonominės situacijos šalyje, kinta tiek remtinios sritys, tiek ir paramos formos. Tačiau verta pastebėti, kad norint efektyviai

išnaudoti paramos teikiamas perspektyvas, neužtenka vien valstybės iniciatyvos. SVV įmonės ir pačios turi būti aktyvios – rodyti iniciatyvą, susidomėjimą paramos projektais, naudotis parama. SVV įmonės turi numatyti savo veiklos perspektyvas, numatyti galimybes keistis, tapti konkurencingais verslo vienetais, ieškoti kelių kaip įgyvendinti savo tikslus, kaip pagaminti naują, kokybišką produktą ir tapti pajėgesniais varžovais konkurencingoje ES rinkoje bei ieškoti būdų kaip geriau išnaudoti savo įmonės ir veiklos pranašumus (Smagurauskienė L., 2009).

Mokesčiai yra labai sudėtinga SVV politikos sritis. Vakaruose vyrauja požiūris, kad **SVV priimtinausia paprastesnė mokesčių sistema bei taikomi mažesni mokesčių tarifai**. Mažesni mokesčiai sukuria geresnę aplinką sąžiningam verslui konkuruoti rinkoje bei skatina laikytis įstatymų ir mokėti mokesčius. Iš visų mokesčių didžiausia administracinė našta smulkiam ir vidutiniam verslui yra pridėtinės vertės mokestis, todėl daugelis šalių kuria priemones šiai naštai palengvinti. Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, kaip ir Lietuvoje, yra nustatyta metų apyvartos riba, kurios nepasiekę smulkieji verslininkai nėra įpareigoti mokėti pridėtinės vertės mokestį. Vokietijos, Prancūzijos, Olandijos atskiruose sektoriuose, pavyzdžiui, mažmeninėje prekyboje, naudojamos supaprastintos PVM formos, taikomos SVV. Visos šios priemonės sumažina sudėtingos buhalterijos darbus. (Dapkus R. ir kt., 2007).

Egzistuoja daug nuomonių ir požiūrių į tai - koks turėtų būti valstybės vaidmuo verslo atžvilgiu: nuo ginančių visišką verslo liberalizavimą iki pasisakymų už griežtą veiklos reguliavimą ir reglamentavimą. LR Vyriausybė skiria daug dėmesio šio sektoriaus skatinimui bei plėtrai. SVV plėtra yra vienas pagrindinių LR Vyriausybės tikslų. Šiam tikslui pasiekti LR Vyriausybė vykdo aktyvią SVV skatinimo politiką, kuri deklaruota aukščiausio lygio strateginiuose dokumentuose: Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros strategijoje. Smulkiam ir vidutiniam verslui net parengta atskira Smulkaus ir vidutinio verslo plėtotės strategija, kurioje aiškinamasi šio sektoriaus veiklos sąlygas, problemas, bei parengta strategija šioms problemoms spręsti ir SVV veiklai gerinti. SVV aplinkos gerinimo tikslai tai pat akcentuojami XV Vyriausybės programoje, ekonomikai skatinti skirtų priemonių plane, šiam tikslui pasiekti taip pat nukreipiama didelė dalis ES paramos struktūrinių fondų lėšų.

2.2. Teisės aktai reglamentuojantys įmonių steigimą bei veiklą

Prielaidas asmeniui vykdyti komercinę veiklą sukuria pačios aukščiausios teisinės galios teisės normos – LR Konstitucija, kurioje įtvirtintos pagrindinės ekonominės teisės ir laisvės, bei LR civilinis kodeksas. LR Konstitucijoje nustatyta, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva (46 str.), ir kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti verslą (48 str.). Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau - LR CK) 2.4. straipsnis nustato, kad, be kitų teisių, fizinio

asmens civilinis teisnumas apima ir jo teisę, vadovaujantis įstatymais, verstis ūkine komercine veikla. Teisė steigti juridinius asmenis LR CK nustatyta kaip atskira fizinio asmens teisė, taigi verslą asmuo gali vykdyti ir neįsteigęs juridinio asmens. Taigi teisės vykdyti verslą įgyvendinimas galimas: 1) vykdant individualią veiklą ir 2) įsteigus juridinį asmenį. O asmuo norintis pradėti verslą ir užsiimti komercine ūkine veikla įsteigęs juridinį asmenį, pirmiausia turi nuspręsti, kokią įmonės teisinę formą pasirinkti (LR Ūkio ministerija, 2009).

Lietuvos Respublikos įstatymai numato galimybę steigti šių teisinių formų (rūšių) įmones: individualias įmones, tikrąsias ir komanditines (pasitikėjimo) ūkines bendrijas, akcines, uždariusias akcines, žemės ūkio, kooperatines bendroves, valstybės ir savivaldybės įmones. Tais atvejais, kai veiklos tikslas nėra pelno siekimas, galima steigti ne pelno organizacijas: viešąsias įstaigas, asociacijas, labdaros ir paramos fondus. Nuo 2004 m. gegužės 1 d., Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, Lietuvoje taip pat galima steigti Europos bendroves bei Europos ekonominių interesų grupes. Kiekvienos iš šių įmonių steigimą, valdymą, veiklą, reorganizavimą bei likvidavimą reglamentuoja atskiri įstatymai, kurie pateikti 12 lentelėje (žr. 8 priedą).

Visų šių tipų įmonės, be jų steigimą bei veiklą reglamentuojančių įstatymų, privalo savo veikloje vadovautis ir LR civiliniu kodeksu, bei kitais jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais. Teisės aktai gali nustatyti reikalavimą įsteigti juridinį asmenį vykdyti tam tikras ūkines komercines, gamybines ir kitas veiklas. Tai reiškia, kad tam tikros srities veiklas gali vykdyti tik juridiniai asmenys, todėl gyventojai, kaip fiziniai asmenys, tokių veiklų vykdyti negali. Sąrašas veikos rūšių, kurios nelicencijuojamos, tačiau kurias gali vykdyti tik juridiniai asmenys pateiktas 13 lentelėje (žr. 9 priedą). Tam tikroms veiklos rūšims, kurioms nebūtina įsteigti juridinio asmens, teisės aktai gali nustatyti reikalavimą gyventojui turėti licenciją, leidimą ar kitokį dokumentą, suteikiantį teisę verstis tos rūšies veikla. Sąrašas veiklos rūšių, kurioms licencijos arba leidimai išduodami fiziniams asmenims (gyventojams) pateiktas 14 lentelėje (žr. 10 priedą). Teisės aktuose taip pat gali būti nustatyta, kad tam tikrą veiklą gyventojas gali vykdyti tik darbo sutarties pagrindu. (LR Ūkio ministerija, 2009)

Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.77 str. 1d., įstatymų nustatytais atvejais juridiniai asmenys gali imtis tam tikros rūšies veiklos tik gavę įstatymų nustatyta tvarka išduotą licenciją. Kiekvienai įstatymų nustatyta licencijuojamos veiklos rūšiai LR Vyriausybė tvirtina licencijavimo taisyklės (LR CK 2.78 str. 1d.). Licencijavimo taisyklėse nurodoma licencijuojama veikla, licenciją išduodanti institucija ir jos įgaliojimai, licencijai gauti reikalingi dokumentai, pateiktų dokumentų nagrinėjimo tvarka ir t.t. Licencijuojamų veiklos rūšių ir institucijų išduodančių licencijas sąrašas pateiktas 15 lentelėje (žr. 11 priedą).

Lietuvoje yra apie 100 institucijų, išduodančių leidimus verslininkams, norintiems teikti paslaugas, bei veikia apie 15 rinkos priežiūrą vykdančių institucijų (Versli Lietuva, 2011). Leidimų bei licencijų gausa bei įvairovė verslui sukeldavo ne mažai problemų, nes nebuvo vienos išsamios duomenų bazės, kurioje būtų išsami informacija apie verslui reikalingus leidimus bei licencijas. Verslininkams norintiems imtis tam tikros veiklos reikėdavo sugaišti nemažai laiko aiškinantis kokių leidimų jiems reikia, kas juos išduoda, kokia leidimų išdavimo tvarka ir t.t. Šiuo metu ši problema jau išspręsta šią aktualią, susistemintą informaciją patalpinus vienoje interneto svetainėje (www.verslovartai.lt) bei suteikiant galimybę verslininkams gauti reikiamus leidimus internetu.

Įmonei pradėdant veiklą ir priimant į įmonę darbuotojus prasideda darbo santykiai, kuriuos reglamentuoja atskira eilė įstatymų. Pirmiausia tai Darbo kodeksas (2002-06-04, Nr. IX-926), kuris reglamentuoja darbo santykius, susijusius su darbo teisių ir pareigų įgyvendinimu ir gynyba, LR darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas (2003-07-01, Nr. IX-1672), LR nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas (1999-12-23, Nr. VIII-1509) bei šių įstatymų įgyvendinimą reglamentuojančių poįstatyminių aktų (įsakymų ir nutarimų) eilė.

Pradėjus ūkinę komercinę veiklą, gaunant pajamas, bei mokant su darbo santykiais susijusias išmokas, verslas privalo mokėti ir mokesčius valstybei, kuriuos reglamentuoja mokesčių įstatymai. Šiuo metu Lietuvoje yra kelios dešimtys mokesčių, jų skaičius ir tarifai nuolat keičiasi. Pagrindiniai verslui taikomi mokesčiai yra:

Pridėtinės vertės mokestis;

Pelno mokestis;

Akcizai;

Nekilnojamojo turto mokestis;

Gyventojų pajamų mokestis, kuris išskaičiuojamas iš darbuotojo atlyginimo;

Privalomojo sveikatos draudimo įmokos;

Valstybinio socialinio draudimo įmokos ir t.t.

Ši teisės aktų gausa ir įvairovė rodo, kad asmuo norintis pradėti ir sėkmingai vystyti verslą privalo būti pakankamai išsilavinęs ir išmanyti teisės aktų nuostatus, nes, kaip skelbia LR Konstitucijos 7 str.: „Įstatymo nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės“, todėl jų pažeidimas sukelia tam tikras sankcijas.

3. PAGRINDINĖS PARAMOS VERSLUI FORMOS LIETUVOJE

Statistikos duomenys skelbia, jog per pirmuosius penkis savo darbo metus veiklą nutraukia 70 – 80 proc. įmonių. Vadinasi, naujai įsteigtoms smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms išsilaikyti rinkoje sunkiausia (Graikšienė A. ir kt., 2008). Verslo įmonė visais gyvavimo etapais gali tikėtis paramos, tačiau ne kiekvienu atveju parama yra pritaikoma (kai parama galima, bet ne toms veikloms, kurios įmonei reikalingos), prieinama (kai įmonė ar jos projektas nekonkurencingas, neatitinkantis atrankos kriterijų) ar pakankama (kai paramos vertė nepakankama laukiamam efektui sulaukti, ar projektui realizuoti). Visos įmonės gali pretenduoti į paramą, pasinaudoti tam tikra jos rūšimi, tačiau jokia įmonė negali pasinaudoti visomis priemonėmis, nes visos jos pasižymi tam tikrais reikalavimais gavėjui (Smagurauskienė L., 2011).

Paramos SVV tema itin aktuali, tai rodo itin gausios publikacijos šia tema. Mokslininkai analizuoja įvairias verslo paramos formas, rūšis, priemones, šaltinius, įvairiai juos grupuoja, analizuoja, sistemina.

Simanavičienė teigė, kad **verslininkystė gali būti remiama tokiomis formomis:**

- ✓ finansinė tiesioginė ir netiesioginė parama;
- ✓ teisinė ir administracinė parama;
- ✓ smulkaus ir vidutinio verslo propagavimas; konsultavimas ir mokymas;
- ✓ parama per mokesčių politiką.

A. Savanevičienė ir V. Sūdžius nurodo tokius **pagrindinius SVV rėmimo ir skatinimo šaltinius:**

- ✓ vyriausybė ir vietos valdžios institucijos;
- ✓ stambus verslas;
- ✓ savarankiški mažų įmonių susivienijimai;
- ✓ specializuotos organizacijos (Savanevičienė, 1998; Sūdžius, 2001).

Žukauskas R.S. (2002) svarbiausiomis **smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginėmis kryptimis** nurodo:

- ✓ Verslo informacijos, mokymo ir konsultavimo paslaugų plėtrą;
- ✓ Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų finansinių galimybių gerinimas;
- ✓ Smulkaus ir vidutinio verslo teisinės ir ekonominės aplinkos tobulinimas;
- ✓ Smulkių ir vidutinių įmonių inovacinio potencialo stiprinimas;
- ✓ Institucinės infrastruktūros tobulinimas;
- ✓ Verslo savivaldos plėtojimas.

Verslo skatinimo sistemą Lietuvoje nagrinėjo L. Smagurauskienė (2009). Ji susistemino ir apžvelgė visos Lietuvos verslui prieinamos paramos rūšis ir formas.

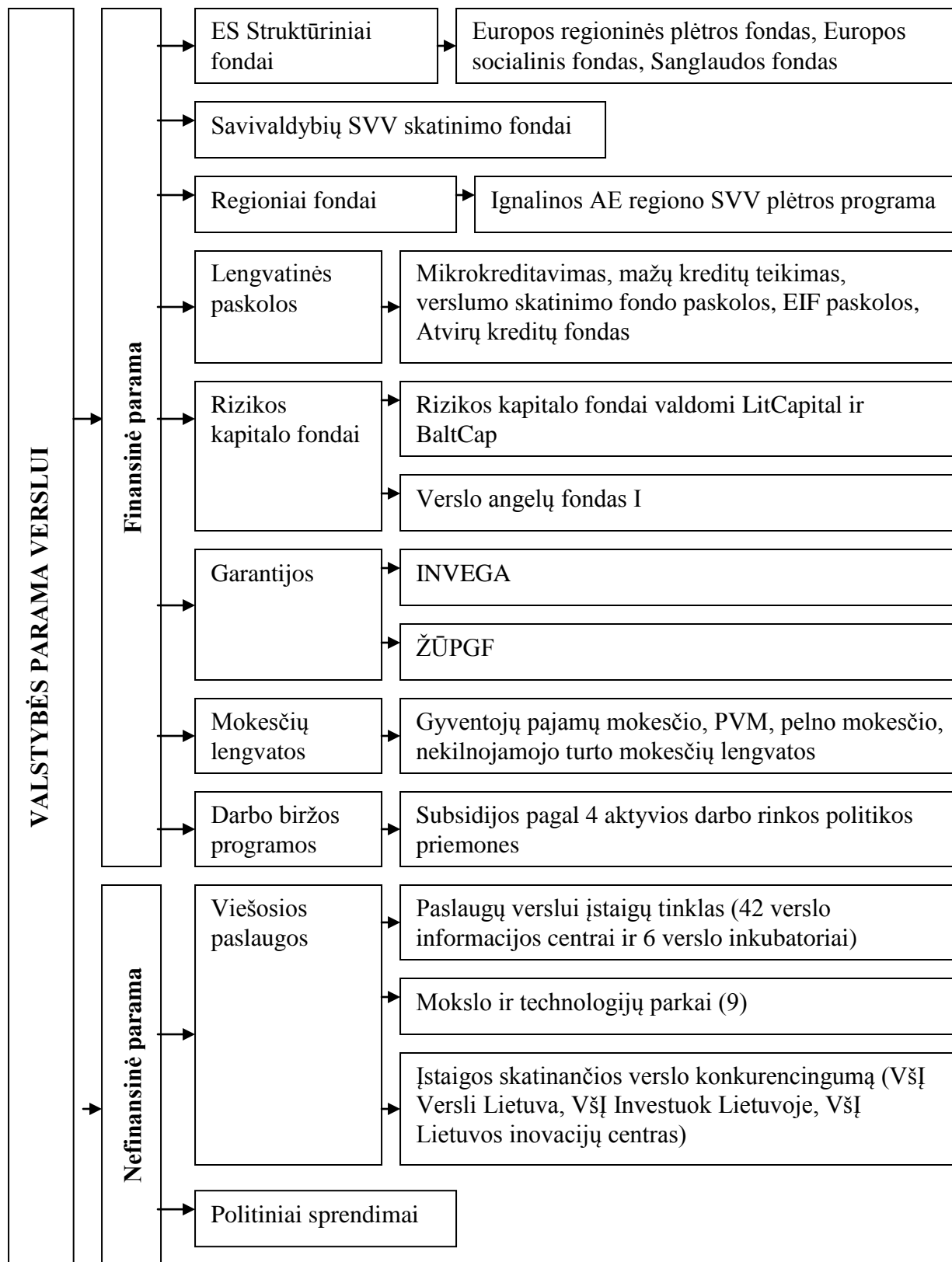
Nagrinėjant valstybės paramą verslui, tikslinga išskirti 2 pagrindinius paramos būdus:

1. **Tiesioginė parama** – tai tiesioginis lėšų skyrimas konkrečiam įmonės verslo plėtros projektui įgyvendinti. Ši parama teikiama per subsidijas, dotacijas ar kompensacijas.

2. **Netiesioginė parama** – subsidijuojamų (nemokamų ar iš dalies mokamų) verslo paramos paslaugų gavimas, t.y. viešosios paslaugos lengvatinėmis sąlygomis. Paslaugų sąrašas gali būti labai platus: nuo informacinių paslaugų iki konkrečių konsultacijų, susijusių su partnerių paieška, pagalba rengiant projektus, taip pat mokesčių lengvatos, paskolų garantijos, eksporto draudimas lengvatinėmis sąlygomis, teisinės lengvatos, palankūs politiniai sprendimai ir t.t. (L. Smagurauskienė, 2009) Netiesioginę paramą verslo įmonės gauna per viešųjų verslo paramos subjektų (inovacijų centrų, verslo inkubatorių, mokslo technologijų centrų, verslo informacinių centrų ir pan.) vykdomus projektus (Gečas K. ir kt., 2004).

Pagrindiniai valstybės paramos verslui finansiniai šaltiniai Lietuvoje yra nacionalinis biudžetas, savivaldybių biudžetai ir ES fondai. Lietuvoje gausu paramos verslui priemonių, todėl tikslinga jas ne tik susisteminti bet ir trumpai apžvelgti, kadangi apsiribojant vien schematiniu vaizdavimu ar pavadinimų pateikimu, gali likti neaiškumų teisingai suvokiant jų paskirtį.

7 pav. pateiktos pagrindinės valstybės paramos verslui formos. Valstybės paramą verslui galima suskirstyti į dvi rūšis: finansinę ir nefinansinę.

Šaltinis: adaptuota autorės pagal Smagurauskienė L., 2009, p. 59.

7 pav. Pagrindinės valstybės paramos verslui formos

Valstybės finansinė parama verslui:

Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama. Nuo 2004 m. atsirado galimybė pasinaudoti Europos Sąjungos struktūriniu parama. Dalis ES struktūrinių fondų priemonių skirta verslo sąlygoms gerinti. 2007 - 2013 m. skirta per 3,9 milijardus litų struktūrinės paramos verslui: ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirtiems moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai; verslo produktyvumui didinti ir verslo aplinkai gerinti. Struktūrinių fondų lėšos papildo valstybės investicijas tik toms sritims, į kurias valstybė pati investuoja spręsdama socialines ir ekonomines problemas. Jei valstybė kuriai nors sričiai neskiria lėšų, struktūrinių fondų lėšų šios srities plėtrai panaudoti negalima (Gečas K. ir kt., 2004).

Savivaldybių fondų parama. Savivaldybių institucijos gali skirti finansinę paramą SVV plėtrai iš įsteigtų SVV skatinimo fondų, kurių veikla prasidėjo 1998 m. Kiekviena savivaldybė patvirtina, jos teritorijoje galiojančius smulkaus ir vidutini verslo skatinimo planus, tvarkas, nuostatus ir panašiai, kuriuose nustato paramos fondo lėšų šaltinius, tikslus, kuriems įgyvendinti bus skiriama parama, apibrėžia paramos gavėjus, paramos dydžius, kreipimosi, dėl paramos gavimo bei paramos suteikimo tvarkas ir t.t.. Savivaldybių SVV skatinimo fondų teikiama finansinė parama gali pasinaudoti SVV subjektai, registruoti atitinkamai savivaldybei priklausančioje teritorijoje.

Regioninių fondų parama. 2001 m. priėmus sprendimą nuo 2005 m. pradėti laipsnišką Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimą 2002 LR Vyriausybė sudarė Ignalinos atominės elektrinės (toliau – IAE) regioną iš Ignalinos, Zarasų rajonų ir Visagino miesto savivaldybių – tai vienintelis oficialiai išskirtas probleminis regionas Lietuvoje. 2002 m. įkurta IAE regiono plėtros agentūra organizuoja ir vykdo IAE regione socialinių ir ekonominių projektų rengimą, kuriais siekiama sušvelninti IAE eksploatavimo nutraukimo padarinius IAE regione. IAE regione 2007 – 2013 m. planuojama įgyvendinti 81 priemonę, bei šių priemonių įgyvendinimui planuojama panaudoti 450 mln. litų, kurias planuojama gauti ES struktūrinių fondų pagalba, iš valstybės bei savivaldybių biudžetų, pritraukiant juridinių asmenų, privačių asmenų bei skolintas lėšas (IAE regiono plėtros agentūra, 2010).

Lengvatinės paskolos yra teikiamos labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms palankesnėmis sąlygomis ir žemesnėmis nei rinkoje esančiomis palūkanomis. Šiuo metu Lietuvoje SVV įmonėms teikiami ***mikrokreditai, maži kreditai, verslumo skatinimo fondo paskolos bei veikia atviras kreditų fondas***. Verslumo skatinimo fondo paskolų tikslas sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, taip skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą bei naujų darbo vietų kūrimą. Šių paskolų teikimas yra derinamas su pradedančiųjų verslą mokymu ir konsultavimu, pagalba rengiant bei įgyvendinant verslo planus (UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, 2012). Siekiant pagerinti finansinių išteklių prieinamumą verslui Lietuvoje 2009 metais buvo įsteigtas „Atviras kreditų fondas“ (toliau – AKF). Ši priemonė įgyvendinama

kaip atviras kreditų fondas finansiniams tarpininkams, teikiantiems kreditus smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams. Bankas, priėmęs sprendimą suteikti kreditą, teikia INVEGAI prašymą rezervuoti AKF lėšas. Per 15 darbo dienų bankas turi pateikti INVEGAI patvirtintą kredito sutarties kopiją ir paraišką skirti AKF lėšų, kurios pervedamos bankui, o bankas šias lėšas skolina smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms (UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, 2012). Smulkaus ir vidutinio verslo finansinių išteklių prieinamumui pagerinti, taip pat įgyvendinama ES JEREMIE iniciatyva, kuri įgyvendinama per **Europos investicinių fondų teikiant paskolas** Lietuvos smulkaajam ir vidutiniam verslui. Pagal šią priemonę teikiami itin didelės apimties kreditai, kurių pagrindinis tikslas yra investicijos į įmonės plėtrą bei vystymą. Lengvatinių paskolų teikimo sąlygos pateiktos 16 lentelėje (žr. 12 priedą).

Rizikos kapitalo fondai. Rizikos kapitalo fondai Lietuvoje yra nauja verslo finansavimo forma. Verslininkas, norėdamas pasinaudoti kapitalo paskolinimo galimybe, turi kreiptis į rizikos kapitalo fondą, kuris investuoja kapitalą tiesiogiai arba įsigyja veikiančias įmones. Paprastai rizikos kapitalo fondai surenka pinigus ir investuoja juos į perspektyvias nelistinguojamas įmones įsigyjant dalį akcijų, suteikiančių kontroliavimo teisę, tam tikram laikotarpiui (VŠĮ Versli Lietuva, 2012). Lietuvoje sudarytos sutartys su 2 kapitalo valdymo bendrovėmis – LitCapital ir BaltCap, kurie koncentruojasi ties investicijomis į SVV Lietuvoje, investuodami iki 3 mln. eurų vienoje tikslinėje bendrovėje į akcinį kapitalą (nuosavybės dalį bendrovėje, kurią sudaro investuotojams išleistos akcijos) arba į iš dalies akcinį kapitalą (finansines priemones, kurių grąža savininkui dažniausiai grindžiama bendrovės pelnu arba nuostoliumi) įmonių pradinio augimo stadijose. 2010 metais Lietuvoje taip pat buvo įsteigtas „**Verslo angelų fondas I**“, kurio valdytojas yra UAB MES INVEST ir UAB Strata konsorciumas. „Verslo angelų fondas I“ kartu su „verslo angelais“ (individualiais investuotojais) investuoja kapitalą ir patirtį į didelio augimo potencialą turinčias įmones. Verslo angelas investuoja į didelio rizikingumo projektus, kurių finansuoti nei rizikos kapitalo fondai, nei bankai neapsiima. Investicija į įmonės kapitalą yra ne daugiau kaip 45 proc. iš bendrai investuojančio fondo ir ne mažiau kaip 55 proc. iš privačių investicijų, iš kurių bent 5 proc. turi investuoti pats tarpininkas, o likusią dalį „verslo angelas“. Maksimalus investicijos dydis į įmonę yra 400 tūkst. eurų, statistinė vidutinė verslo angelo investicija: 20 - 200 tūkst. eurų (VŠĮ Versli Lietuva, 2012), investavimas į fondus ir MVĮ galimas iki 2015 m. gruodžio 31 d. (LR Finansų ministerija, 2012).

Mokesčių lengvatos. Dauguma mokesčių įstatymų numato tam tikras išimtis, atvejus, kuriais sumažinamas ar visai netaikomas mokesčio tarifas ar mokesčio objektas. Pavyzdžiui: LR gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (16 – 21 str.) nustato neapmokestinamas pajamas, įvairiems asmenims taikomus neapmokestinamų pajamų dydžius, iš pajamų atimamas Lietuvos gyventojo išlaidas, kurie mažina mokesčio objektą. LR pridėtinės vertės mokesčio įstatyme (19 – 33 str.) nurodytos PVM neapmokestinamos ar apmokestinamos mažesniu tarifu prekės bei paslaugos. LR Pelno mokesčio įstatyme

(9 str.) numatytos pelno mokesčio lengvatos labai mažoms įmonėms, pelno nesiekiantiems vienetais, socialinėms įmonėms bei kooperatinėms bendrovėms. LR nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (6 – 7 str.) numato savivaldybės taryboms galimybę sumažinti šio mokesčio tarifą iki 0,3 proc. bei nustatyti atvejai, kuriais nekilnojamas turtas neapmokestinamas.

Garantijos. Verslo subjektui, kuriam sunku gauti banko paskolą, verslui pradėti ar plėsti gali kreiptis banką ar kitą kredito įstaigą (pvz., kredito uniją), kuri sutinka kredituoti jo verslo projektą su INVEGA garantija. INVEGA garantuoja pirmos paskolos dalies grąžinimą bankui iki 80 proc. paskolos sumos. Likusios negarantuotos paskolos dalies grąžinimą bankas užsitikrina SVV subjekto pasiūlytais užstatais, įsikeisdamas už paskolos lėšas įsigyjamą turtą (UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, 2011). Žemės ūkio paskolų garantijų fondas teikia garantijas kredito įstaigoms už kreditus: žemdirbiams; žemės ūkio produktų perdirbimo įmonėms, bei įmonėms, žemės ūkiui teikiančioms gamybos paslaugas; smulkiems ir vidutiniams verslininkams, dirbantiems kaimo vietovėje; valstybės įmonei Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra ir t.t. (Žemės ūkio paskolų garantijų fonas, 2011).

Darbo biržos parama. Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės sudaro: 1) bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo, darbingo amžiaus darbuotojų, profesinis mokymas; 2) remiamasis įdarbinimas; 3) parama darbo vietoms steigti; 4) bedarbių teritorinio judrumo rėmimas. Įgyvendindama šias politikos priemones darbo birža vykdo įvairias programas: įdarbinimą subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimą, darbo rotaciją, darbo vietų steigimo subsidijavimą, savarankiško užimtumo rėmimą, kuriomis pasinaudoję verslininkai, įdarbindami darbo rinkoje papildomai remiamus asmenis (neįgaliuosius, ilgalaikius bedarbius, vyresnius nei 50 metų darbingo amžiaus asmenis ir t.t.) gali gauti subsidijas, kurios, gali sudaryti net iki 75 proc. apskaičiuoto darbo užmokesčio ar 80 proc. steigiamos darbo vietos išlaidų (Lietuvos darbo birža, 2011).

Valstybės nefinansinė parama verslui:

Paslaugų verslui įstaigų tinklas - Šiuo metu Lietuvoje yra **42 verslo informacijos centrai** (iš jų 14 – turizmo ir verslo informacijos centrai) ir **6 verslo inkubatoriai**. Šie informacijos centrai smulkaus ir vidutinio verslo subjektams bei fiziniams asmenims, ketinantiems pradėti verslą, lengvatinėmis sąlygomis teikia verslo informaciją ir konsultavimo paslaugas; organizuoja mokymus, informacijos sklaidos renginius, įvairias verslumo skatinimo kampanijas; tarpininkauja ieškant verslo partnerių Lietuvoje ir užsienio šalyse; taip pat atlieka įmonių registravimo procedūras; rengia verslo planus, kitą verslininkams reikalingą dokumentaciją; konsultuoja ES struktūrinių fondų finansavimo klausimais ir rengia paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti, teikia įvairias biuro paslaugas (fakso išsiuntimas/gavimas, kopijavimas, spausdinimas, naudojimas internetu, salės ir įrangos nuoma ir kt.) (VŠĮ Lietuvos verslo paramos agentūra, 2011). **Pagrindinis verslo inkubatoriaus veiklos tikslas** – remti pradedančius

verslininkus, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, sumažinti veikiančių įmonių veiklos riziką ir padėti įmonėms, turinčioms gerų verslo idėjų, bet finansiškai silpnoms, pasiekti tokį lygį, kai jos gali savarankiškai užsiimti ūkine komercine veikla ir konkuruoti rinkoje. Verslo inkubatoriai inkubuojamiems verslo subjektams teikia šias paslaugas: nuomoja savo turtą (patalpas, biuro įrangą); teikia informaciją, konsultavimo, mokymo paslaugas ir organizuoja informacijos sklaidos renginius; biuro paslaugas (telefono, fakso, dokumentų rengimo, tekstų vertimo, dauginimo, interneto ryšio ir pan.); reklamos paslaugas; rengia parodas, pristatymus; tarpininkauja ieškant finansinių rėmėjų, užsienio partnerių; tvarko inkubuojamų įmonių apskaitą (Graikšienė A. ir kt., 2008).

Viešosios įstaigos skatinančios verslo konkurencingumą. VšĮ Versli Lietuva padeda kurtis ir plėstis konkurencingiems verslams Lietuvoje bei užsienyje, teikia mokymų, konsultacijų ir verslo partnerių paieškos paslaugas (VšĮ Versli Lietuva, 2011). VšĮ Investuok Lietuvoje skatina Lietuvos ekonomikos konkurencingumą, investicinį patrauklumą bei šalies žinomumą pasaulyje. Ši institucija siekia pritraukti ir išlaikyti kokybiškas užsienio investicijas, didinti patrauklios investicijoms valstybės žinomumą (VšĮ Investuok Lietuvoje, 2011). VšĮ Lietuvos inovacijų centras didina tarptautinį Lietuvos verslo konkurencingumą, intensyvinant naujų technologinių sprendimų ir organizacinių iniciatyvų įgyvendinimą versle (VšĮ Lietuvos inovacijų centras, 2011).

Mokslo ir technologijų parkai steigiami įmonėms, veikiančioms taikomųjų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityje, remti, taip pat mokslo ir studijų įstaigų atliekamų mokslinių tyrimų rezultatams komercializuoti, mokslinių tyrimų ir ūkio ryšiams skatinti. Mokslo ir technologijų parkai siekia: didinti Lietuvos pramonės ir viso ūkio konkurencingumą; skatinti mokslo, pramonės ir kitų ūkio šakų bendradarbiavimą; skatinti aukštųjų technologijų sektorių plėtrą; išlaikyti ir plėtoti mokslinį potencialą; kelti inovacijų kultūrą Lietuvoje ir skatinti įmonių inovacinę veiklą.

Politiniai sprendimai iš esmės atspindi Valstybės požiūrį ir veiksmus verslo rėmimo atžvilgiu. Strateginiuose valstybės valdymo dokumentuose skiriamas dėmesys verslo ir jo aplinkos stiprinimui įtakoja tiek teisės aktų leidybą, tiek tiesioginį ar netiesioginį verslo rėmimą šalyje (Smagurauskienė L., 2009, p. 60).

Mokslininkai (Dapkus R. ir kt., 2007) pažymi, kad SVV reikalingos paramos pobūdis priklauso nuo įmonės veiklos stadijos. Įmonės steigimosi stadijoje reikia daugiau įvairių paramos paslaugų nei augimo ar brandos stadijose. Visose trijose SVV plėtros stadijose įmonėms reikia paramos, susijusios su žmonių, finansiniais ištekliais, verslo konsultacijomis, tačiau skirtingose įmonės raidos stadijose skiriasi tų paslaugų pobūdis. Brandos stadijoje sumažėja inovacijų ir technologijų poreikis, nes pastarosios buvo įdiegtos augimo stadijoje. Įmonės steigimosi stadijoje SVV veikla orientuota į produkto vystymą, todėl šioje raidos stadijoje įmonei dažniausiai reikia įvairių verslo paramos paslaugų: finansinių, organizacinių,

konsultacinių, darbuotojų mokymo ir kt. Šias paslaugas dažniausiai teikia viešojo sektoriaus įstaigos padėdamos SVV parengti verslo planus, suteikdamos elementarių verslo įgūdžių ir informacijos apie kitose verslo paramos įstaigose teikiamas paslaugas. Augimo stadijoje SVV išsiplėčia nuo mikro iki smulkaus verslo. Svarbiomis paramos priemonėmis tampa pagalba sukaupti lėšų investicijoms, valdymo įgūdžių gerinimas ir pagalba tvarkantis su organizaciniais pokyčiais. Brandos fazėje smulkios įmonės pasiekia nuolatinio augimo lygį ir sėkmingai išsiplėčia iki vidutinės įmonės. Šioje stadijoje parama tampa sudėtingesnė ir apima konsultacines paslaugas apie vertybinių popierių biržas, eksportą ir kt. Žmonių išteklių srityje išryškėja specialių įgūdžių ugdymo poreikis. Lyginant su steigimosi stadija, brandos stadijoje padidėja nematerialių paslaugų poreikis. Grublienė V. ir Lengvinienė S. (2011) poreikį paramai akcentavo kiek kitu aspektu, jos teigė, kad parama reikalinga ne konkrečioje įmonės veiklos stadijoje, o tada, kai įmonė susiduria su sunkumais. Reikalingiausiomis paramos priemonėmis jos įvardijo valstybinių įstaigų (verslo inkubatorių, verslo informacijos centrų) ir savivaldybių teikiamą paramą SVV įmonėms.

Apibendrinami valstybės teikiamą paramą verslui galime daryti šias išvadas: Verslo įmonėms yra siūloma įvairių formų ir rūšių parama, tačiau ji ne visuomet yra pritaikoma, prieinama ar pakankama. Parama verslui yra įvairiai skirstoma bei grupuojama, akcentuojama skirtinga paramos reikšmė ir poreikis. Pagrindiniai valstybės paramos verslui finansiniai šaltiniai Lietuvoje yra nacionalinis biudžetas, savivaldybių biudžetai ir ES fondai. Naudojantis šiais šaltiniais valstybė teikia verslui finansinę ir nefinansinę paramą, kuri įgyvendinama tiesioginiu bei netiesioginiu būdu. Finansinė parama yra įgyvendinama verslui teikiant paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti, naudojantis savivaldybių SVV skatinimo fondų teikiama parama, įgyvendinant regionų skatinimo fondų organizuojamas priemones, naudojantis lengvatinais kreditais, rizikos kapitalo fondais, mokesčių lengvatomis, garantijomis bei darbo biržos vykdomomis programomis. Nefinansinė parama įmonėms teikiama per verslo informacijos centrus, verslo inkubatorius, mokslo ir technologijų parkus. Specialiai įsteigtos įmonės skatina verslumą, naujų technologinių sprendimų įgyvendinimą, Lietuvos ekonomikos konkurencingumą, investicinį patrauklumą ir šalies žinomumą pasaulyje. Skirtingomis įmonės veiklos stadijomis akcentuojamos skirtingos paramos priemonės, tačiau parama verslui reikalingiausia, kai įmonė susiduria su sunkumais.

4. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO VEIKLOS SĄLYGOS LIETUVOJE

SVV reikšmė ir indėlis į šalies ūkį kasmet didėja, tačiau šiame verslo sektoriuje vis dar lieka nemažai problemų. Keičiantis ekonominėms sąlygoms, keičiasi ir verslininkų įvardijami trukdžiai verslo plėtrai. Jei 2001 m. verslo subjektai dažniausia nurodydavo, kad verslo plėtrai labiausia trukdo maža perkamoji galia, dideli mokesčiai ir apyvartinių lėšų trūkumas, 2005 m. – dideli mokesčiai ir didelė konkurencija, 2007 m. – kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, 2010 m. – svarbiausios įvardijamos problemos – nuosavų lėšų trūkumas ir monopolinių struktūrų spaudimas. (Keršienė R. (2009), Grublienė V., Lengvinienė S. (2011))

SVV įmonės negali vienodomis sąlygomis konkuruoti su stambiomis įmonėmis, todėl pagrindiniai verslo plėtros prioritetai tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu – visokeriopai remti SVV, skatinti ne tik naujų įmonių steigimą, bet ir sudaryti kuo palankesnes sąlygas jau veikiančioms. Siekiant skatinti SVV įmonių plėtrą ir jų gyvybingumą įgyvendinamos naujos finansinės paramos formos, daug dėmesio skiriama viešųjų paslaugų verslui kokybės užtikrinimui (Keršienė R., 2009).

Verslo aplinka – tai daugybės organizaciją, jos veiklą, gaminamus produktus ar teikiamas paslaugas veikiančių jėgų visuma, tačiau dažniausiai pabrėžiama teisinių bei ekonominių veiksnių svarba. Nors ekonomikos kilimo laikotarpiu iki 2008 m. ir buvo pastebima pažanga gerinant bendrąją verslo aplinką ir mažinant patekimo į rinką barjerus, verslumo lygis (šalies ar atskiro administracinio vieneto verslumas įvertinamas skaičiuojant, kokia gyventojų dalis užsiima verslu) augo gana lėtai bei netolygiai. Netolygus verslumo lygio didėjimas Lietuvoje atskleidžia vadybinių gyventojų gebėjimų bei teisinių žinių deficitą, verslumo kultūros nebuvimą (Bersėnaitė J., 2008).

Bekeris R. ir Bikas E. (2009) atlikę smulkaus ir vidutinio verslo Lietuvoje SSGG analizę padarė išvadas, kad smulkaus ir vidutinio verslo **stiprioji pusė** tame, kad jis konkuruoja specifinėse rinkose, nedideliuose segmentuose, kur nėra masto ekonomikai būdingų didelių apimčių ir mažų pelno maržų. Be to, mažos įmonės dėl siauresnio klientų segmento geriau supranta jų poreikius, bei lūkesčius, o tai leidžia efektyviau juos tenkinti ir taip užsitikrinti klientų lojalumą. Lojalus klientas yra mažiau jautrus kainai, be to leidžia verslininkams mažinti išlaidas marketingui, kas teigiamai veikia verslo pelningumo rodiklius. Kitas SVV pranašumas – jo lankstumas ir gebėjimas greitai reaguoti į situaciją rinkoje. Smulkių įmonių vadovai, gerai išmanydami rinkos poreikius, greitai adaptuoja produktus ar paslaugas, nes nereikia reorganizuoti gamybos, o valdymo aparatas nesudėtingas.

Smulkaus ir vidutinio verslo **silpnybės** kyla dėl vartotojo krepšelio mažėjimo. Didžioji dalis SVV yra orientuota į vidaus rinką, todėl gyventojų perkamoji galia yra vienas svarbiausių veiksnių įtakančių

SVV veiklą. Nedarbo augimas nuo 2008 m. neigiamai įtakoja bendrąją gyventojų perkamąją galią bei visą vietinę rinką. Taip pat dauguma vadovų kaip verslo silpnybę įvardija darbuotojų trūkumą, o 15 % įmonių vadovų teigia, kad neišgali darbuotojams pasiūlyti tinkamo atlyginimo. Be to mažas pajamas gaunančiai smulkiai įmonei yra sunku rasti papildomų lėšų darbuotojų kvalifikacijai kelti. Kita SVV silpnybė – uždirbto pelno, bei gautų kreditų „pravalgymas“. Tyrimai rodo, kad smulkios ir vidutinės įmonės finansavimą pagrįde skiria apyvartinėms lėšoms, o ne įmonės plėtrai, investicijoms į ilgalaikį turtą, technologijas, kurios padidintų įmonės pajamas bei pelną. SVV nekuria didelės pridėtinės vertės (pagrįde veikia didmeninės ir mažmeninės prekybos srityje, remonto paslaugų, nekilnojamojo turto, apdirbamosios gamybos bei statybos sektoriuose), todėl yra labai priklausomos nuo ūkio plėtos rodiklių. Augant šalies ekonomikai, jos užpildo atsiradusias nišas, tačiau ekonomikos vystymuisi sulėtėjus šie sektoriai tampa rizikingi dėl per didelės konkurencijos.

Didžiausios **grėsmės** smulkiam ir vidutiniam verslui Lietuvoje išvelgiamos dėl per pastaruosius dešimt metų išaugusios darbingų gyventojų emigracijos. Tai daro įtaką darbo pasiūlai, nuo kurios priklauso SVV galimybės pasisamdyti specialistus už smulkiam verslui prieinamą kainą. Prekybai vis labiau globalizuojantis, SVV susiduria su nuolatos stiprėjančia konkurencija. Tenka konkuruoti ne tik su vietos įmonėmis, bet ir su galingomis užsienio kompanijomis. Mažai įmonei sunku išsilaikyti dėl mažo gamybos pajėgumo, brangesnių žaliavų, santykinai didesnių valdymo išlaidų, mažesnio gamybos automatizacijos laipsnio, brangesnio prekių pristatymo (dėl mažesnių užsakomų kiekių), lėšų stygiaus reikiamai informacijai gauti, didėjančių reikalavimų prekių dizainui, kokybei ir asortimentui. Keršienė R. (2009) išvelgė gana rimtą grėsmę smulkiam ir vidutiniam verslui dėl to, kad didelę pajamų dalį šios įmonės gauna iš veiklos vietinėje rinkoje, o užsienio prekyba pagrįsta kitų įmonių pagamintos produkcijos importu ar eksportu.

Mokslininkai (Bekeri R., Bikas E., 2009) teigia, kad **galimybės** plėsti bei vystyti smulkų ir vidutinį verslą įmanomos: ilginant darbo dieną arba ieškant naujų rinkų. Galimybės gauti papildomų finansinių išteklių yra išleidžiant naujų akcijų emisiją ir ją kotiruojant nelistinguojamų akcijų biržoje, arba įgyvendinant partnerystę, pritraukiant į verslą naujus investuotojus. Žinoma paprastesnis būdas yra banko paskolos, kurios šiuo metu tapo pakankamai lengvai prieinamos dėl valstybės įkurtos įmonės INVEGA, kuri teikia SVV subjektų paskolų garantijas bankams ir iš dalies dengia garantuotų paskolų palūkanas. Be finansinės paramos taip pat labai svarbi ir valstybės teikiama materialinė (mokslo ir technologijų parkai) bei informacinė (verslo informacijos centrai, verslo inkubatoriai) parama. Pagrindinis būdas SVV konkuruoti su stambiuoju verslu – nišinės rinkos paieška. SVV lengvai gali įsitvirtinti didelėms įmonėms neįdomiose, jų dideliu ir inertiškam aparatui netinkančiose sferose. Kita SVV plėtos galimybė – klasterių ir bendrų kooperatyvų steigimas, kas leistų sutaupyti lėšų kaupiant verslui reikalingą informaciją,

išplėsti asortimentą, pagerinti kokybę ir t.t. Aukštas Lietuvos visuomenės išsilavinimo lygis suteikia SVV galimybę suformuoti aukštos kokybės darbuotojų kolektyvą, nors dėl žemų atlyginimų labai smulkiose ir smulkiose privataus sektoriaus įmonėse atsiranda nekokybiškos darbo jėgos rizika, atsiranda grėsmė darbuotojų kaitai ir informacijos nutekėjimui, klientų praradimui ir panašiai (Bekeris R., Bikas E., 2009).

Iki 2011 m. įvardijamos šios **didžiausios kliūtys verslumo didėjimui** – sunkumai ieškant tinkamų, kvalifikuotų darbuotojų, sunkumai tvarkantis teisinius bei administracinius reikalus, užmezgant ryšius su užsakovais, sudėtingos administracinės naujų įmonių steigimo procedūros, vadovavimo sunkumai, nepasitikėjimas savo darbuotojais, informacijos sklaidos trūkumas, laiko trūkumas mokymams ir kvalifikacijos kėlimui, finansinių išteklių trūkumas visose veiklos stadijose, darbo jėgos samdymo problemos, nuolatinis teisinių aktų kaitaliojimas, užsienio valiutos keitimo užtikrinimo rizika, dideli mokesčiai. Neretai verslininkai stokoja pradinio kapitalo, vadybos ir finansinių gebėjimų, rinkodaros bei eksporto įgūdžių ir informacijos. Įmonių augimą silpnina palyginti maža Lietuvos vidaus rinka, ribotos plėtros galimybės, mažas technologinis įmonių pajėgumas, finansavimo prieinamumas, sudėtingi administraciniai reikalavimai ir su jais susijusios sąnaudos. Akcentuojama, kad verslo plėtrą mažina nepalanki reguliuojama teisinė aplinka, nepakankamai išplėtotą paslaugų smulkiam ir vidutiniam verslui infrastruktūra (ypač stinga lengvai prieinamų specializuotų aukštos kokybės paslaugų, pvz., įmonių kūrimuisi ir verslo plėtrai), nepakankamai skatinamos inovacijos ir informacinių technologijų naudojimas, nepakankamos pritrauktų tiesioginių užsienio investicijų apimtys, nepakankamas kiekis įvairių bendros veiklos formų (klasterių, partnerysčių ir kt.), varginančios valstybės paramos procedūros, informacijos apie teikiamas valstybės pagalbos SVV įmonėms formas stoka ir nevienodas šio ūkio sektoriaus išsivystymas skirtinguose regionuose. Kilus ekonomikos krizei, ypač nepalankios verslo plėtros sąlygos susiklostė dėl išaugusių kreditavimo sąnaudų bei spartaus ekonomikos lėtėjimo. (Bekeris R., Bikas E. (2009), Bersėnaitė J. (2008), Graikšienė A. ir kt. (2008), Dapkus R. ir kt. 2007)). Stanevičius P. (2009) perspektyviniu laikotarpiu išvelgia sudėtingus uždavinius Lietuvos pramonei dėl Lietuvos rinką užvaldančių pigių kiniškų prekių. Lietuvos lengvosios ir kitų pramonės šakų įmonėms labai sunku atlaikyti konkurenciją. Didelę konkurenciją Lietuvos maisto pramonei sudaro Lenkija ir kitos Europos Sąjungos šalys. Stanevičiaus P. (2009) nuomone, Lietuvai labai svarbu suaktyvinti rinkų paiešką panaudojant valdžios institucijų aparatą bei užsienio diplomatinės tarnybas.

Remiantis **verslo aplinkos** analize, nurodomos tokios jos **gerinimo kryptys**: teisinės aplinkos stabilizavimas ir biurokratinių kliūčių mažinimas; mokesčių naštos mažinimas; finansinės paramos gerinimas; infrastruktūros, didinančios konkurencingumą, plėtojimas; inovacinių ir informacinių technologijų naudojimo skatinimas; informavimo, mokymo ir konsultavimo paslaugų teikimas; verslo plėtra regionuose; verslumo skatinimas.

Stankevičius P. (2009) teigė, kad perspektyvoje būtina:

- ✓ Sukurti palankias teises ir ekonomines sąlygas užsienio ir vidaus investicijoms; mažinti biurokratinės kliūtis investicijoms ir verslo plėtotei;
- ✓ Panaudojant ekonomines priemones (mokesčių lengvatas, finansinę paramą, lengvatinius kreditus, muitus, ir kita) visokeriopai skatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą;
- ✓ Numatyti priemones, skatinančias ir palaikančias netradicinio žemės ūkio ir alternatyvios veiklos plėtrą kaimo vietovėse; suteikti pagalbą kaimo žmonėms panaudojant paramą pagal Europos Sąjungos programas;
- ✓ Ieškoti veiksmingesnių būdų emigracijai ir „protų nutekėjimui“ sustabdyti; būtina sudaryti geresnes gyvenimo ir veiklos sąlygas norintiems grįžti iš emigracijos.

Dapkus R. ir kt. (2007) teigia, kad svarbiausios politikos priemonės, būtinos SVV konkurencingumui padidinti yra:

- ✓ SVV finansavimo galimybių didinimas;
- ✓ Lengvatinių sąlygų įeiti į tarptautinę rinką sudarymas;
- ✓ Priėjimo prie informacinės infrastruktūros užtikrinimas;
- ✓ Galimybių SVV įmonėms jungtis į klasterius, diegti inovacijas, naujas technologijas, skatinti antreprenerystę, mokyti personalą sudarymas.

V. Grublienė ir S. Lengvinienė (2011) rekomenduoja pačioms SVV imtis šių priemonių, kad pagerinti savo veiklą bei valstybės teikiamų paramos priemonių panaudojimą:

- ✓ ieškoti galimybių didinti nuosavas lėšas, mažinti monopolinių struktūrų spaudimą, valstybės paramą išnaudoti visose įmonės veiklos stadijose, atsižvelgiant į ekonomines darnaus vystymosi nuostatas;
- ✓ aktyvinti SVV asociacijų veiklą, siekiant sumažinti biurokratinės kliūtis ir reikalavimus paramai gauti; efektyviau išnaudoti verslo informacijos centrų, savivaldybių ir darbo biržų, finansinę bei INVEGOS garantijų teikiamą paramą; prie SVV asociacijų steigti forumus, mokymo centrus, siekiant skatinti jaunimo verslumą, naujų darbo vietų kūrimą ir didinti socialinį stabilumą, atsižvelgiant į socialines-kultūrinės darnaus vystymosi nuostatas;
- ✓ organizuoti mokymus, siekti, kad SVV įmonių vadovai suvoktų aplinkosauginių darnaus vystymosi nuostatų svarbą.

Graikšienė A. ir kt. (2008) pastebi, kad **Europos Sąjungos** šalių vyriausybių nuolat vykdomoje SVV paramos **politikoje vyrauja dvi tendencijos**:

- ✓ Nuolat gerinama verslo teisinė ir ekonominė aplinka ir mažinamas valstybinis reguliavimas;

- ✓ Kuriamos naujos SVV skatinimo programos, diegiamos naujos finansinės paramos ir SVV plėtros priemonės, skirtos didinti gyventojų užimtumą, SVV įmonių augimą ir jų konkurencingumą.

Lietuvos integracija į Europos Sąjungą tiesiogiai paveikė ir toliau tebeveikia verslo aplinką. Daugiausia ES finansinė parama naudota gerinti viešųjų verslo paslaugų kokybę, įvairovę ir kompleksiškumą per verslo paslaugų tinklo įstaigų (verslo informacijos centrų ir verslo inkubatorių) techninės bazės modernizavimą, naujų paslaugų įvedimą, vadybinių gebėjimų didinimą, psichologinio pobūdžio mokymus ir t.t. Kadangi verslo įmonių vadovai stokoja įvairių gebėjimų, projektų veikla siekta sustiprinti verslo atstovų gebėjimus verslo valdymo, strateginio įmonės veiklos planavimo, finansų valdymo, užsienio kalbos, projektų valdymo ir kokybės valdymo srityse. Mokslininkai (Bekeris R., Bikas E., 2008) sutaria, kad tai pastaraisiais metais turėjo ypatingos reikšmės sparčiam SVV įmonių didėjimui. Tačiau J. Bersėnaitės (2008) nuomone šios verslo konsultavimo paslaugos, kol kas, nepakankamos. Smulkus ir vidutinis verslas nėra stiprus ir pakankamai konkurencingas. V. Grublienė ir S. Lengvinienė (2011) taip pat teigė, kad pagrindinės problemos trukdančios gauti paramą yra: biurokratinės kliūtys ir dideli reikalavimai.

Įmonių konkurencingumą didinti siūloma:

- teikiant naujas aktualias viešąsias paslaugas, pvz., pirkimo konkursų organizavimas, jų vykdymas. Ši verslo skatinimo priemonė itin aktuali ir aktyviai įgyvendinama tiek visoje Europoje tiek ir Jungtinėse Amerikos valstijose, tačiau Kidalov M.V. ir Snider K. F. (2011) nagrinėję Europos šalių bei Jungtinių Amerikos Valstijų viešųjų pirkimų politiką pripažįsta, kad SVV įmonių dalyvavimas viešuosiuose pirkimuose nėra toks aktyvus, kokio siekia valdžios institucijos;
- skatinant naujų produktų kūrimą bei plėtrą (Bersėnaitė J., 2008). Taymaz E., Ucdogruk Y. (2009) teigia, kad mokslinių tyrimų ir technologinę plėtrą itin skatina valstybės aktyviai vykdoma palaikančioji viešoji politika, kuri itin stipriai veikia SVV. Šiuo metu mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą aktyviau vykdo stambios įmonės taip pat verslai, kurie naudoja kapitalui imlias technologijas bei samdo labiau kvalifikuotus specialistus. Taymaz E., Ucdogruk Y. (2009) atliktas tyrimas parodė, kad įmonės, kurios nuolat vykdo mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą dirba produktyviau ir net trumpuoju laikotarpiu uždirba didesnę pelną.
- inicijuojant veiklą reglamentuojančios teisinės bazės tobulinimą,
- atliekant įvairius tyrimus (galimybių studijas, konkurencinės aplinkos tyrimus, parengti konkretaš sektoriaus strategiją) (Bersėnaitė J., 2008);

- ilginant darbo dieną
- ieškant naujų rinkų (Bekeris R., Bikas E., 2008).
- verslumo skatinimą, kaip vieną svarbiausių Lietuvos ekonominės politikos krypčių siūlo V. Grublienė ir S. Lengvinienė (2011). Jos teigė, kad verslumo skatinimas ir plėtra turi esminį poveikį Lietuvos ūkio raidai (naujų darbo vietų kūrimui, socialiniam stabilumui ir t.t.) ir kaip svarbiausią SVV plėtros skatinimo sritį nurodė jaunimo verslumo ugdymą.

Meilienė E., ir Snieška V. (2005) **verslo ateities perspektyvas Lietuvoje sieja su didėjančiu prekių eksportu ir paslaugomis**. Jie teigia, kad net ir padidėjus šalies vidaus paklausai, eksporto reikšmė ne mažės, nes orientuojantis tik į vidaus rinką, daugumos prekių gamybos išlaidos tampa pernelyg didelės, o tuomet ir šalies viduje darosi sunku konkuruoti su importu. Galimybė eksportuoti produkciją daugeliui įmonių padeda ne tik išsilaikyti rinkoje, bet ir didinti gamybos, kartu ir prekybos, apimtis, išlaikyti ir kurti naujas darbo vietas. Kad būtų sukurta eksporto plėtrai palanki aplinka, būtina sudaryti sąlygas eksportuojančioms įmonėms gauti kreditus ir finansinę paramą eksporto plėtros projektams įgyvendinti, tobulinti eksporto plėtrai svarbių institucijų, teikiančių eksporto kreditus ir jų garantijas, veiklą, efektyviau naudoti šalies ir tarptautinių eksporto plėtros programų finansinę ir nefinansinę pagalbą. Ciszewska-Mlinarič M., Mlinarič F. (2010) taip pat nustatė, kad verslo tarptautinei plėtrai didžiausią įtaką turi palanki valstybės eksporto politika bei verslo žmogiškieji ištekliai ir išsamios įmonių vadovų žinios apie eksporto procedūras, techninio proceso išmanymas. Meilienė E., ir Snieška V. (2005) pažymi, kad labai svarbu skatinti tiesiogines užsienio investicijas į sritis, kuriose eksportas galėtų didėti: būtina derinti Lietuvos ir užsienio investuotojų interesus, šalinti barjerus investicijoms, tobulinti rizikos priežiūros institucinę infrastruktūrą ir veiklą, sudaryti teises ir ekonomines sąlygas plėtoti elektroninį verslą. Lietuvos eksportuotojams iškyla problemų siekiant prisiderinti prie nuolat kintančių rinkos sąlygų, nes šalyje nėra bendro informacinio centro, kuriame būtų sukaupta informacija apie užsienio prekybos reguliavimą, kokybės, įpakavimo ir kitus reikalavimus. Taip pat užsienio rinkose nepakanka informacijos apie lietuviškas prekes bei paslaugas. Nors šalyje yra šakų, kurios sėkmingai konkuruoja užsienio ir ES rinkose, tačiau viena nepalankiausių Lietuvos eksporto tendencijų yra ta, kad Lietuvos eksporto nedidelis lyginamasis svoris tenka šiuolaikinėms pramonės šakoms, sukuriančioms daug pridėtinės vertės, o eksporte vyrauja mažai kvalifikuotam darbui, gamtiniams ištekliams ir energijai imlios šakos. Jei nepasikeis eksporto šakinė struktūra, Lietuvai bus sunku išlaikyti aukštus eksporto augimo tempus. Meilienė E., ir Snieška V. (2005) teigia, kad optimizuoti eksporto struktūrą galima skatinant naujų sektorių kūrimąsi bei restruktūrizuojant esamus.

Graikšienė A. ir kt. (2008) teigia, kad **Lietuvoje nėra pakankamai išnaudojama**, JAV bei Vakarų Europoje efektyvi ir populiar **verslo paramos forma - verslo inkubatoriai**. Mokslininkų nuomone, verslo inkubatorių veikloje prioritetą skiriant mokslui ir inovacijoms, steigiant SVV paramos institucijas, galima būtų koordinuoti jų veiksmus, rengti bendrus projektus, dalintis patirtimi ir taip efektyviau panaudoti valstybės verslo inkubatoriams skiriamas lėšas.

J. Vijeikis ir A. Baležentis (2010) pabrėžia **aktyvų valstybės institucijų vaidmenį skatinant ekonomiką bei remiant verslą**. Jie teigia, kad krizės sąlygomis, verslo strateginiai tikslai gali būti įgyvendinami aktyviai dalyvaujant valstybės institucijoms. Verslo gaivinimui krizės sąlygomis taikytina skatinančioji ekonominė politika: mokesčių verslui mažinimas, kredito gavimo sąlygų gerinimas, palūkanų normų mažinimas ir Vyriausybės vaidmens didinimas naudojant valstybinių užsakymų portfelį. Regioniniu lygiu, siekiant mažinti regionų ekonominio išsivystymo skirtumus, siūloma didinti ne tik informacijos prieinamumą verslo subjektams, bet ir tobulinti valstybės paramos smulkiojo ir vidutinio verslo sektoriui priemones, atsižvelgiant į lėšų paskirstymo efektyvumą bei skaidrumą kaip svarbiausius veiksnius. Svarbu plėtoti viešųjų paslaugų verslui tinklą, skatinti verslumą bei sudaryti sąlygas įmonių plėtrai ekonomiškai silpnesniuose regionuose. Būtina gerinti verslo infrastruktūrą, didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą tam, kad smulkios ir vidutinės įmonės taptų konkurencingos, gebėtų konkuruoti ne tik vietinėse, bet ir užsienio rinkose. Ne mažiau svarbu sudaryti palankias teisinės bei ekonomines sąlygas užsienio investuotojams. Būtent užsienio kapitalas gali ženkliai prisidėti prie užimtumo didinimo bei bendrojo vidaus produkto augimo regionuose. Pasitelkus šias priemones ilgalaikėje perspektyvoje būtų galima sumažinti regioninius išvystymo netolygumus, kartu gerinant aplinkosaugos būklę ir mažinant gyventojų socialinius bei kultūrinius skirtumus atskiruose regionuose. Valstybės paramą verslumui taip pat akcentuoja ir V. Grublienė bei S. Lengvinienė (2011). Jos teigia, kad didžiausią teigiamą įtaką SVV verslumui turi valstybinių įstaigų teikiama techninė parama, savivaldybių, darbo biržų teikiama parama bei INVEGA teikiamos garantijos.

Priemonių kaip skatinti SVV taip pat galima ieškoti nagrinėjant **užsienio šalių patirtį, bei panaudojant jų siūlomas įgyvendinti verslo skatinimo priemones**. Klonowski D. (2010) atlikęs Lenkijos Vyriausybės vykdomų verslo skatinimo priemonių tyrimą nustatė, kad Lenkijoje SVV įmonės Vyriausybės siūlomomis verslo skatinimo priemonėmis naudojasi vangiai ir neaktyviai, nors verslą šalyje skatina penkios ministerijos, šiam tikslui yra įkurta apie 350 vyriausybinių organizacijų bei įgyvendinama apie 40 programų. Klonowski D. (2010) atlikęs tyrimą akcentuoja, kad nors SVV skatinimo programoms yra skirta apie 26 milijardai JAV dolerių, tačiau SVV apie tai nežino arba žino itin nedaug. Todėl Klonovski D. (2010) siūlo šalyje vykdyti aktyvią verslo informavimo kampaniją per vietines bei nacionalines žiniasklaidos priemones, skelbiant informaciją internete, vaizdinėmis priemonėmis pristatant

šias programas įvairių renginių verslui (parodų, konferencijų ir pan.) metu. Kadangi verslo skatinimo politika Lenkijoje yra išskaidyta daugelyje ministerijų bei kitų institucijų Klonovski D. (2010) siūlo šiam tikslui įkurti vieną ministeriją arba agentūrą, bei supaprastinti paramos teikimo procedūras ir trumpinti dokumentų nagrinėjimo, vertinimo terminus, kad verslininkai greičiau galėtų gauti paramą.

Chittithaworn Ch. et al. (2011) apibrėždami verslo plėtrą skatinančius veiksnius labiau akcentavo pačių SVV įmonių iniciatyvą, o ne valstybės paramą. Pagrindiniais veiksniais, lemiančiais verslo plėtrą autoriai (Chittithaworn Ch. et al. (2011)) įvardijo klientus, rinką, išteklius, finansavimą ir verslo įmonių bendradarbiavimą. Novatoriškumas, kokybė ir prieinama kaina yra pagrindiniai strateginiai elementai užtikrinantys verslo sėkmę. Chittithaworn Ch. et al. (2011) itin pabrėžia produkto inovatoriškumą, kuris vartotojui suteikia didesnę vertę, o pardavėjui leidžia gauti aukštesnę kainą. Chittithaworn Ch. et al. (2011) nuomone, verslininkai turi nuolat sekti rinkos pokyčius, sugebėti aiškiai apibrėžti rinką, rinkos segmentą, kuriam jie tiekia prekes ir paslaugas, bei asmeniškai dalyvauti jų kūrybos procese. Kaip perspektyvios galimybės yra įvardijami SVV tinklai bei aljansai, kurie vadovaujasi tais pačiais prioritetais bei siekia tų pačių tikslų. Bendros veiklos formos Chittithaworn Ch. et al. (2011) nuomone padėtų patekti į užsienio rinkas, padidinti pardavimus ir pajamas, aktyviau įsisavinti naujas technologijas, tai padėtų tapti konkurencingesniems tiek vidaus, tiek užsienio rinkose. Taip pat Chittithaworn Ch. et al. (2011) teigia, kad socialiniai verslo įmonių tinklai padėtų verslininkams sumažinti riziką, sandorių išlaidas, pagerintų verslo idėjų, žinių ir kapitalo prieigą.

Apibendrinami verslo sąlygas Lietuvoje galime teigti, kad LR Vyriausybė skiria daug dėmesio SVV sektoriaus skatinimui bei plėtrai, aktyviai jį remia, teikia įvairias lengvatas bei paramą, tačiau smulkus ir vidutinis verslas nėra stiprus ir pakankamai konkurencingas. Daug mokslininkų įvairiais būdais ir metodais nagrinėja ir analizuoja SVV veiklos aplinką, paramą, siekia identifikuoti SVV problemas, kliūtis verslo plėtrai bei priemones joms spręsti, nustatyti verslo aplinkos gerinimo kryptis, nurodyti politikos priemones, būtinas SVV konkurencingumui didinti bei valstybės teikiamų paramos priemonių panaudojimui gerinti. Atkreipiamas dėmesys į Europos Sąjungos šalių vyriausybių vykdomos SVV paramos politikos tendencijas, Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiamas galimybes bei jų panaudojimą. Skatinamas eksporto plėtrai palankios aplinkos sudarymas, bei akcentuojamos Lietuvoje nepakankamai išnaudojamos verslo inkubatorių galimybės. Taip pat pabrėžiamas aktyvus valstybės institucijų vaidmuo skatinant ekonomiką bei remiant verslą, krizės sąlygomis taikant skatinančiąją ekonominę politiką.

5. TYRIMO METODOLOGIJA

Atlikus teorinius smulkaus ir vidutinio verslo tyrinėjimus, naujų, papildomų žinių siekiama gauti atlikus sociologinį tyrimą.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti verslininkų požiūrį į dabartinės veiklos sąlygas, Vyriausybės vykdomas verslo skatinimo priemones bei kokių priemonių, jų manymu, reikėtų imtis siekiant pagerinti verslo sąlygas Lietuvoje.

Tyrimo objektu buvo pasirinktos ir apklaustos smulkaus ir vidutinio verslo įmonės veikiančios Mažeikių rajono savivaldybėje.

Tyrimo hipotezė: Smulkus ir vidutinis verslas nepakankamai aktyviai naudojami valstybės vykdomomis verslo skatinimo priemonėmis.

Tyrimo metodas. Atliekant sociologinius tyrimus taikomi įvairūs apklausos metodai. Apklausa – tai tokia duomenų rinkimo technika, kai respondentai iš esmės tuo pačiu (arba artimu jam) metu atsakinėja į raštu (anketoje) ar žodžiu (interviuotojo) pateiktus klausimus. Šis tyrimas atliekamas taikant apklausą elektroniniu paštu, individualų anketavimą, kuomet respondentai patys (raštu) atsako į anketoje pateiktus klausimus. Tai sudaro sąlygas respondentams atsakyti į klausimus jiems patogiu metu, skirti norimą laiko kiekį, respondento neveikia aplinka ir pats apklausėjas.

Tyrimo strategija, pagrindiniai etapai:

1. Sudarytas tyrimo planas, pasirengta duomenų rinkimui: nustatytas ataskaitinis vienetas (tai, kas teiks informaciją), sudaryta ir techniškai apiforminta anketa.

Smulkaus ir vidutinio verslo pasiskirstymas pagal apskritis yra labai netolygus, didžiausia smulkaus ir vidutinio verslo koncentracija yra apskrityse, kurių centrai yra didieji šalies miestai. Akivaizdu, kad valstybės parama verslui labiausiai yra reikalinga mažesniems miestams ir rajonams. Nors daugelyje rajonų, taip pat kaip ir didžiuosiuose šalies miestuose, įmonės gali pasinaudoti verslo informacijos centrų paslaugomis, ES struktūrinių fondų parama, savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondų ir kita valstybės finansine ir nefinansine parama, smulkus ir vidutinis verslas mažesniuose miestuose kuriasi vangiai. Todėl atliekant tyrimą nutarta apklausti vieno iš mažesnių šalies miestų - Mažeikių miesto smulkaus ir vidutinio verslo įmonių vadovus.

Tyrimo sėkmė labai priklauso nuo teisingai suformuotos imties, todėl orientuojantis į pasirinktą apklausti segmentą, siekiant tyrimo reprezentatyvumo pagal Schwarze formulę nustatytas tyrimo imties dydis – 131 įmonė.

Schwarze formulė skirta nustatyti imties dydžiui, kai žinomas populiacijos dydis.

$$n = \frac{N \cdot 1,96^2 \cdot p \cdot q}{\varepsilon^2 \cdot (N - 1) + 1,96^2 \cdot p \cdot q}$$

Čia: **N** – populiacijos dydis;

Reikšmė 1,96 atitinka standartizuoto normaliojo skirstinio 95 proc. pasikliovimo lygmenį.

p yra numatoma įvykio baigmės tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireiškis tiriamoje populiacijoje (imama blogiausio varianto tikimybė – požymis būdingas pusei, t. y. 50 proc. populiacijos, ir pasirenkama $p=0,5$);

q yra tikimybė, kad nagrinėjamas požymis nepasireiškis tiriamoje populiacijoje ($q=1-p=0,5$);

ε yra pageidautinas tikslumas, $\varepsilon=0,08$ (Rudzkienė V., 2005).

Šiuo atveju **N** – Mažeikių rajono smulkaus ir vidutinio verslo įmonės. Statistikos departamento prie LRV duomenimis 2012 metų sausio 1 d. Mažeikių rajone veikė 1033 smulkaus ir vidutinio verslo įmonės. Pasinaudojus Schwarze formule buvo apskaičiuotas imties dydis:

$$\frac{1033 \cdot 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5}{0,08^2 \cdot (1033 - 1) + 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5} = 131,1 \approx 131$$

2. Vykdytas duomenų rinkimas: elektroniniu paštu išplatintos anketos Mažeikių miesto smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, nurodant iki kada prašoma užpildyti ir grąžinti užpildytą anketą. Formuojant atranką, įmonių koordinatės buvo imamos iš portalo internete www.visalietuva.lt. Tyrimui pasirinktos įmonės, kurios turi iki 250 darbuotojų. Anketos buvo išsiųstos 574 smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, tai yra visoms Mažeikių rajono smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, kurios portale www.visalietuva.lt buvo nurodžiusos savo elektroninio pašto adresus. Atsakymai gauti iš 137 įmonių. Bendras atsakymų lygis 23,9 procentai.

3. Suvesti, susisteminti, sugrupuoti ir kompiuteriniu būdu apdoroti duomenys: charakterizuoti tyrimo dalyviai, pritaikius kiekybinius ir kokybinius metodus identifikuotos smulkaus ir vidutinio verslo pagrindinės problemos, verslo paramos priemonių panaudojimo aktyvumas; remiantis tyrimo rezultatais pateiktos išvados ir rekomendacijos, nurodant reikalingiausias priemones siekiant efektyviai skatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą.

Darbe naudoti šaltiniai: moksliniai straipsniai bei publikacijos, nagrinėjama tematika atliktų tyrimų ataskaitos, mokomoji medžiaga, LR įstatymai, statistiniai duomenys, apklausos būdu surinkti duomenys.

Aliekant tyrimą naudoti šie empiriniai metodai: dokumentų analizės metodas, anketinis metodas. Tyrimo duomenų pateikimui ir apdorojimui naudotos MC Word ir MC Excel programos.

Duomenys surinkti atliekant kiekybinį tyrimą. Tyrimas buvo atliekamas vykdant standartizuotą Mažeikių rajono SVV įmonių anketinę apklausą elektroniniu paštu. Anketą sudarė 24 uždari klausimai (žr. 13 priedą). Pirmaisiais trim klausimais siekiama identifikuoti tyrime dalyvaujančias įmones. Antrojo bloko klausimais norima išsiaiškinti verslo veiklos sąlygas bei problemas. Apklausos anketoje buvo prašoma verslo atstovų įvertinti dabartines verslo sąlygas, kaip jos keitėsi pastaraisiais metais (žr. 5 ir 6 klausimus) bei konkrečiai nurodyti kaip tai realiai paveikė įmonės rezultatus (7 klausimas). Siekiant išsiaiškinti smulkaus ir vidutinio verslo požiūrį į mokesčių sistemą, apklausos anketoje buvo pateikti mokesčių sistemą apibūdinantys veiksniai ir respondentai turėjo įvertinti jų įtaką verslui (žr. 9 klausimą). Taip pat verslininkai vertino kliūtis ieškant papildomų verslo finansavimo šaltinių, apklausos anketoje buvo pateikti teiginiai, kurios galėjo įvertinti pagal ranginę skalę (žr. 10 klausimą). Atliekant apklausą taip pat siekiama išsiaiškinti kas labiausiai trukdo verslo plėtrai (žr. 12 klausimą) ir ar dabartinėmis sąlygomis ryžtusi pradėti naują verslą (žr. anketos 13 klausimą). Trečiojo bloko klausimai skirti išsiaiškinti ar įmonės naudojami valstybės parama (žr. anketos klausimus Nr. 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23) ir ar ji įmonėms reikalinga (žr. anketos klausimą Nr. 24). Duomenų analizei naudoti statistiniai metodai: grupavimas, absoliutinių ir santykinų rodiklių grafinis duomenų apdorojimas.

Anketos buvo skirtos įmonių vadovams, savininkams bei kitiems įmonės valdymo sprendimus priimančioms asmenims. Apklausa buvo vykdoma nuo 2012-01-11 – 2012-02-01, įmonėms siunčiant kvietimus dalyvauti tyrime elektroniniu paštu. Anketa buvo pasiekama per hyper nuorodą www.manoapklausa.lt/apklausa/329033663/. Ši anketa patogi, nes anketoje pakanka pažymėti tinkamus atsakymų variantus, kur reikia įvesti savo atsakymo variantą, o baigus pildyti anketą spaudžiamas mygtukas „Siųsti“ ir duomenys patenka į duomenų bazę. Išsiuntus anketą įmonėms, iškilo problema dėl užpildytų anketų grįžtamumo. Praėjus 7 kalendorinėms dienoms po anketos išsiuntimo buvo gautos vos 32 užpildytos anketos, tačiau išsiuntus priminimus apie vykdomą apklausą ir paprašius užpildyti anketą, anketų grįžtamumas suaktyvėjo ir per likusį apklausos vykdymo laikotarpį buvo gautos 105 užpildytos anketos.

Anketos klausymai buvo formuluojami siekiant išsiaiškinti šiuos aspektus:

- Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos sąlygos ir problemos;
- Valstybės paramos aktualumas smulkiąjam ir vidutiniam verslui;
- Priemonės galinčios efektyviai paskatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą.

6. LIETUVOS VYRIAUSYBĖS VERSLO SKATINIMO PRIEMONIŲ TYRIMAS

Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 metų pradžioje gyveno 61 631 žmogus, iš kurių 38 382 gyveno mieste ir 23 249 – kaime. Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 metų pradžioje buvo įregistruota 2447 ūkio subjektai, tačiau veikiantys iš jų buvo tik 1330. Pagal veikiančių ūkio subjektų skaičių Mažeikių rajono savivaldybėje 1000-čiui gyventojų tenka 22 įmonės. Iš 1330 ūkio subjektų 1033 buvo mažos ir vidutinės įmonės.

17 lentelė. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje

Teisinės formos pavadinimas	2009-12-31	2010-12-31	2011-12-31
Valstybės įmonė	1	1	1
Savivaldybės įmonė	1	1	1
Tikroji ūkinė bendrija	7	5	4
Uždaroji akcinė bendrovė	667	725	761
Žemės ūkio bendrovė	4	5	5
Užsienio juridinio asmens filialas	1	2	3
Kooperatinė bendrovė	8	8	8
Individualioji įmonė	393	319	250
Iš viso:	1082	1066	1033

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, 2012.

2009 - 2011 metais mažėjo bendras mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tačiau žymiai didėjo uždarytų akcinių bendrovių skaičius ir ženkliai mažėjo individualiųjų įmonių skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje (žr. 17 lentelę). Tai lėmė naujų verslo įmonių įregistravimas ir kitų išregistravimas. Nors 2010 metais įregistruojamų įmonių skaičius šiek tiek augo, tačiau dėl labai padidėjusio išregistruojamų įmonių skaičiaus (2010 metais buvo išregistruota net 56 įmonėmis daugiau nei įregistruota) (žr. 18 lentelę) bendras veikiančių įmonių skaičius sumažėjo (žr. 17 lentelę).

18 lentelė. Įregistruotų ir išregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje

	2009 metai	2010 metai	2011 metai
Įregistruotų įmonių skaičius	77	96	85
Išregistruotų įmonių skaičius	87	152	98
Skirtumas	-10	-56	-13

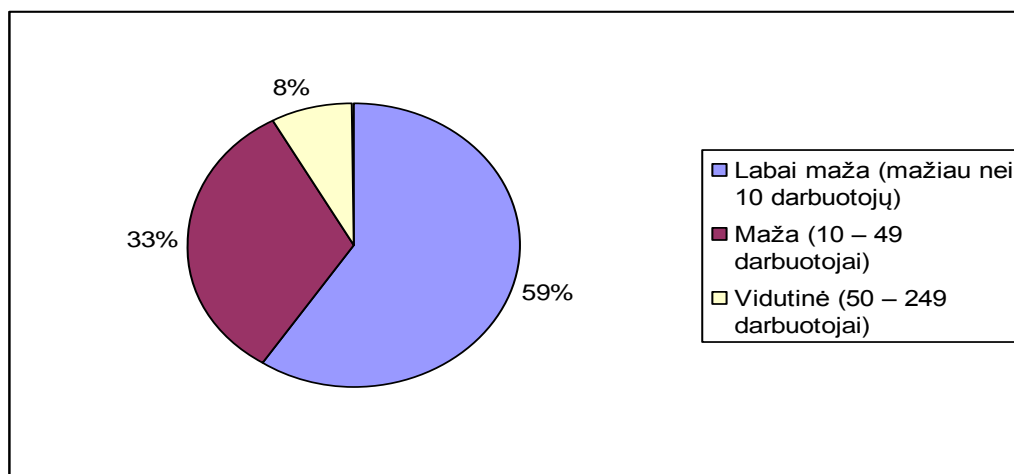
Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV, 2012.

Nors 2011 metais šalies ekonomikoje ir užfiksuotas BVP augimas, tačiau vis dar mažėjantis veikiančių įmonių skaičius rodo, kad teigiamų ekonomikos atsigavimo požymių verslas vis dar neįaučia.

Kokią reikšmę verslo kūrimui ir plėtrai turi valstybės teikiama parama siekiama išsiaiškinti atliekant mokslinį tyrimą, kuris ir įvykdytas atliekant smulkaus ir vidutinio verslo apklausą.

Respondentų identifikavimas

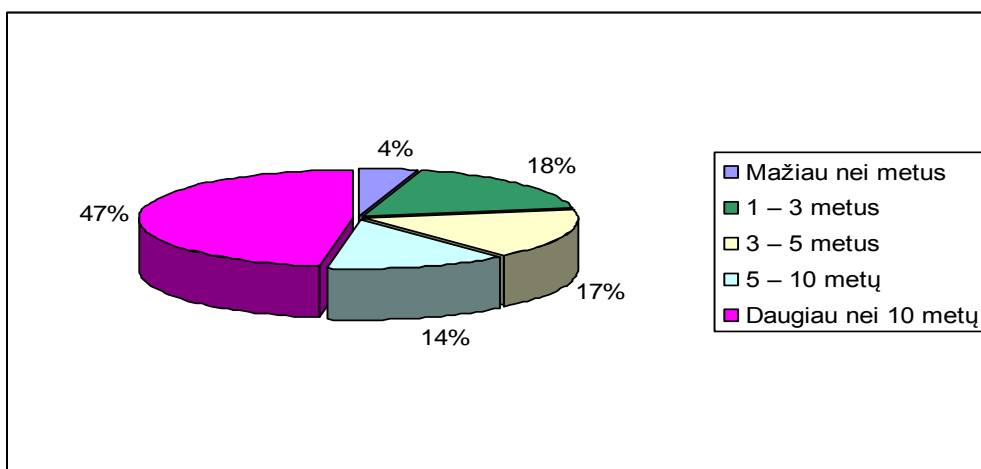
Tyrime gausiausiai dalyvavo labai mažų įmonių atstovai, jie sudarė 59,1 proc. (81 respondentai) visų apklaustų respondentų, 32,8 proc. (45 respondentai) sudarė mažų įmonių ir 8,0 proc. (11 respondentai) vidutinių įmonių atstovai. Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį pateiktas 8 paveiksle.

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės dydį

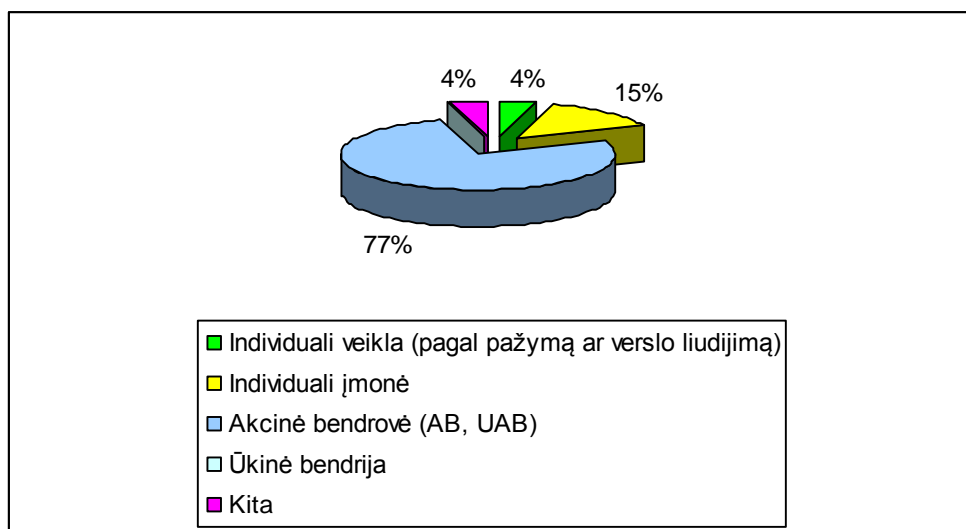
Didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų rinkoje veikia jau daugiau nei 10 metų, ši respondentų grupė sudaro net 47,4 proc. apklaustųjų (65 respondentai). Apklausoje taip pat sudalyvavo mažiau nei metus veikiančių įmonių 6 atstovai (jie sudaro 4,4 proc. apklaustųjų), nuo 1 iki 3 metų veikiančių įmonių - 24 atstovai (17,5 proc. respondentų), nuo 3 iki 5 metų veikiančių įmonių – 23 atstovai

(16,8 proc. respondentų), nuo 5 iki 10 metų veikiančių įmonių – 19 atstovų (13,9 proc. respondentų). Apklauso dalyvių pasiskirstymas pagal veikimo rinkoje laikotarpį pateiktas 9 paveiksle.

9 pav. **Apklauso dalyvių pasiskirstymas pagal veiklos rinkoje laikotarpį**

Apklausoje gausiausiai atstovaujamos akcinės bendrovės jos sudaro net 76,6 proc. visų apklaustųjų respondentų, t.y. net 105 apklausoje dalyvavusios įmonės yra akcinės ar uždarnosios akcinės bedrovės. Taip pat apklausoje dalyvavo 20 individualiųjų įmonių atstovų (jie sudaro 14,6 proc. apklaustųjų), 6 individualia veikla užsiimantys asmenys (4,4 proc. respondentų), ir 6 respondantai (4,4 proc. apklaustųjų) atstovavo kitų tipų verslo įmonėms, iš jų 5 viešosios įstaigos bei 1 ūkininko ūkio atstovas. Respondentų pasiskirstymas pagal verslo įmonės tipą grafiškai pavaizduotas 10 paveiksle.

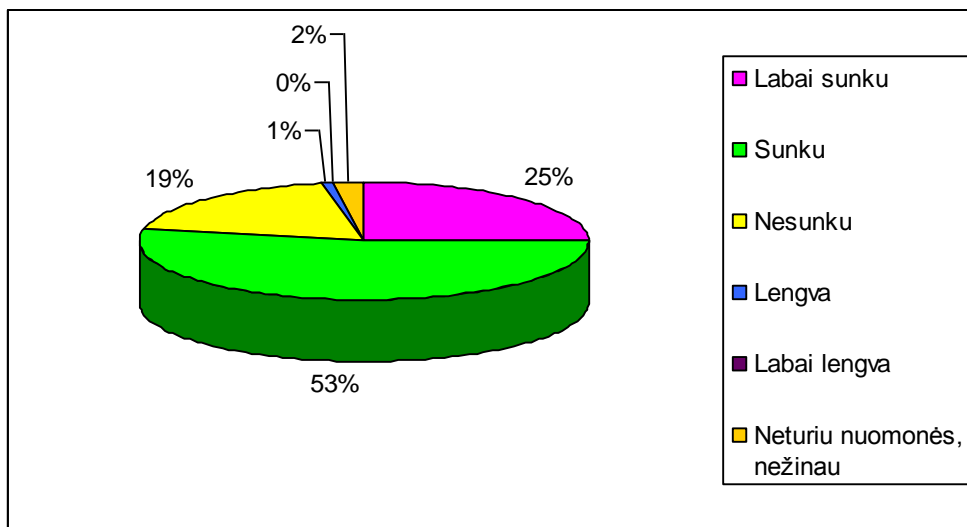
10 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės tipą**

Dažniausias apklausos respondentas: uždarnosios akcinės bendrovės, labai mažos įmonės, rinkoje veikiančios jau daugiau nei 10 metų, atstovas.

Toliau atliekant tyrimą siekiama išsiaiškinti dabartines smulkaus ir vidutinio verslo veiklos sąlygas bei problemas.

Verslo pradžios vertinimas

LR Vyriausybė deda daug pastangų, kad įmonės steigimas taptų kuo mažesne kliūtimi asmenims norintiems pradėti savo verslą: individualios veiklos įregistravimas pateikiant nustatytos formos prašymą internetu; uždarnosios akcinės bendrovės, individualios įmonės, asociacijos, viešosios įstaigos steigimas pateikiant duomenis VĮ Registrų centras internetu; informacija apie reikalingus leidimus, norint imtis tam tikros veiklos, internete vienoje duomenų bazėje ir kitos panašios priemonės lengvinančios verslo kūrimo pradžią ir įmonės steigimą. Atliekant apklausą respondentų buvo prašoma įvertinti ar lengva pradėti verslą Lietuvoje. Respondentų nuomonių pasiskirstymas grafiškai pavaizduotas 11 paveiksle.

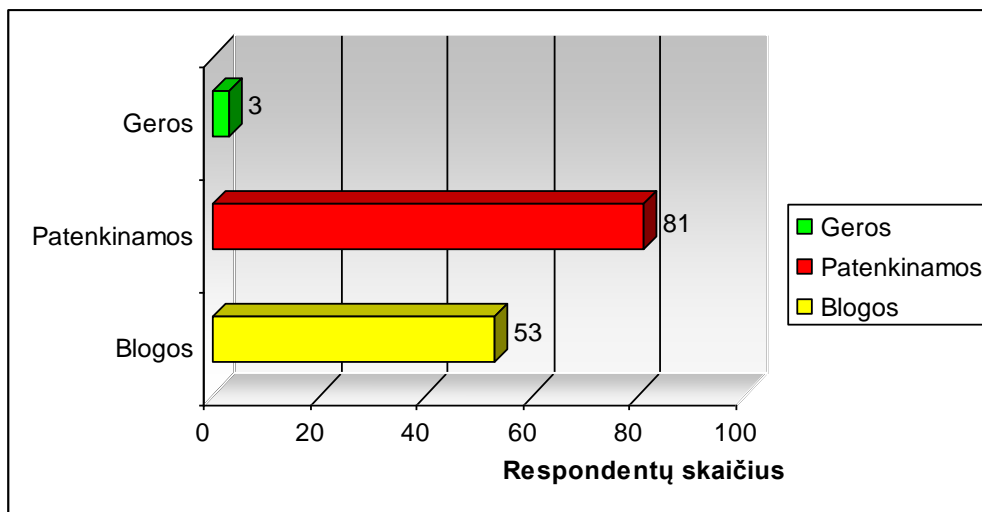
11 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: ar lengva pradėti verslą Lietuvoje

Apibendrinant šio klausimo rezultatus, reikia pastebėti, kad nepaisant ryškių pokyčių įmonių steigimo procese, vis dar vyrauja nuomonė, kad verslą Lietuvoje pradėti sudėtinga ir sunku.

Verslo sąlygu šalyje vertinimas

Į klausimą „Kaip įvertintumėte verslo sąlygas Lietuvoje?“ dauguma respondentų atsakė, kad verslo sąlygos šalyje yra „patenkinamos“, taip mano 59,1 proc. apklaustųjų (81 respondentas). Deja net 38,7

proc. respondentų (53 apklaustieji) teigia, kad verslo sąlygos šalyje yra blogos ir tik 2,2 proc. apklaustųjų (3 apklausos dalyviai) verslo sąlygas Lietuvoje vertina gerai. Verslininkų nuomonių, apie verslo sąlygas šalyje, pasiskirstymas pateiktas 12 paveiksle.

12 pav. Verslininkų nuomonių pasiskirstymas, apie verslo sąlygas šalyje

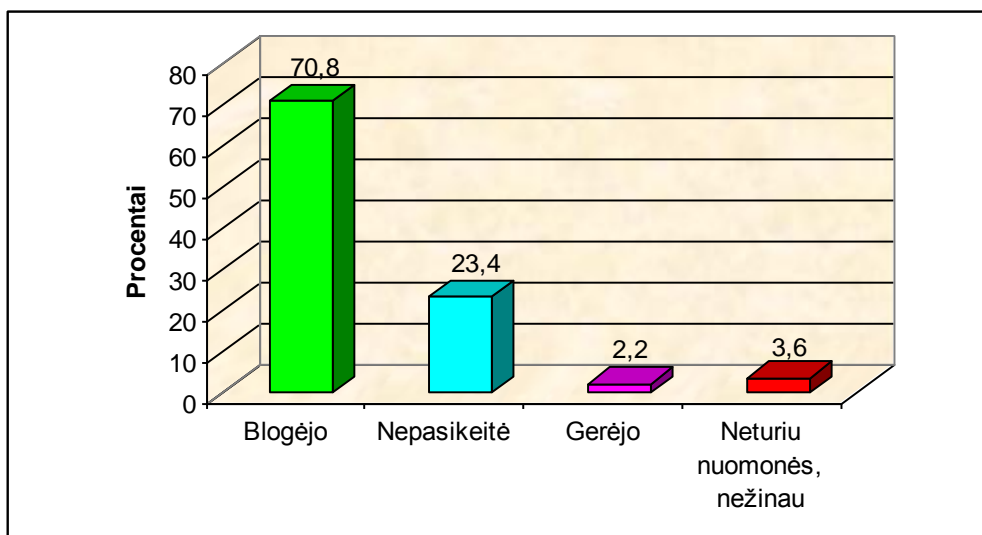
Panašu, kad versle vyrauja niūrios nuotaikos, tik labai maža dalis verslininkų teigiamai vertina verslo sąlygas. Džiugu, kad didžiąją dalį verslo atstovų verslo sąlygos daugiau ar mažiau, tačiau tenkina, deja beveik 40 proc. apklaustųjų verslo sąlygas vertina blogai.

Verslo sąlygų pokyčių per pastaruosius 2-3 metus vertinimas

Taip pat respondentų buvo teirujamasi kaip jie vertina verslo sąlygų pokyčius per pastaruosius 2-3 metus. Deja net 70,8 proc. apklaustųjų (97 respondentai) teigė, kad verslo sąlygos Lietuvoje blogėjo. Tai greičiausiai susiję su pastarųjų metų šalies ekonomikos nuosmukiu. Šalies bendrasis vidaus produktas 2009 m. sumažėjo net 14,8 proc., ir nors 2010 metais jis didėjo 1,4 %, o 2011 metais augo 5,8 % (Statistikos departamentas, 2012), tačiau jis lieka žymiai mažesnis nei buvo 2008 metais. Nesugebėjusios susidoroti su sunkmečiu įmonės paveikusiomis problemomis dalis įmonių bankrutavo (2009 metais bankroto procedūros buvo pradėtos beveik dvigubai daugiau įmonių nei 2008 metais), dalis mažino darbuotojų skaičių bei darbuotojų atlyginimus. Dėl išaugusių įmonių bankrotų skaičiaus, dėl išaugusių atleidžiamų darbuotojų skaičiaus šalyje išaugo nedarbas. Dėl mažinamų darbuotojų atlyginimų, dėl išaugusio skaičiaus asmenų gaunančių socialines pašalpas sumažėjo gyventojų perkamoji galia, kas vėl lėmė mažėjančias įmonių pajamas. Esant ekonomikos nuosmukiui, šalies Vyriausybė, padėti sunkumus patiriančiam verslui, gali mažindama mokesčius. Deja prasidėjus ekonomikos nuosmukiui Lietuvos Vyriausybė neturėjo sukaupusi jokio lėšų rezervo, kurį galėtų panaudoti šiai situacijai stabilizuoti.

Sumažėjus biudžeto pajamoms, LR Vyriausybė ne tik negalėjo mažinti mokesčių, bet dar ir privalėjo juos padidinti, kad galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus. Tačiau dalies įmonių šie ekonomikos pokyčiai ne itin palietė, nes 23,4 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų teigė, jog pastaruosius 2 – 3 metus verslo sąlygos nesikeitė, o 2,2 proc. apklaustųjų verslo sąlygos net pagerėjo. 5 apklausoje dalyvavę respondentai (3,6 proc. apklaustųjų) teigė neturintys nuomonės šiuo klausymu. Apklausoje dalyvių nuomonių pasiskirstymas apie verslo sąlygų pokyčius pastaruosius 2 – 3 metus, pateiktas 13 paveiksle.

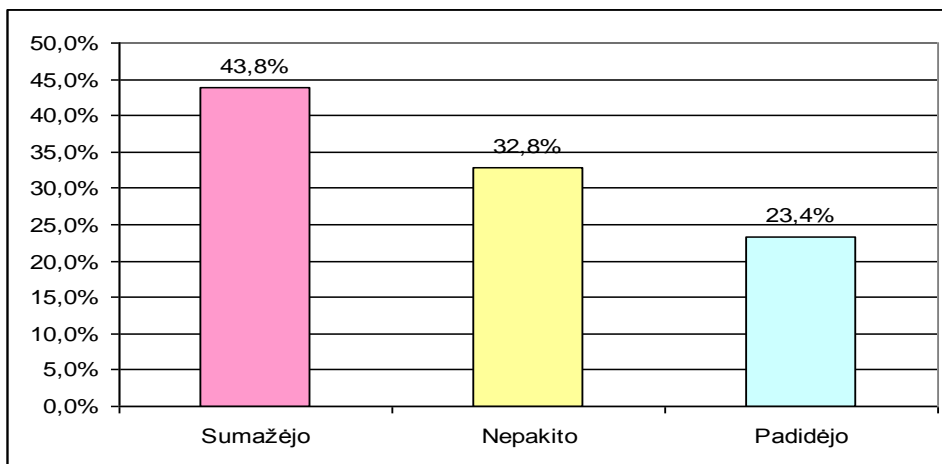

13 pav. Respondentų nuomonė apie verslo sąlygų pokyčius per pastaruosius 2 – 3 metus

Apibendrinant galima teigti, kad daugumai įmonių pastaruosius 2 - 3 metus verslo sąlygos blogėjo, ketvirtadaliui rinkoje veikiančių įmonių veiklos sąlygos nekito ir tik nežymiai daliai įmonių verslo sąlygos pastaruosiu metu gerėjo.

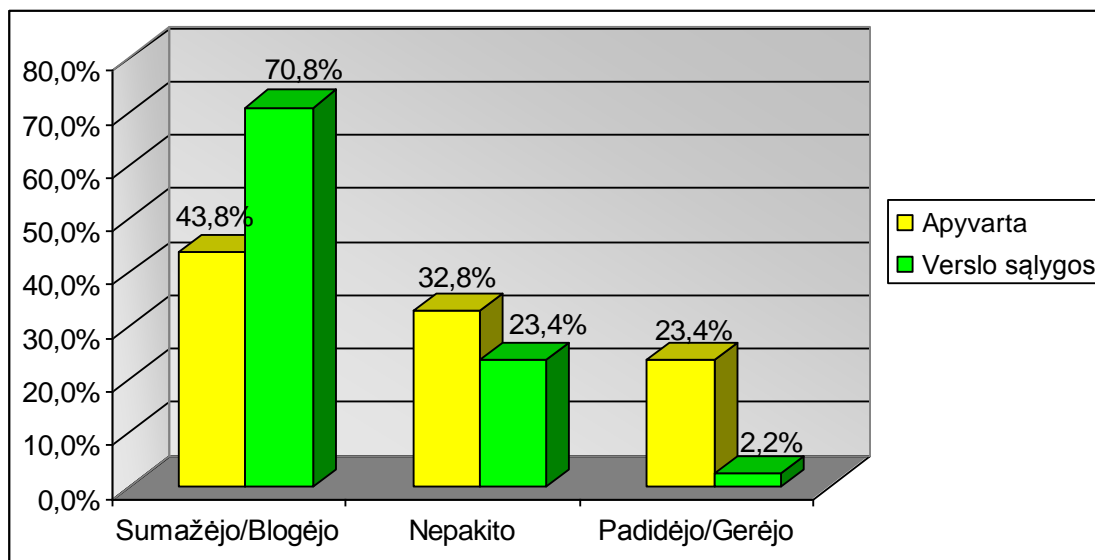
Verslo veiklos rodiklių pokyčių vertinimas

Siekiant išsiaiškinti, kiek pagrįsti verslo įmonių atstovų verslo sąlygų vertinimai, apklausoje buvo paprašyta nurodyti: kaip paskutiniiais veiklos metais keitėsi jų įmonės veiklos rodikliai ir rezultatai, konkrečiai buvo prašoma nurodyti kaip keitėsi jų vadovaujamos įmonės apyvarta, pelnas ir darbuotojų skaičius. Verslo įmonių apyvartos pokyčiai pastaraisiais metais pavaizduoti 14 paveiksle.

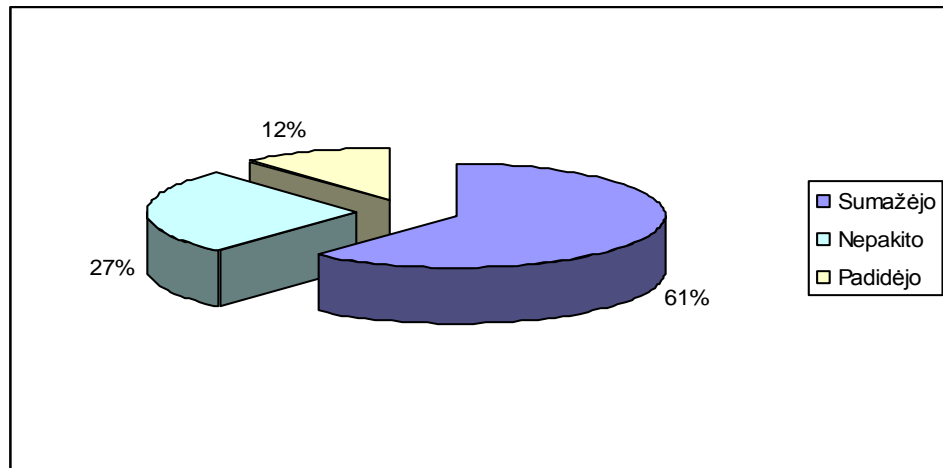
14 pav. Verslo įmonių apyvartos pokyčiai pastaraisiais metais

Lyginant verslo atstovų verslo sąlygų vertinimus ir realius verslo apyvartos pokyčius pastaraisiais metais atrodo, kad verslo atstovai linkę griežčiau ir pesimistiškiau vertinti verslo sąlygas nei iš tiesų yra. Kad verslo sąlygos šalyje blogėjo teigė net 70,8 proc. apklaustųjų, nors apyvarta realiai sumažėjo tik 43,8 proc. apklaustųjų. Kad verslo sąlygos šalyje nekito teigė 23,4 proc. respondentų, tačiau realiai apyvarta nekito net beveik dešimčiai procentų respondentų daugiau, t.y. 32,8 proc. apklaustųjų. Teigiamus pokyčius veiklos sąlygose teigė pastebėję tik 2,2 proc. apklaustųjų nors, kaip paaiškėjo apyvarta augo net 23,4 proc. apklaustųjų vadovaujamosiose įmonėse. Respondentų verslo sąlygų vertinimo ir apyvartos pokyčių palyginimas pateiktas 15 paveiksle.

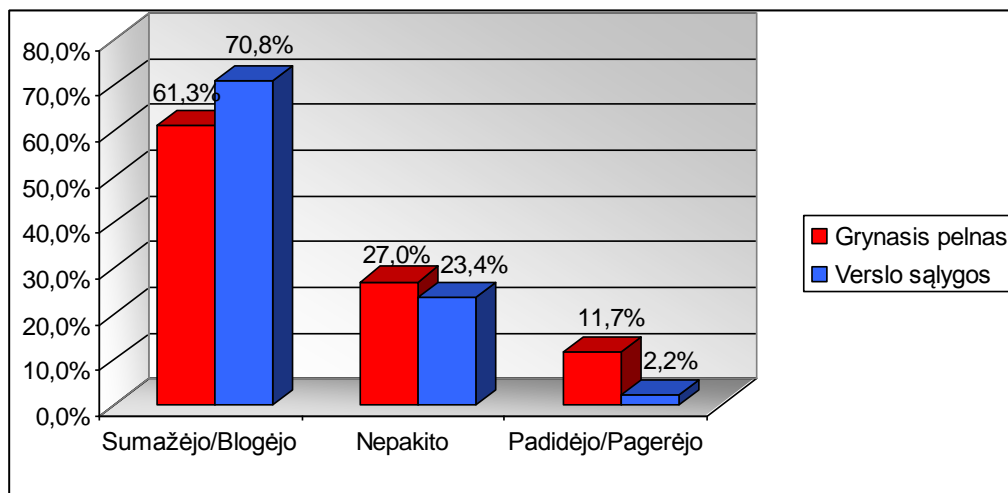
15 pav. Respondentų verslo sąlygų vertinimo ir apyvartos pokyčių palyginimas

Žinoma apyvarta nėra pagrindinis rodiklis atspindintis realų įmonės gerbūvį. Įmonės sąnaudoms augant sparčiau už pajamas įmonė patiria nuostolius bei veiklos sunkumus, todėl siekiant išsiaiškinti realią verslo įmonių padėtį yra analizuojamas pastarųjų metų finansinis veiklos rezultatas – grynasis pelnas. Verslo atstovų paskutinių metų grynojo pelno pokytis grafiškai pavaizduotas 16 paveiksle.

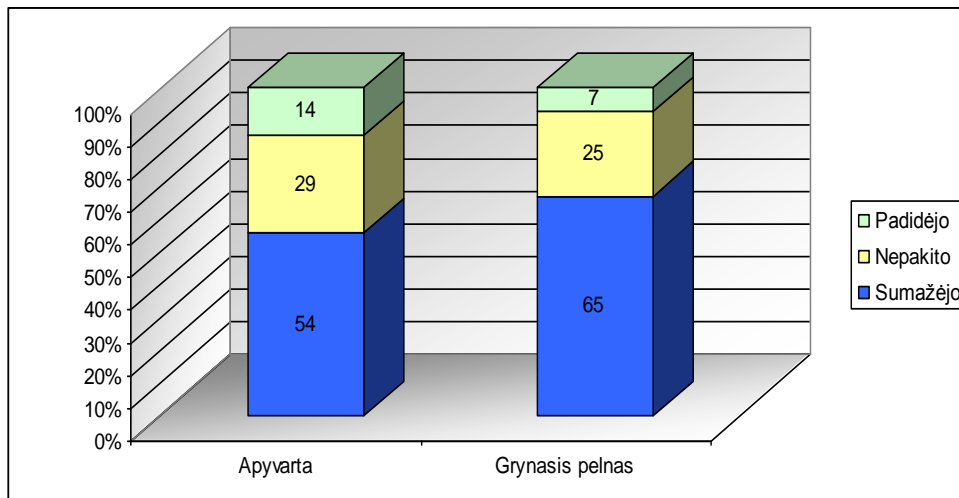
16 pav. Apklaustos dalyvių paskutinių metų grynojo pelno pokytis

Lyginant šiuos atsakymus su verslo sąlygų pokyčių vertinimais skirtumas jau nėra toks ryškus (kaip lyginant įmonių apyvartos ir verslo sąlygų pokyčio vertinimus), tačiau verslo sąlygų pokyčių vertinimas yra labiau neigiamas nei realūs įmonių veiklos rezultatai. Kaip jau buvo minėta neigiamai verslo sąlygų pokyčius vertino 70,8 proc. apklaustųjų, nors grynasis pelnas sumažėjo tik 61,3 proc. respondentų. Realiau rinkos pokyčius vertino įmonių vadovai, kurie teigė, jog verslo sąlygos nekito, jų įmonių ir veiklos rezultatai liko panašūs (23,4 proc. respondentų teigė, kad verslo sąlygos, nekito ir 27,0 proc. apklaustųjų teigė, kad ir jų vadovaujamų įmonių grynasis pelnas nekito). Kad verslo sąlygos gerėjo, teigė tik 2,2 proc. apklaustųjų, nors grynasis pelnas didėjo, net 11,7 proc. respondentų įmonėse. Respondentų verslo sąlygų vertinimo ir grynojo pelno pokyčių palyginimas pateiktas 17 paveiksle.

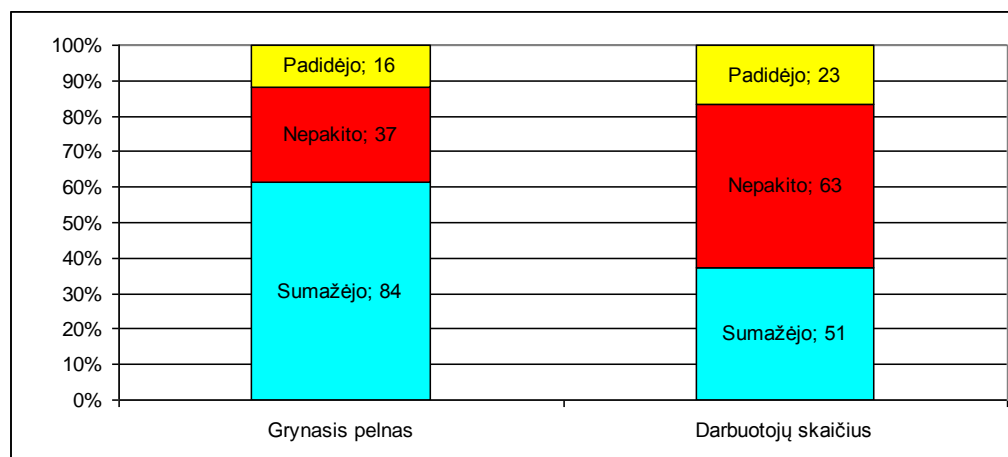
17 pav. Respondentų verslo sąlygų vertinimo ir grynojo pelno pokyčių palyginimas

Panašu, kad daugelis įmonių, 70,8 proc. respondentų, prasidėjus ekonominiam sunkmečiui susidūrė su sunkumais, bei naujais iššūkiais, bet dalies šių įmonių augusios ar bent jau nemažėjusios apyvartos bei pelnai rodo, kad įmonių vadovai lanksčiai reagavo į susidariusią situaciją, rado tinkamus sprendimus problemoms spręsti, todėl verslas prisitaikė prie naujų verslo sąlygų bei išsprendė iškilusias problemas (iš 70,8 proc. apklaustųjų (97 respondentai), kurie teigė, kad verslo sąlygos pastaraisiais metais blogėjo, 14,4 proc. apklaustųjų (14 respondentų) apyvarta didėjo ir 7,2 proc. apklaustųjų (7 respondentų) grynasis pelnas augo, o 25,8 proc. apklaustųjų (25 respondentų) pelnas ir 29,9 proc. apklaustųjų (29 respondentų) apyvarta – nekito). Respondentų, teigusių, kad verslo sąlygos pastaraisiais metais šalyje blogėjo, apyvartos ir grynojo pelno pokyčiai pateikti 18 paveiksle.

18 pav. Respondentų, teigusių, kad verslo sąlygos pastaraisiais metais šalyje blogėjo, apyvartos ir grynojo pelno pokyčiai

Dar vienas labai svarbus įmonės veiklos rodiklis – įdarbinamų darbuotojų skaičius. Smulkus ir vidutinis verslas valstybei yra svarbus, nes sukuria apie 75 proc. visų darbo vietų. Prasidėjus ekonomikos nuosmukiui šalyje labai išaugo nedarbas. 2008 metais nedarbo lygis šalyje buvo tik 5,8 proc., o 2009 metais šis rodiklis išaugo iki 13,7 proc., 2010 metais jau siekė net 17,8 proc., 2011 m. metais sumažėjo iki 15,4 proc. (Statistikos departamentas, 2012). Blogėjant įmonės veiklos rezultatams, įmonės paprastai mažina darbuotojų atlyginimus ir net darbuotojų skaičių, todėl atliekant apklausą siekta išsiaiškinti kaip blogėjančios verslo sąlygos pakeitė darbuotojų skaičių įmonėse. Apklausos rezultatai parodė, kad 37,2 proc. apklaustų įmonių (t.y. 51 įmonėje) darbuotojų skaičius mažėjo, 46,0 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių (63 resp.) darbuotojų skaičius nekito, o 16,8 proc. įmonių (23 resp.) darbuotojų skaičius net didėjo. Atlikus gaunamo pelno pokyčio ir darbuotojų kaitos pokyčio analizę nustatyta, kad gaunamas pelnas tiesiogiai įtakoja darbuotojų skaičiaus kaitą įmonėje, tačiau verslininkai pasikeitus ekonomikos sąlygoms neskuba keisti personalo sudėties, nei atleisdami darbuotojus, nei priimdami naujus. Įmonių grynojo pelno ir darbuotojų skaičiaus pokyčiai pavaizduoti 19 paveiksle.

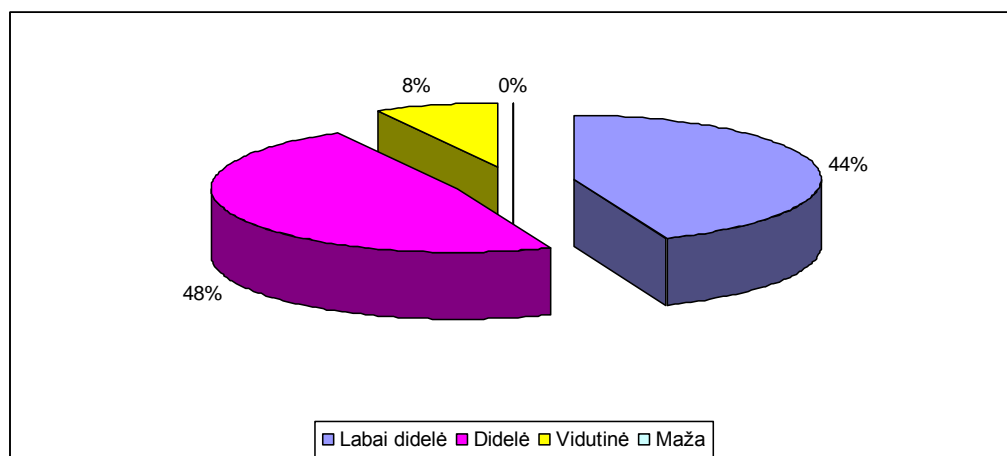

19 pav. Įmonių grynojo pelno ir darbuotojų skaičiaus pokyčiai

Tose įmonėse, kuriose grynasis pelnas mažėjo, dažniausiai mažėdavo ir darbuotojų skaičius, nors nemažai tokių įmonių išlaikė ir esamą darbuotojų skaičių. Jei grynasis pelnas nesikeitė - darbuotojų skaičius, daugumoje tokių įmonių, liko tas pats. Įmonės kurios pastaraisiais metais gavo didesnę grynąjį pelną lygiomis dalimis pasiskirstė pagal įmones, kurios nekeitė personalo sudėties arba didino darbuotojų skaičių. Šie rezultatai rodo, kad įmonės patiriančios finansinius sunkumus vertina savo darbuotojus, ieško įvairių būdų įveikti susidariusius sunkumus ir neskuba jų atleisti, o įmonės gaunančios pelnus atsargiai vertina susidariusią situaciją ir neskuba priimti naujų darbuotojų.

Verslo mokestinės naštos Lietuvoje vertinimas

Nagrinėjant mokslinę literatūrą paaiškėjo, kad iki šiol mokesčiai buvo viena opiausių ir aktualiausių verslo problemų. Siekiant išsiaiškinti ar ši problema tebėra aktuali ir šiandien respondentų buvo prašoma įvertinti mokesstinę naštą jų verslui. Respondentų mokesstinės naštos vertinimo rezultatai grafiškai pavaizduoti 20 paveiksle.

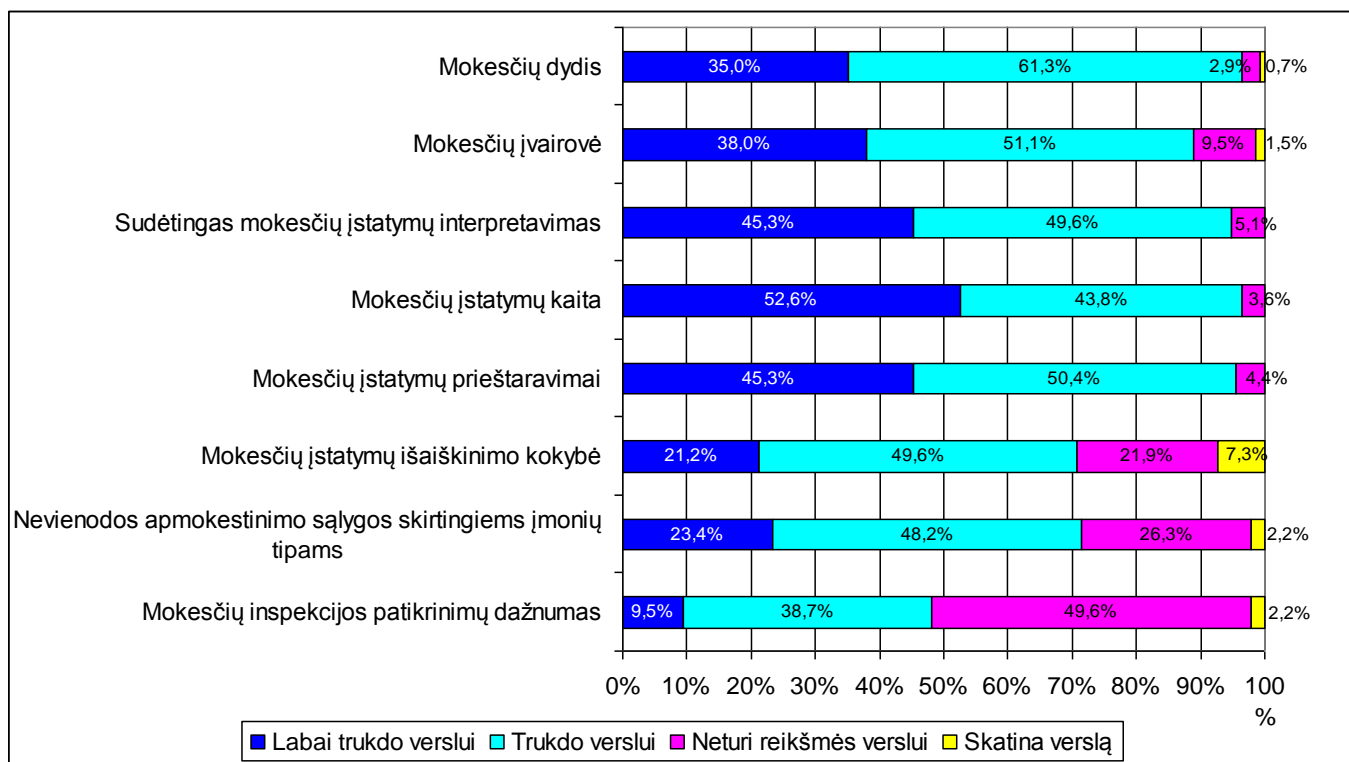
20 pav. Respondentų mokesstinės naštos įvertinimas

Jei lygintume Lietuvos mokesčių naštą su Europos Sąjungos kitų šalių mokesčiais matytume, kad mokesčiai Lietuvoje nėra labai jau dideli. Vidutinis Europos Sąjungos šalių pridėtinės vertės mokesčio tarifas yra 20,7, o Lietuvoje 21 proc., kai pavyzdžiui Danijoje, Vengrijoje, Švedijoje pridėtinės vertės mokestis yra 25 proc., kaimyninėse šalyse: Latvijoje - 22 proc., Lenkijoje – 23 proc. Vidutinis Europos Sąjungos šalių pelno mokesčio tarifas yra 37,1 proc., kai Lietuvoje galioja standartinis tik 15 proc. pelno mokesčio tarifas, kuris yra vienas mažiausių pelno mokesčio tarifų visoje Europos Sąjungoje (mažesnis, t.y. 10 proc. pelno mokesčio tarifas taikomas tik Bulgarijoje). Palyginimui galiu paminėti, kad kaimyninėse šalyse Latvijoje taikomas 25 proc., Lenkijoje – 32 proc., Estijoje – 21 proc. pelno mokesčio tarifas. Lyginant bendrąją Lietuvos mokesčių naštą, kuri apskaičiuojama kaip mokesčių santykis su BVP, ir kuri 2009 metais sudarė 29,3 procentus, su vidutine Europos Sąjungos šalių mokesčių našta, kuri siekė 38,4 proc., matome, kad Lietuvoje bendra mokesčių našta yra beveik 10 proc. mažesnė nei Europos Sąjungos šalių vidurkis (Eurostat, 2011).

Lietuvos mokesčių sistemos vertinimas

Respondentai mokesčių sistemą vertino įvairiais aspektais: mokesčių dydį, jų įvairovę, mokesčių įstatymų interpretavimą, mokesčių įstatymų kaitą, mokesčių įstatymų prieštaravimus, įstatymų išaiškinimo

kokybę, nevienodas apmokestinimo sąlygas skirtingiems įmonių tipams bei mokesčių inspekcijos patikrinimų dažnumą. Mokesčių sistemos vertinimo rezultatai pateikti 21 paveiksle.

21 pav. Respondentų, mokesčių sistemos reikšmės verslui, vertinimai

Vertindami mokesstinę naštą, mokesčių dydį dauguma respondentų vengia rinkti kraštutinius atsakymų variantus kaip, kad Lietuvoje yra labai didelė mokesstinė našta, ar kad mokesčių dydis labai trukdo verslui. Tai leidžia daryti prielaidą, kad nors mokesčiai ir slegia įmones, tačiau nėra pražūtingi ar nepakeliami.

Nagrinėjant mokesčių įvairovę reikia pastebėti, kad Lietuvoje šiuo metu galioja net 25 įvairūs mokesčiai ir rinkliavos, iš jų pagrindiniai įmonių mokami mokesčiai yra pridėtinės vertės mokestis, akcizas, pelno mokestis ir mokesčiai skaičiuojami nuo su darbo santykiais susijusių pajamų, kurių yra 4: gyventojų pajamų mokestis, privalomojo sveikatos draudimo įmokos, valstybinio socialinio draudimo įmokos ir įmokos į garantinį fondą. Kadangi sudėjus neigiamus verslininkų atsiliepimus apie mokesčių įvairovę matome, kad net 89,1 proc. ją vertina neigiamai, manau reikėtų ieškoti galimybių apjungti kai kuriuos mokesčius, pavyzdžiui pertvarkant su darbo santykiais susijusių pajamų apmokestinimą, paliekant tik valstybinio socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį, į kurio sudėtį būtų įtrauktos sveikatos draudimo įmokos ir įmokos į garantinį fondą.

Taip pat absoliuti dauguma (94,9 proc. apklaustųjų) teigia, kad verslui „labai trukdo“ (tokios nuomonės 45,3 proc. respondentų) arba „trukdo“ (49,6 proc. respondentų) sudėtingas mokesčių įstatymų interpretavimas. Dažnai įstatymuose yra naudojamos sąvokos, kurių taikymas praktikoje nėra aiškus ir kurias nevienodai supranta ne tik mokesčių mokėtojai, bet ir administratoriai. Įstatymai būna parašyti sudėtinga teisine kalba, jų išaiškinimai arba traktavimai išeina pavėluotai, o visų blogiausia, jie dažnai, kartais net keletą kartų per metus gali būti aiškinami iš esmės skirtingai (Lazickas V. 2002). Galimybės, įvairiai interpretuoti teisės aktų nuostatas, panaikinimas, net tik sudarytų palankesnes sąlygas verslui, bet ir, kaip teigia Krumplytė J. (2009), stabdytų Lietuvos šešėlinės ekonomikos vystymąsi.

Dažniausiai mokesčių įstatymai yra keičiami siekiant pagerinti verslo sąlygas, tačiau atlikus apklausą paaiškėjo, kad mokesčių įstatymų kaita labai trukdo verslui, tokios nuomonės yra net 52,6 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų (72 apklaustieji). Galime daryti išvadą, kad įstatymų kaitos pagrindinis tikslas yra visiškai neįgyvendinamas. Įstatymų kaita tik įneša daug painiavos, nesusipratimų ir ginčių. Tinkamai interpretuoti ir teisingai apskaičiuoti mokesčius įmonių specialistai ir mokesčių administratoriai išmoksta tik per ilgesnį įstatymo taikymo laikotarpį. Deja Lietuvoje susiklostė tokia situacija, kad pasikeitus valdžiai šalyje, iš esmės keičiami ir pagrindiniai, verslo sąlygas reglamentuojantys įstatymai. Taip politinės partijos įgyvendina savo programos nuostatas. Mano nuomone, siekiant pagerinti verslo sąlygas Lietuvoje, padaryti jas stabilesnes, ko, kaip rodo apklausos rezultatai, norėtų verslas, visoms politinėms jėgoms, bent jau svarbiausioms, darančioms didžiausią įtaką šalies politiniame gyvenime, reikėtų susitarti ir priimti vieningą verslo skatinimo strategiją, kurios visos politinės partijos, perėmusios valstybės valdymą, principingai laikytųsi ir nuosekliai ją įgyvendintų.

Dažnai finansų specialistams ir verslo atstovams daug problemų ir neaiškumų sukelia ne tik sudėtingas mokesčių įstatymų interpretavimas, bet ir tų įstatymų prieštaravimai. Nors mokesčių administravimo įstatymo (2004-04-13, Nr. IX-2112) 3 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad: „visi Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktų prieštaravimai ar neaiškumai aiškinami mokesčių mokėtojo naudai“, tačiau tai sukelia sumaištis, netikrumo ir galimus nuostolius versle, jei mokesčių mokėtoju nepavyktų įrodyti mokesčių administratoriui, kad tam tikros įstatymo nuostatos buvo taikomos, ne taip kaip atrodo teisinga mokesčių administratoriui, dėl mokesčių įstatymų prieštaravimų. Žinoma būtų tobula, jei priimami įstatymai būtų visiems vienodai aiškūs ir suprantami, preciziškai išnagrinėti, visapusiškai įvertinti ir įstatymų prieštaravimų nebūtų. Tačiau vis dėl to įstatymų prieštaravimų pasitaiko, todėl, mano nuomone, išaiškėjus tokiems prieštaravimams jokios sankcijos mokesčių mokėtojams neturėtų būti taikomos, o teisės aktai turėtų būti nedelsiant tikslinami, pašalinant prieštaravimus.

Valstybinė mokesčių inspekcija, siekdama padėti mokesčių mokėtojams geriau suprasti painių mokesčių įstatymų nuostatas regia mokesčių įstatymų komentarus bei išaiškinimus. Deja gauta apklausos

statistika verčia daryti išvadą, kad mokesčių inspekcijos išaiškinimai yra menkaverčiai ir nekokybiški. Tačiau manau, vertėtų prisiminti, kad apklausos anketas pildė įmonių vadovai, kurie dažnai neturi finansinio išsilavinimo ir asmeniškai nenagrinėja nei pačių mokesčių įstatymų, nei jų išaiškinimų, tai įmonėse dažniausiai atlieka finansų specialistai, todėl įmonių vadovams mokesčių išaiškinimai atrodo tokie painūs ir neinformatyvūs. Mano nuomone, jei į šį klausimą būtų atsakinėję įmonių finansininkai, atsakymai būtų pasiskirstę kitaip.

Siekiant sukurti palankesnes sąlygas ir paskatinti asmenis pradėti verslą yra kuriamos įvairios verslo teisinės formos: gyventojai gali užsiimti individualia veikla, steigti individualią įmonę, kurti uždaryją akcinę bendrovę ir t.t. Šioms verslo organizavimo teisinėms formoms taikomi skirtingi steigimo reikalavimai, bei skirtingos apmokestinimo sąlygos, todėl kiekvienas asmuo norintis pradėti verslą gali pasirinkti sau priimtinausią variantą, tame tarpe įvertindamas ir mokesstinę naštą. Įvertinus gautus apklausos rezultatus peršasi išvada, kad dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų nevienodas apmokestinimo sąlygas vertina tik kaip grėsmę nevienodoms konkurencinėms sąlygoms ir neįžvelgia jų privalumų. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad šioje apklausoje net 76,6 proc. respondentų atstovauja akcinėms bendrovėms, kurių veiklos reglamentavimas ir apmokestinimas yra kiek griežtesnis nei asmenų užsiimančių individualia veikla ar individualių įmonių, todėl akcinių bendrovių vadovai taip neigiamai vertina kitų teisinių formų apmokestinimo sąlygas, kurios yra šiek tiek liberalesnės. Tačiau panašu, kad akcinių bendrovių vadovai pamiršta, kad tiek asmenys užsiimantys individualia veikla, tiek individualių įmonių savininkai savo veikloje susiduria su didesne rizika, nes jie vykdydami verslo įsipareigojimus atsako ne tik įmonės bet ir savo asmeniniu turtu, be to dažniausiai tai būna itin smulkūs verslai. Apibendrinant galime teigti, kad daug verslininkų kurdami verslą renkasi uždariosios akcinės bendrovės teisinę formą dažnai neįvertindami kitų verslo teisinių formų privalumų, o pradėję veiklą neigiamai vertina joms taikomas mokesčių lengvatas. Kita dalis verslininkų laikosi nuomonės, kad nevienodos apmokestinimo sąlygos skirtingiems įmonių tipams yra nereikšmingos ir didelės įtakos skatinant verslą neturi.

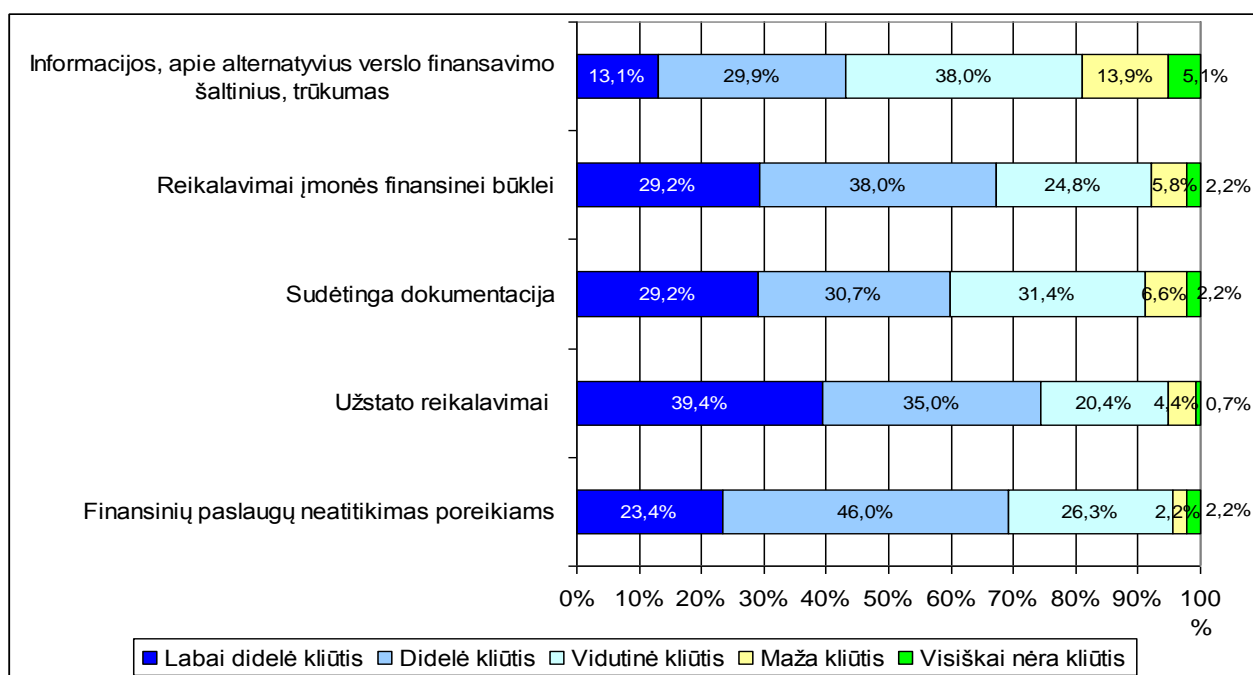
Mokesčių apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumą prižiūri ir kontroliuoja Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos. Vykdydami šias funkcijas Valstybinės mokesčių inspekcijos darbuotojai vertina mokesčių mokėtojų veiklos galimų pažeidimų riziką ir atlieka tikrintinų mokesčių mokėtojų atranką. Tuomet atlieka mokesčių mokėtojų mokesčius patikrinimus ir mokesčius tyrimus, atliekamų mokesčių patikrinimų metu, nustačius mokesčių įstatymų pažeidimus, apskaičiuoja mokėtinus mokesčius. Įvertinus apklausos rezultatus galime teigti, kad absoliuti dauguma verslo atstovų neutraliai vertina valstybinės mokesčių inspekcijos patikrinimus, šie patikrinimai nesukelia įmonėms didesnių problemų ar keblumų, o kai kurioms įmonėms yra net paskata veikti sąžiningai, skaidriai ir tvarkingai.

Nors 48,2 proc. apklaustųjų teigia, kad valstybinės mokesčių inspekcijos patikrinimai trikdo įmonės veiklą, reikėtų atkreipti dėmesį, kad mokesčių inspekcija dažniau tikrina tas įmones, kuriose yra randami tam tikri pažeidimai ar įmonė užsiima veikla, kurioje yra didelė pažeidimų rizika. Todėl ši problema išsprendžiant įmonėms pradėjus veikti skaidriai, sąžiningai ir nesistengiant slėpti ar vengti mokėti mokesčius.

Apibendrinami respondentų, mokesčių sistemos reikšmės verslui, vertinimus galime teigti, kad labiausiai verslui trukdo mokesčių įstatymų kaita, sudėtingas mokesčių įstatymų interpretavimas ir mokesčių įstatymų prieštaravimai, verslo plėtrai dažniausiai trukdo dideli mokesčiai, neturi reikšmės verslui mokesčių inspekcijos patikrinimai ir nors nedidelei verslininkų daliai, bet labiausiai verslą skatina kokybiški mokesčių įstatymų išaiškinimai. Mokesčių sistemos elementų pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui pateiktas 22 paveiksle (žr. 14 priedą).

Kliūčių, ieškant papildomo finansavimo verslui, vertinimas

Kita (po mokesčių) itin opi verslo problema yra – finansinių išteklių trūkumas. Analizuojant mokslinius straipsnius (Dapkus R. ir kt. (2007), Stankevičius P. (2009), Grublienė V. ir Lengvinienė S. (2011)) paaiškėjo, kad verslo atstovai dažnai susiduria su finansavimo problema. Finansų trūkumas akcentuojamas kuriant verslą, vėliau plečiant verslą ir investuojant, verslui patiriant sunkumus dėl nemokių klientų ar apyvartinių lėšų trūkumo. Nuosavų lėšų trūkumas verčia įmonių vadovus skolintis ar ieškoti kitų, alternatyvių verslo finansavimo priemonių. Atliekant apklausą buvo siekiama išsiaiškinti aktualiausias kliūtis, su kuriomis susiduria verslo įmonės ieškodamos finansavimo. Apklausoje dalyvių buvo prašoma įvertinti informacijos apie alternatyvius verslo finansavimo šaltinius trūkumą, reikalavimus įmonės finansinei būklei, dokumentacijos sudėtingumą, užstato reikalavimus, finansinių paslaugų neatitikimą poreikiams. Kliūčių, su kuriomis verslininkams tenka susidurti ieškant papildomo finansavimo, vertinimas pateiktas 23 paveiksle.

23 pav. Kliūčių, su kuriomis tenka susidurti ieškant finansavimo, vertinimas

Apibendrinant informacijos apie alternatyvius verslo finansavimo šaltinius vertinimus paaiškėjo, kad verslininkams šios informacijos nepakanka, tačiau ji yra labai aktuali ir reikalinga, nes kaip reikšmingą kliūtį šios informacijos trūkumą įvertino dauguma apklausos dalyvių (81,0 proc. apklaustųjų). Šiai problemai spręsti, siūlyčiau pasitelkti verslo informacijos centrus. Dažnai verslo informacijos centrų interneto svetainėse pateikiama informacija tik apie valstybės verslo skatinimo priemones, t.y. bendra informacija apie Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą, savivaldybių SVV skatinimo fondų paramą, darbo biržos paramą, nurodant, kad konkrečią informaciją galima rasti tam tikrų institucijų internetiniuose tinklalapiuose ir pateikiant nuorodas į jas. Mano nuomone, verslo informacijos centro tikslas turėtų būti ne tik verslininkams nurodyti tam tikras verslo plėtros galimybių gaires, nukreipiant į vienas ar kitas institucijas, bet pirmiausia išsamus visos informacijos pateikimas vienoje vietoje. Taip pat, manau verslo informacijos centrai, turėtų teikti informaciją ne tik apie valstybės verslo skatinimo priemones, bet ir apie verslo teikiamas paslaugas verslui. Manau verslui būtų labai naudinga vienoje vietoje šalia informacijos apie lengvatinius kreditus, kurie teikiami su UAB „INVEGA“ garantija rasti susistemintą informaciją ir apie komercinių bankų teikiamas paskolas verslui, jų keliamus reikalavimus paskolų gavėjams, reikiamus dokumentus, taikomas palūkanų normas ir pan. Taip pat informaciją apie kitus alternatyvius verslo finansavimo šaltinius, kaip lizingas, faktoringas ir panašiai, nurodant tokias paslaugas teikiančias įmones, šių paslaugų teikimo sąlygas, mokesčius ir t.t. Šiuo metu verslo informacijos centrai, savo interneto svetainėse dažniausiai pateikia bendro pobūdžio informaciją

nurodydamos dėl konkretesnių ir išsamesnių konsultacijų kreiptis asmeniškai, tačiau neatsižvelgiama, kad dažnai verslininkai neturi laiko papildomos informacijos paieškoms ir konsultacijoms.

Dažniausiai, kai įmonėms nepakanka nuosavų lėšų verslo finansavimui, verslininkai kreipiasi į komercinius bankus, kredito unijas ar kitas finansų institucijas ir skolinasi. Kredito institucijos, siekdamos išsiaiškinti, ar skolininkas bus pajėgus grąžinti pasiskolintą pinigų sumą bei sumokėti už kreditą priskaičiuotas palūkanas, vertina įmonės finansinę būklę. Atlikus apklausą paaiškėjo, kad kreditorių keliami reikalavimai įmonės finansinei būklei yra labai didelė, didelė kliūtis arba vidutinė kliūtis net 92,0 proc. verslo įmonių ieškant papildomo finansavimo.

Įmonės vadovui kreipiantis į banką, norint gauti paskolą, reikia pateikti tam tikrus dokumentus, tam, kad bankas, svarstydamas įmonės prašymą suteikti jai kreditą, galėtų įvertinti įmonės mokumą, jos galimybes grąžinti paskolą bei pajėgumą mokėti palūkanas už suteiktą kreditą. Standartiniai dokumentai yra: įmonės registracijos pažymėjimas, įmonės steigimo sutartis, įmonės įstatai, vadovo paskyrimo dokumentas, paskutinių kelerių metų ir einamųjų metų ketvirtiniai ir metiniai balansai, pelno (nuostolio) ataskaitos, pelno paskirstymo ataskaitos, valstybinės mokesčių inspekcijos ir „Sodros“ išduotos pažymos apie atsiskaitymus su valstybės ir kitais biudžetais bei pinigų fondais ir verslo planas (AB SEB bankas, 2012). Daugelis šių dokumentų yra paruošti jau įmonės steigimo stadijoje, todėl jokių papildomų pastangų jiems paruošti nereikia. Papildomi dokumentai, kurių gali prireikti kreipiantis į bankus dėl paskolos yra ketvirtinės finansinės ataskaitos ir verslo planas. Finansinius dokumentus daugumoje įmonių ruošia buhalteriai, taigi vadovams pagrindinė užduotis, ruošiant dokumentus bankui dėl kredito gavimo, yra verslo plano sudarymas. Verslo plano sudarymą itin palengvina internete veikianti verslo plano finansinė skaičiuoklė, kuri sudaro pagrindinę verslo plano dalį. Taip pat daugiau laiko ir finansinių išlaidų gali pareikalauti turto vertinimas ir įkeitimas. Susumavus apklausos rezultatus paaiškėjo, kad daugumai vadovų (net 59,9 proc. respondentų) sudėtinga dokumentacija atrodo labai didelė ar didelė kliūtis ieškant finansavimo. Dažnai žmonėms atrodo sudėtingi tie dalykai, kurių jie neišmano. Gali būti, kad dalis apklausoje dalyvavusių respondentų nėra kreipęsi į kredito institucijas ir nežino, kokių dokumentų reikia, todėl jiems tik atrodo, kad bankai gali reikalauti kokių sudėtingų dokumentų ar paskaičiavimų ir jiems tai būtų didelė problema. Taip pat dalis įmonių vadovų neturi vadybinio ar ekonominio išsilavinimo, nėra sudarinėję verslo plano ir jiems tai atrodo itin sudėtingas uždavinys. Apibendrinant dokumentacijos vertinimo rezultatus galime teigti, kad daugumai įmonių vadovų daug problemų ir neaiškumų kelia finansinių, juridinių bei kitų dokumentų ruošą.

Imant paskolą iš banko, ar kitos kredito institucijos, dažniausiai kredito gavėjas privalo įkeisti bankui tam tikrą turtą, kaip paskolos grąžinimo garantiją. Net 94,9 proc. apklaustųjų užstato reikalavimą įvardijo kaip labai didelę, didelę kliūtį arba vidutinę ieškant papildomo verslo finansavimo. Šiai problemai

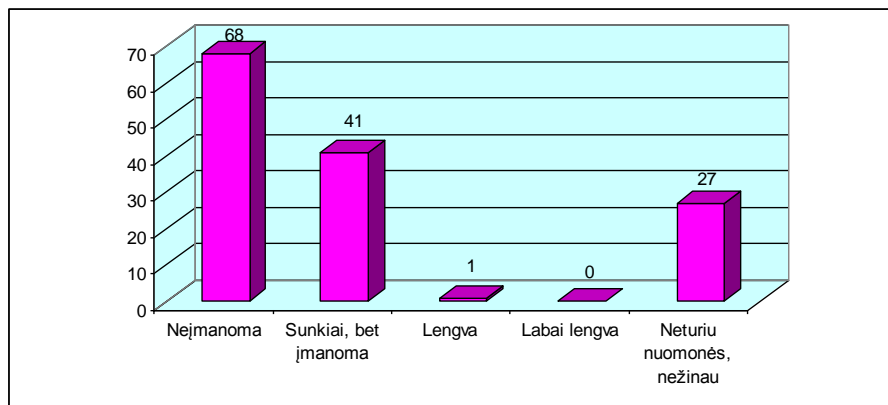
spręsti buvo sukurtas INVEGA paskolų garantijų fondas, tačiau panašu, kad užstato reikalavimo tema lieka itin aktuali.

Komerciniai bankai, kitos finansų institucijos, siūlo įvairias finansavimo paslaugų formas bei būdus: lizingas, faktoringas, paskolos, kredito linijos, sąskaitos kreditai ir t.t. Tačiau daugumos verslo atstovų netenkina finansinių institucijų teikiamos paslaugos. 95,7 proc. respondentų (131 apklausos dalyvis) finansinių paslaugų neatitikimą poreikiams nurodė kaip labai didelę, didelę arba vidutinę kliūtį verslui. Šis nepasitenkinimas, greičiausiai, susijęs ne su teikiamų paslaugų bloga kokybe ar nepakankama įvairove, bet su finansų institucijų taikomais mokesčiais bei palūkanų dydžiu verslui. Labiausiai papildomi finansiniai ištekliai yra reikalingi finansinius sunkumus patiriančioms įmonėms, tačiau tokioms įmonėms kredito institucijos, įvertinusios riziką, arba visai neteikia paslaugos (ar neišduoda paskolos), arba už suteiktą paslaugą reikalauja mokėti labai dideles palūkanas, kas sunkumus patiriančiai įmonei yra nepakeliamas našta.

Apibendrinant kliūtis, su kuriomis verslo įmonių vadovams tenka susidurti ieškant finansavimo, galima teigti, kad verslo finansavimas skolintomis lėšomis yra aktuali verslo vystymo problema. Beveik visas išvardintas galimas finansavimo prieinamumo kliūtis (išskyrus informacijos trūkumą), daugiau kaip pusė apklausos dalyvių įvertino kaip labai dideles arba dideles kliūtis jų verslui ieškant finansavimo. Kaip labai didelę kliūtį verslui, ieškant papildomo finansavimo, verslininkai dažniausiai akcentavo – užstato reikalavimus, kaip didelę kliūtį verslui, dažniausiai verslininkai nurodydavo finansinių paslaugų neatitikimą poreikiams, reikalavimus įmonės finansinei būklei bei užstato reikalavimus. Vidutine, maža arba visiškai neesama kliūtimi verslininkai dažniausiai nurodė informaciją, apie alternatyvius finansavimo šaltinius. Kliūčių, su kuriomis verslininkams tenka susidurti ieškant finansavimo, pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui pateiktas 24 paveiksle (žr. 15 priedą).

Finansavimo prieinamumo, neturint užstato, vertinimas

Siekiant išsiaiškinti, ar norint gauti finansavimą užstato reikalavimas yra didelė kliūtis jų verslui, net 74,4 proc. apklaustųjų užstato reikalavimą įvardijo kaip labai didelę arba didelę kliūtį. Tačiau dažnai verslą pradedantys verslininkai neturi jokio turto, kurį galėtų įkeisti, todėl apklausos dalyvių buvo teiraujama, jų nuomone, ar lengva gauti paskolą turint tik gerą verslo planą, be užstato. Respondentų vertinimai šiuo klausymu pateikti 25 paveiksle.

25 pav. Respondentų vertinimų pasiskirstymas dėl galimybės gauti paskolą be užstato, turint tik gerą verslo planą

Iš šio klausimo apklausos rezultatų galime daryti išvadą, kad dauguma apklausos respondentų vis dėl to įsitikinę, kad be užstato paskolos verslui gauti neįmanoma, o užstato problema verslui taip pat sunkiai išsprendžiama.

Problemiškiausių veiksnių, labiausiai trukdančių verslui, vertinimas

Norint išsiaiškinti aktualiausias, didžiausias, opiausias verslo šiandienos problemas, išanalizavus ir susisteminius moksliniuose straipsniuose identifikuotas ir išvardintas verslą slegiančias problemas buvo sudarytas išsamus bei įvairus galimų problemų sąrašas. Sąrašą sudarė 31 problema, bei įmonėms neradusioms sąrašė jų verslą slegiančios problemos, suteikta galimybė ją nurodyti. Kadangi verslą veikia daug veiksnių, todėl apklausos dalyvių buvo prašoma nurodyti 5 problemiškiausius veiksnius, labiausiai trukdančius jų verslui. Įvykdžius apklausą paaiškėjo, kad verslą veikia labai daug ir labai įvairių problemų. Visos sąrašė išvardintos problemos buvo pasirinktos 3 ir daugiau kartų.

Viena aktualiausių šiandienos verslo įmonių įvardintų problemų yra – mokesčiai. Mokesčius, kaip didžiausią verslo problemą nurodė net 87 apklausos dalyviai. Kitas itin neigiamai veikiantis verslo sąlygas veiksnys yra – korupcija. 62 respondantai pažymėjo korupciją kaip vieną iš problemiškiausių veiksnių, labiausiai trukdančių jų verslui. 52 apklaustieji nurodė, kad neigiamiausiai jų verslą veikia teisės aktų keičiamumas bei politikos nestabilumas. 52 apklausos dalyviai teigė, kad labiausiai jų verslui trukdo apyvartinių lėšų stoka. 44 apklausoje dalyvavę verslo atstovai nurodė, kad viena didžiausių jų verslo problemų yra partnerių įsiskolinimas, delsimas atiduoti skolas. Visi neigiamai verslą veikiantys veiksniai, bei jų pasiskirstymas pagal aktualumą pateikti 26 paveiksle (žr. 16 priedą).

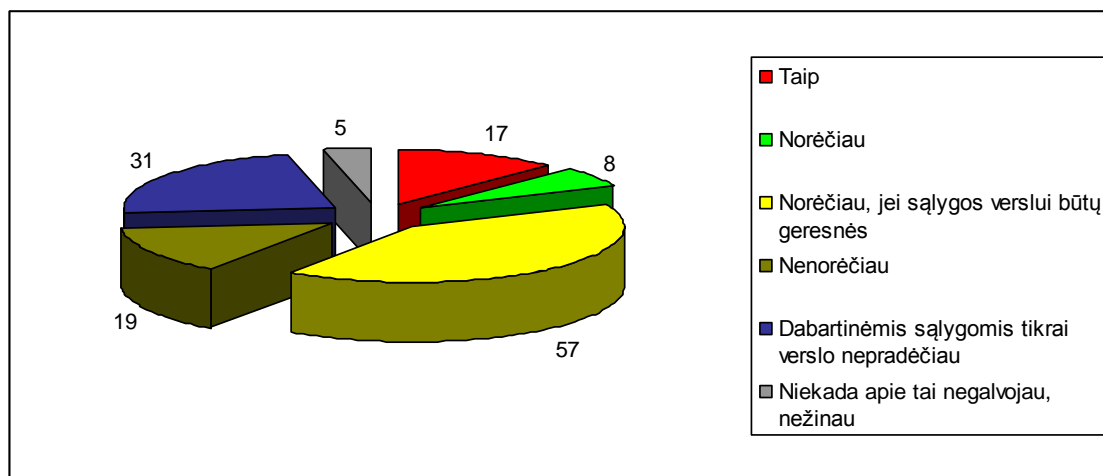
Du apklausos dalyviai papildė verslo problemų sąrašą ir nurodė savo verslo problemas. Vienas dalyvis teigė, kad vienas problemiškiausių verslui trukdančių veiksnių yra dideli darbo jėgos

apmokestinimo mokesčiai, kurių dauguma samdomų darbuotojų nesuvokia, o kitas apklausos dalyvis kaip vieną iš aktualiausių verslo problemų nurodė - monopolistinių įmonių savivalę.

Apibendrinant gautus šio klausimo apklausos rezultatus galime teigti, kad problemiškesni veiksniai, labiausiai trukdantys verslui, apklausos dalyvių buvo nurodyti: mokesčiai, korupcija, teisės aktų keičiamumas, apyvartinių lėšų stoka bei partnerių įsiskolinimas, delsimas atiduoti skolas.

Pasiryžimo pradėti verslą, dabartinėmis sąlygomis, vertinimas

Įvertinus verslo sąlygas, jų poveikį verslo rezultatams, verslo problemas, apibendrinant šiuos visus veiksnius, patyrusių verslo atstovų buvo teiraujama: ar dabartinėmis sąlygomis jie ryžtųsi pradėti verslą Lietuvoje. Dauguma respondentų (57 respondentai, 41,6 proc. apklaustųjų), teigė, kad norėtų pradėti verslą, tik su sąlyga, jei sąlygos verslui būtų geresnės. 17 respondentų (12,4 proc. apklaustųjų) įvertinę esamas verslo sąlygas, atsakė: „taip“, t.y. dabartinėmis sąlygomis jie pradėtų verslą Lietuvoje. 8 respondentai (5,8 proc. apklaustųjų), taip pat teigė, kad dabartinėmis sąlygomis norėtų pradėti verslą Lietuvoje. 19 respondentų (13,9 proc. apklaustųjų) nenorėtų dabartinėmis sąlygomis pradėti verslo ir net 31 apklausos dalyvis (22,6 proc. respondentų) kategoriškai teigė, kad dabartinėmis sąlygomis tikrai verslo nepradėtų. 5 apklausos dalyviai (3,6 proc. respondentų) šiuo klausimu nuomonės nepareikšė, teigdami kad niekada apie tai negalvojo. Respondentų nuomonių pasiskirstymas grafiškai pavaizduotas 27 paveiksle.

27 pav. Respondentų nuomonių, ar dabartinėmis sąlygomis jie ryžtųsi pradėti verslą Lietuvoje, pasiskirstymas

Apibendrinant šio klausimo rezultatus, galime teigti, kad nors ir su tam tikromis sąlygomis, tačiau dauguma verslininkų (59,8 proc. apklaustųjų) dabartinėmis sąlygomis rinkoje vis dėl to ryžtųsi arba bent jau norėtų pradėti verslą Lietuvoje.

Apibendrinant pirmos tyrimo dalies duomenis daromos šios išvados:

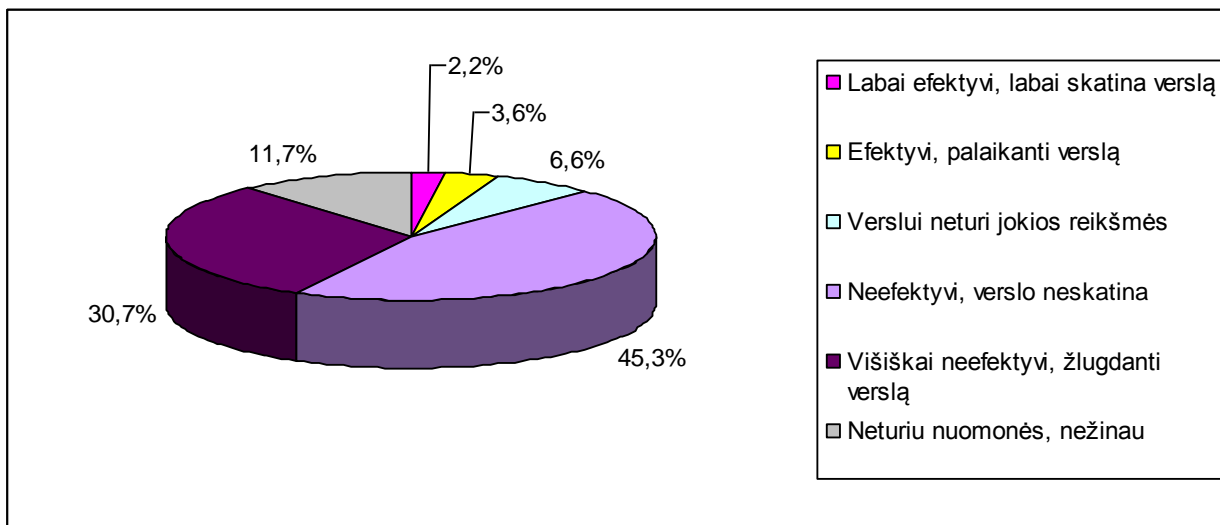
- Nepaisant pokyčių įmonių steigimo procese, vyrauja nuomonė, kad verslą Lietuvoje pradėti sunku.
- Verslo sąlygos šalyje šiuo metu daugumai verslininkų yra patenkinamos. Nors pastaruoju metu jos blogėjo, tačiau dalies įmonių augusios ar bent jau nemažėjusios apyvartos bei pelnai rodo, kad įmonių vadovai lanksčiai reagavo į susidariusią situaciją, rado tinkamus sprendimus problemoms spręsti.
- Įmonės patiriančios finansinius sunkumus vertina savo darbuotojus, ieško įvairių būdų įveikti susidariusius sunkumus ir neskuba jų atleisti, o įmonės gaunančios pelnus atsargiai vertina susidariusią situaciją ir neskuba priimti naujų darbuotojų.
- Viena opiausių verslo problemų yra – didelė mokestinė našta. Ypatingai neigiamai verslo sąlygas veikia mokesčių dydis, mokesčių įvairovė, sudėtingas mokesčių įstatymų interpretavimas, mokesčių įstatymų kaita bei įstatymų prieštaravimai. Šioms problemoms spręsti reikėtų ieškoti galimybių apjungti kai kuriuos mokesčius, patvirtinti ir įgyvendinti stabilią verslo skatinimo strategiją, gerinti mokesčių įstatymų išaiškinimo kokybę, vengti bausmių už prieštaringų teisės normų netinkamą taikymą bei aktyviai šiuos prieštaravimus šalinti..
- Kita aktuali verslo problema – sudėtingas finansavimo prieinamumas, kurį lemia aukšti reikalavimai įmonės finansinei būklei, sudėtinga dokumentacija, finansinių paslaugų neatitikimas poreikiams ir ypač užstato reikalavimai. Nors pastarajai problemai spręsti sukurtas UAB „INVEGA“ paskolų garantijų fondas, tačiau užstato reikalavimo tema lieka itin aktuali.
- Labiausiai verslo plėtrai trukdantys veiksniai yra - mokesčiai, korupcija, teisės aktų keičiamumas, apyvartinių lėšų stoka ir partnerių įsiskolinimas bei delsimas atiduoti skolas.
- Nors dauguma verslininkų gana skeptiškai vertina verslo sąlygas Lietuvoje, tačiau dauguma jų dabartinėmis sąlygomis rinkoje vis dėl to ryžtųsi bei norėtų pradėti verslą Lietuvoje.

Antroje tyrimo dalyje siekiama išsiaiškinti verslininkų požiūrį į Vyriausybės vykdomas verslo skatinimo priemones.

Valstybės paramos verslui vertinimas

Norint išsiaiškinti bendrą verslo atstovų požiūrį į valstybės teikiamą paramą verslui, respondentų buvo teiraujama: ką manote apie valstybės paramą verslui? Apklaustos dalyvių nuomonių apie valstybės teikiamą paramą pasiskirstymas grafiškai pavaizduotas 28 paveiksle.

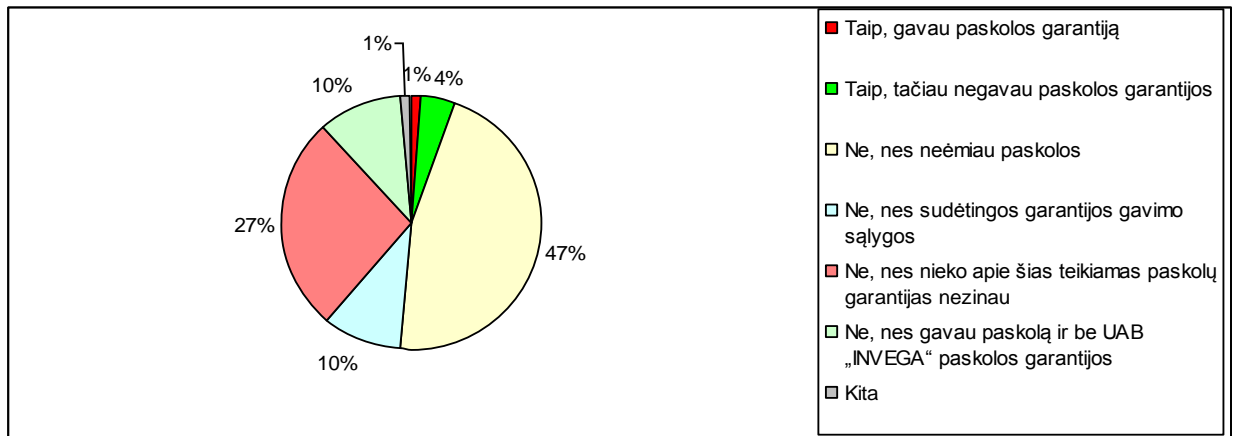
28 pav. Verslo atstovų valstybės teikiamos paramos vertinimas

Iš gautų apklausos rezultatų, galime daryti išvadą, kad dauguma verslo atstovų valstybės paramą verslui vertina neigiamai.

Įvertinus bendrą apklausos dalyvių nuomonę apie valstybės teikiamas paramą verslui, toliau siekiama detaliai išsiaiškinti verslo atstovų požiūrį į kiekvieną verslo skatinimo priemonę atskirai.

Paskolų garantijų vertinimas

Dauguma apklausos dalyvių kaip aktualiausias verslo problemas nurodė apyvartinių lėšų stoką bei partnerių įsiskolinimą, jų delsimą atiduoti skolas. Įmonei patiriant apyvartinių lėšų stoką, kaip viena iš išeičių, jos vadovams, yra - kreiptis į finansų institucijas, dėl kredito gavimo. Kreipiantis dėl kredito gavimo, finansų institucijos reikalauja įkeisti jai priimtina turtą, kaip paskolos grąžinimo garantiją, o tai daugumai įmonių, kaip parodė apklausos rezultatai, yra gana sudėtinga. Šiai problemai spręsti LR Vyriausybė įsteigė UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA), kuri teikia smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms paskolų garantijas bankams. Siekiant išsiaiškinti ar verslo įmonės aktyviai naudojami šia verslo paramos priemonės, o jei nesinaudoja, tai kodėl nesinaudoja, apklausos dalyvių buvo teirujamasi ar jie yra kreipęsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos garantijos gavimo (atsakydami į šį klausimą respondentai galėjo rinktis kelis atsakymų variantus). Respondentų atsakymų pasiskirstymas pateiktas 29 paveiksle. Du apklausos dalyviai atsakydami į šį anketos klausimą nurodė savo atskiras nuomones. Vienas apklausos dalyvis pastebėjo, kad UAB „INVEGA“ finansuoja ne visas veiklas, o kitas dalyvis teigė, kad kreipėsi į UAB „INVEGA“, bet paskui atsisakė šios institucijos paslaugų, deja šio atsisakymo priežasčių apklausos dalyvis nenurodė.

29 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos garantijos gavimo

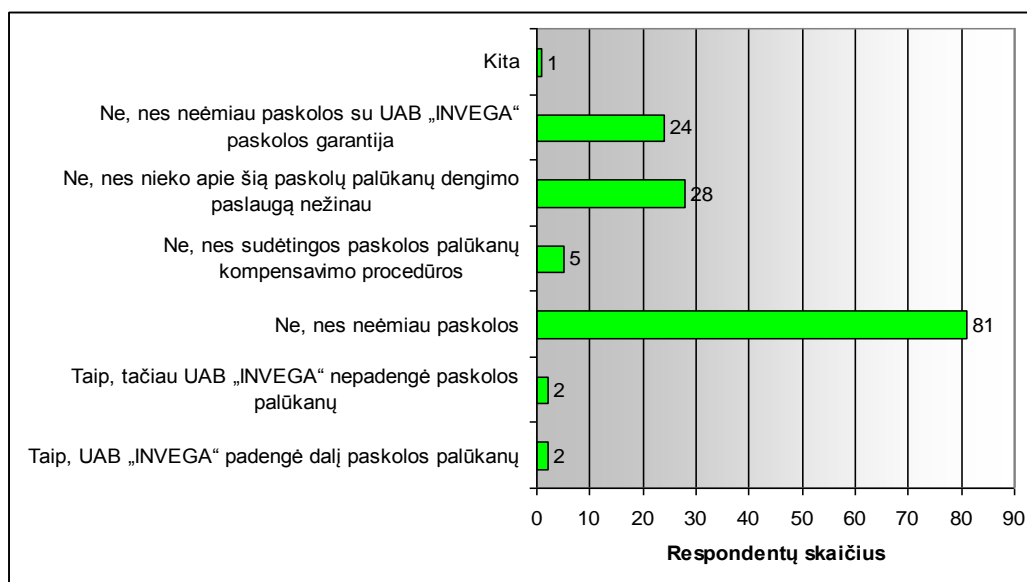
Apibendrinus šio klausimo rezultatus galime daryti išvadą, kad UAB „INVEGA“ teikiamos paskolų garantijos nėra itin populiarios ar paklausios. Iš 73 apklausos dalyvių, kurie teigė, kad jų verslui labiausiai trukdo apyvartinių lėšų trūkumas arba verslo partnerių delsimas gražinti skolas (atsakydami į 12 anketos klausimą) 27 respondentai (37 proc.) šiame klausyme nurodė, kad nėra ėmę paskolos. Panašu, kad dalis verslininkų, nors ir patiria finansinių sunkumų dėl apyvartinių lėšų trūkumo, tačiau sugeba išspręsti šią problemą kitomis priemonėmis ir be paskolų. 15 apklaustųjų verslas yra gana stabilus, padėtis yra pakankamai gera, todėl kreipiantis dėl paskolos jiems neprireikė UAB „INVEGA“ paskolos garantijos. Nors imant paskolą su UAB „INVEGA“ garantija UAB „INVEGA“ kompensuoja dalį paskolos palūkanų, tačiau šios garantijos gavimas vis dėl to reikalauja tam tikrų papildomų finansinių išlaidų – garantijos gavėjas moka 1 proc. arba 1,5 proc. garantijos atlyginimą nuo garantijos sumos už šios garantijos suteikimą. Todėl verslo įmonės, jei yra galimybė gauti paskolą be UAB „INVEGA“ garantijos, pirmiausia pasinaudoja šia galimybe. Norint paskatinti verslininkus, aktyviau naudotis UAB „INVEGA“ teikiamomis paskolos garantijomis, reikėtų pirmiausia aktyviau ir plačiau informuoti verslininkus apie šią paslaugą bei jos teikimo procedūras, nes net 39 apklausos dalyviai (27,1 proc. visų atsakymų), teigė nieko nežinantys apie UAB „INVEGA“ teikiamas paskolų garantijas, o 14 apklaustųjų (9,7 proc. visų atsakymų) mano, kad sudėtingos paskolos garantijos gavimo sąlygos, nors dėl paskolos garantijos į UAB „INVEGA“ kreipiasi banko darbuotojai, kurie šiai institucijai ir pateikia visus reikiamus dokumentus, todėl paskolos gavėjui jokių papildomų sunkumų ar problemų neturėtų sukelti.

Išanalizavus šio klausimo rezultatus galime daryti išvadą, kad UAB „INVEGA“ teikiamos paskolų garantijos nėra itin populiarios ar paklausios, o norint paskatinti verslininkus, aktyviau naudotis UAB

„INVEGA“ teikiamomis paskolos garantijomis, reikėtų pirmiausia aktyviau ir plačiau informuoti verslininkus apie šią paslaugą bei jos teikimo procedūras.

Paskolų palūkanų kompensavimo vertinimas

Norint išsiaiškinti ar verslininkai naudojami galimybe kompensuoti dalį paskolų palūkanų, apklausos dalyvių buvo teiraujamosi: ar jie yra kreipęsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos palūkanų dengimo. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos palūkanų kompensavimo pateiktas 30 paveiksle.

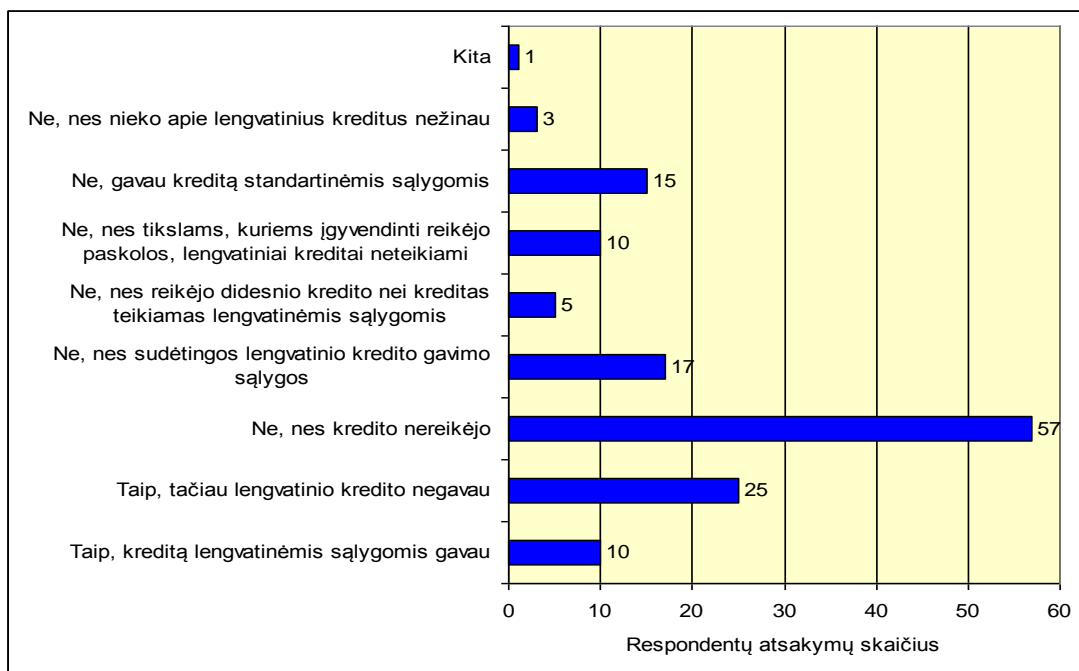
30 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos palūkanų kompensavimo

Pagal šio klausimo apklausos rezultatus, galime daryti išvadą, kad visi arba dauguma verslo atstovų imančių paskolą su UAB „INVEGA“ garantija aktyviai naudojami paskolos palūkanų kompensavimo paslauga, deja tokių įmonių yra tik keli procentai (šioje apklausoje jie sudarė tik 1,4 procentus visų respondentų). Dauguma verslininkų vengia verslą finansuoti skolintomis lėšomis, todėl apskritai kreditais nesinaudoja. Tačiau, gali būti, kad jei verslo atstovai geriau būtų susipažinę tiek su paskolų garantijų gavimo sąlygomis, tiek su paskolos palūkanų kompensavimo galimybėmis, drąsiau bei aktyviau įgyvendintų investicinius projektus, o tai teigiamai paveiktų verslo plėtrą šalyje.

Lengvatinių paskolų vertinimas

Viena iš verslo skatinimo priemonių, kurios tikslas palengvinti verslo įmonių finansavimo prieinamumą yra lengvatinės paskolos. Lengvatinės paskolos yra teikiamos smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms palankesnėmis sąlygomis bei žemesnėmis nei rinkoje esančiomis palūkanomis. Vykdam

apklausą buvo siekiama išsiaiškinti ar verslininkai žino apie šias paskolas ir ar jomis naudojasi. Respondentų nuomonių apie lengvatines paskolas pasiskirstymas grafiko pavidalu pateiktas 31 paveiksle.

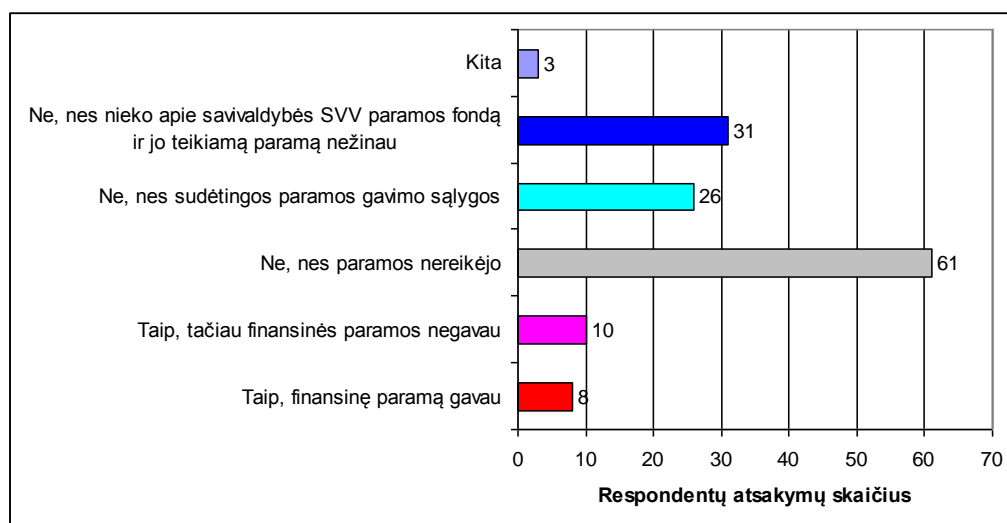
31 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į komercinius bankus dėl lengvatinių kreditų gavimo

Apibendrinant šio klausimo rezultatus galime teigti, kad apie lengvatines paskolas žino ir dėl šių paskolų į komercinius bankus yra kreipęsi daug daugiau verslininkų nei dėl paskolų garantijų ar dalinio paskolos palūkanų kompensavimo. Kad nieko apie lengvatines paskolas nežino, teigė tik 2,2 procentai apklaustųjų. Lengvatinio kredito teikimo pagrindinė problema yra sudėtingas šių paskolų gavimas, t.y. prieinamumas. Nors lengvatinių kreditų teikimo tikslas yra palengvinti verslo finansavimo prieinamumą, tačiau bankai teikdami šiuos kreditus kelia gana aukštus reikalavimus: tik mažiau nei 30 procentų besikreipiančių dėl lengvatinių paskolų jas gauna, ir 12 procentų apklaustųjų kaip pagrindinę kliūtį, kodėl nesikreipė į bankus dėl lengvatinės paskolos gavimo nurodė – sudėtingas lengvatinio kredito gavimo sąlygas. Norint paskatinti lengvatinių kreditų prieinamumą siūlyčiau supaprastinti šių kreditų teikimo sąlygas.

Savivaldybių SVV paramos fondo teikiamos paramos vertinimas

Mažeikių rajono savivaldybėje, kurioje atliekamas tyrimas, yra įsteigtas ir veikia smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondas. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonės gali pretenduoti gauti vienkartinės subsidijas įrengimams įsigyti, naujoms darbo vietoms steigti, verslo steigimo išlaidoms kompensuoti, taip

pat subsidijas skirtas kredito palūkanų daliniam kompensavimui, kvalifikacijos kėlimo išlaidų daliniam padengimui, dalyvavimo parodose daliniam išlaidų dengimui ir t.t. Norint sužinoti ar verslo atstovai žino apie galimybę pasinaudoti šia smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondo parama ir ar ja naudojami apklausos anketoje respondentų buvo klausiami: ar jie yra kreipęsi į savivaldybę dėl paramos iš savivaldybės SVV paramos fondo (atsakydami į šį klausimą respondentai galėjo pasirinkti vieną ar kelis atsakymų variantus). Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į savivaldybes, dėl paramos gavimo, grafiškai pavaizduotas 32 paveiksle. Trys respondentai šiame klausime nurodė savo atsakymų variantus: vienas respondentas teigė, kad fondas neturėjo lėšų, kitas apklausos dalyvis nurodė, kad daugiau reikalavimų negu galima nauda, ir trečiasis verslininkas informavo, kad parama labai maža ir nereikšminga.

32 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal kreipimąsi į savivaldybes, dėl paramos iš savivaldybės SVV paramos fondo gavimo

Mano nuomone šios verslo skatinimo priemonės didžiausias trūkumas yra – labai mažas finansinės paramos dydis. 2011 metais Mažeikių rajono smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondui buvo skirta tik 100 tūkst. litų. Vadovaujantis statistikos departamento duomenimis yra aišku, kad Mažeikių rajone veikė 1066 smulkaus ir vidutinio verslo įmonės. Taigi, vienai įmonei tenka mažiau nei šimtas litų paramos. Žinoma dėl šios paramos į savivaldybę nesikreipia visos rajone veikiančios įmonės, tačiau net du apklausos dalyviai, nurodę savo atsakymų variantus, patvirtino, kad ši savivaldybės parama yra itin menka.

26 respondentai, atsakydami į šį klausimą, teigė, kad sudėtingos paramos gavimo sąlygos, taip pat savo atsakymą pateikęs vienas respondentas akcentavo reikalavimų gausą. Panagrinėjus paramos gavimo

sąlygas paaiškėjo, kad norintys gauti savivaldybės paramą iš smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondo, privalo pateikti nustatytos formos prašymą, anketą, Valstybinio socialinio draudimo įstaigos išduotą pažymą, kad SVV subjektas nėra skolingas socialinio draudimo fondui ir kitus dokumentus, kurie šiek tiek skiriasi priklausomai nuo verslo teisinės formos, pavyzdžiui uždarnosios akcinės bendrovės papildomai privalo pateikti: įstatus, įmonės įregistravimo pažymėjimą, įmonės įgalioto asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą bei valstybinės mokesčių inspekcijos išduotą pažymą, kad įmonė nėra skolinga savivaldybės biudžetui, bei priklausomai nuo paramos gavimo tikslo, verslininkai privalo pateikti jų išlaidas pagrindžiančius dokumentus (Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo nuostatai, 2011). Susidaro ne mažas kiekis dokumentų, kuriuos surinkti ir paruošti užtrunka laiko, kuris verslininkams labai brangus. Apibendrinant paramos gavimo sąlygas, manyčiau galima teigti, kad jos nėra sudėtingos, tačiau reikalaujama labai daug dokumentų. Nors visi šie dokumentai reikalingi siekiant įsitikinti, kad verslas iš tiesų tam tikras išlaidas patyrė, ir kad skirstant paramą, jos lėšos iš tiesų būtų panaudotos pagal paskirtį, o ne iššvaistytos.

Esant šiai situacijai aš siūlyčiau savivaldybėms, skirstant paramą nusistatyti tam tikrus prioritetus, kam bus skiriama parama. Šiuo metu savivaldybės paramą skiria visoms smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, bei nori kompensuoti labai daug veiklos sričių išlaidų: įmonės steigimo išlaidas, įrangos įsigijimo išlaidas, darbo vietos kūrimo išlaidas, kvalifikacijos kėlimo išlaidas, dalyvavimo parodose išlaidas, paskolų palūkanų išlaidas ir t.t. Norai yra labai geri ir dideli, tačiau finansinės galimybės labai menkos ir ribotos. Savivaldybei nusistačius prioritetą, pavyzdžiui - labiausiai skatinti naujų įmonių kūrimą ir paramą teikti tik mažiau nei dvejus metus veikiančioms įmonėms, joms kompensuojant įmonės steigimo bei darbo priemonių įsigijimo išlaidas, susiaurėtų paramos gavėjų skaičius, bei kompensuojamų išlaidų įvairovė. Paramos gavėjų skaičiui sumažėjus, jų gaunama parama jau turėtų nemažą reikšmę verslui ir taip realiai paskatintų verslo plėtrą regione, taip pat tai padarytų šią paramą populiarenesnę, paskatintų aktyviau ja naudotis, nepiktintų paramos gavėjų nemažas reikalaujamų pateikti dokumentų kiekis.

Atliekant apklausą paaiškėjo ir kita savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo paramos fondų problema – lėšų, paramos fondams, neskyrimas. 10 apklaustųjų (7,2 proc. visų atsakymų) pažymėjo, kad yra kreipęsi į savivaldybę, dėl paramos gavimo, tačiau finansinės paramos negavo, taip pat vienas apklausos dalyvis, nurodęs savo atsakymo variantą, informavo, kad paramos fonde nebuvo lėšų. Vyriausybė deklaruoja, kad verslas yra skatinamas smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms savivaldybėse steigiant paramos fondus, oficialiai tokie fondai yra sukurti beveik visose savivaldybėse, tačiau paaiškėjo, kad dažnai šie fondai realiai jokios paramos neteikia, nes juose nėra piniginių lėšų.

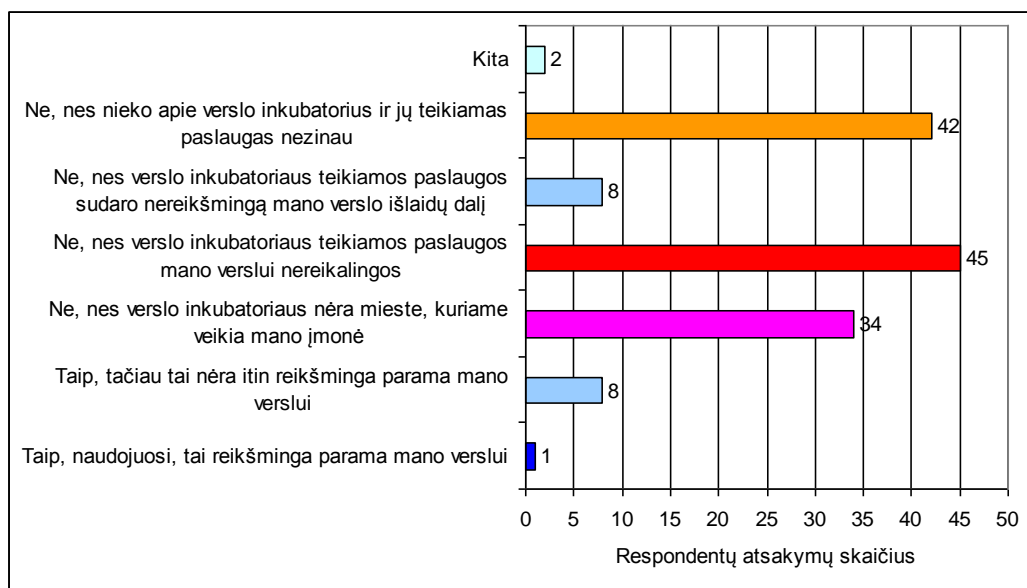
Taip pat nagrinėdama Mažeikių rajono smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondo nuostatus pastebėjau, kad fondas kompensuoja naujų darbo vietų kūrimo išlaidas, nors lygiai tokią pat paramą teikia

ir darbo birža, taigi šios paramos priemonės dubliuojasi. Mano nuomone netikslinga, ir taip itin ribotą bei menką savivaldybių paramą teikti toms sritims, kurias kompensuoja kitos verslo paramos institucijos.

Apibendrinant savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondų paramos reikšmę, galime konstatuoti, kad ši verslo paramos priemonė yra įgyvendinama tik formaliai ir yra neefektyvi. Nors paramos fondai juridškai yra suformuoti, patvirtinti smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondo nuostatai beveik visose savivaldybėse, tačiau realiai šiems fondams dažnai yra neskiriama lėšų, o jeigu skiriama, tai labai simbolinė suma. Tai pat šių fondų lėšomis finansuojamos kai kurios sritys, kurioms finansinę paramą įmonės gali gauti ir kitose institucijose, t.y. smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo fondai dubliuoja kitas verslo paramos institucijas, todėl galima teigti, kad ši parama, bent jau tokia, kokia ji yra šiandien, itin nereikšmingai skatina verslo kūrimą bei plėtrą.

Verslo inkubatorių vertinimas

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad verslo inkubatoriai visame pasaulyje yra laikomi viena iš efektyviausių ir plačiausiai naudojamų paramos smulkiam verslui formų (Graikšienė A. ir kt., 2008). Atliekant apklausą buvo siekiama išsiaiškinti kokią reikšmę Lietuvos verslui turi verslo inkubatoriai. Respondentų buvo klausiama: ar jie naudojami (ar yra anksčiau naudojęsi) verslo inkubatoriaus paslaugomis (Atsakydami į šį klausimą respondentai galėjo rinktis kelis atsakymų variantus). Respondentų atsakymų pasiskirstymas vizualiai pavaizduotas 33 paveikslo grafike. Du apklausos dalyviai, atsakydami į šį anketos klausimą nurodė savo atsakymų variantus. Vienas apklausos dalyvis teigė, kad verslo inkubatoriaus paslaugomis - nesinaudoja, plačiau nekomentuodamas savo atsakymo priežasčių. Kitas verslo atstovas teigė, kad jo įmonė yra per maža, ir kad, jo nuomone, verslo inkubatorius labiau reikalingas didesnėms įmonėms.

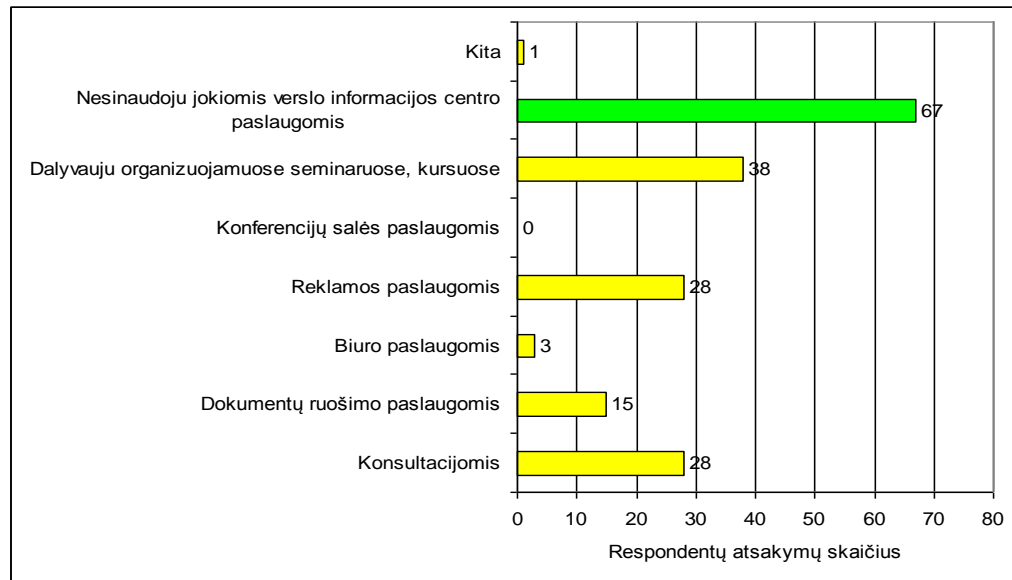
33 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal naudojimąsi verslo inkubatoriaus paslaugomis

Išanalizavus apklausos rezultatus, galime teigti, kad verslo inkubatorių teikiama parama Lietuvos verslininkams nėra itin reikšminga. Jų paslaugomis naudojasi nedidelė dalis verslininkų (apie 6 proc. apklaustųjų), o teigiamai verslo inkubatorių naudą vertina tik labai nežymi verslo įmonių dalis (0,7 proc. respondentų). Norint paskatinti verslo inkubatorių efektyvumą siūlyčiau gerinti jų prieinamumą, tai yra - plėsti verslo inkubatorių tinklą, steigiant juos daugelyje Lietuvos savivaldybių, tokiu atveju verslo informacijos centrų veiklą perkeltiant į šiuos verslo inkubatorius, nes jie dubliuoja daugelį verslo inkubatorių teikiamų paslaugų. Taip pat reikėtų gerinti verslo inkubatorių paslaugų kokybę, didinti teikiamų paslaugų spektrą bei efektyviau informuoti verslininkus apie šias paslaugas.

Verslo informacijos centrų teikiamų paslaugų vertinimas

Pirmieji verslo informacijos centrai Lietuvoje įsteigti 1998 – 1999 metais Švenčionyse, Jurbarko ir Zarasuose, o vėliau ir kituose Lietuvos miestuose. Šiuo metu Lietuvoje veikia 42 verslo informacijos centrai, kurių paslaugomis naudojasi verslo atstovai. Pagrindinis šių centrų tikslas – teikiant informacinę, konsultacinę ir mokomąją pagalbą skatinti verslo plėtrą Lietuvoje. Vykdam apklauą buvo siekiama išsiaiškinti kokiomis verslo informacijos centro paslaugomis verslininkai naudojami dažniausiai ir ar jiems aktualios verslo informacijos centro teikiamos paslaugos (respondentai atsakydami į klausimą galėjo pasirinkti kelis jiems aktualius atsakymų variantus). Respondentų atsakymų pasiskirstymas pateiktas 34 paveiksle.

34 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal naudojimąsi verslo informacijos centro paslaugomis

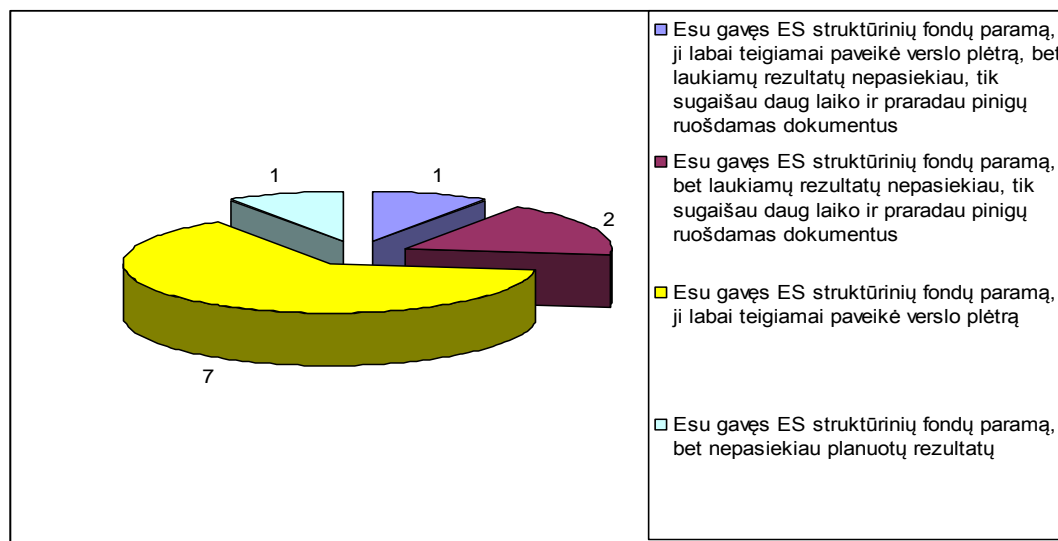
Kaip paaiškėjo, atlikus ankstesnių klausimų atsakymų analizę, daugelis verslininkų mažai ką žino apie valstybės teikiamas verslo paramos priemones, jiems daug problemų kelia įvairių dokumentų ruošimas, trūksta kompetencijos ruošiant verslo planus ir kitose srityse, o verslo informacijos centrai yra pagrindinės ir svarbiausios institucijos teikiančios šią verslui aktualią informaciją, tačiau net pusė verslininkų šių įstaigų teikiamomis paslaugomis nesinaudoja. Mano nuomone, verslo atstovai, siekiantys kuo efektyviau valdyti savo verslą ir mažinti verslo kaštus, turėtų kuo dažniau konsultuotis su verslo informacijos centrais ir išnaudoti visas įmanomas valstybės teikiamas verslo skatinimo priemones. Atsižvelgiant, kad kita pusė apklausos dalyvių aktyviai naudojami įvairiomis verslo informacijos centro ypač informacinėmis paslaugomis, galime teigti, kad verslo informacijos centrai teikia naudingas informacijos sklaidos bei reklamos paslaugas. Kadangi verslininkai dažniausiai naudojami centro darbuotojų teikiamomis konsultacijomis bei organizuojamais mokymais, galime teigti, kad verslo informacijos centrai sėkmingai vykdo jiems pavestas funkcijas bei efektyviai skatina verslo plėtrą Lietuvoje.

ES struktūrinių fondų paramos verslui vertinimas

2007-2013 m. laikotarpiu daugiau nei 11 mlrd. litų ES struktūrinių fondų lėšų skirta verslumo skatinimui, įmonių produktyvumo didinimui, įmonių augimui ir plėtrai. Didelė dalis paramos teikiama mokslinių tyrimų plėtrai ir investicijoms į naują įrangą, verslo valdymo sistemas, standartų diegimą ir kt. Ypatingas dėmesys skiriamas mažų ir vidutinių verslų plėtros potencialo didinimui (ES struktūrinė parama 2007-2013 metams, 2011). Tai gausiausia, savo finansiniais ištekliais, paramos priemonė verslui. Vykdam

apklausą buvo siekiama išsiaiškinti ar verslininkai naudojami ES struktūrinių fondų parama, kaip jie vertina šią paramą, ar ji naudinga ir reikalinga verslui. Kadangi ES struktūrinių fondų paramos gavimo sąlygos gana sudėtingos, jai gauti keliama įvairūs reikalavimai, apklausos metu siekiant gauti kuo išsamesnius verslininkų atsakymus, šiame klausime respondentai galėjo rinktis keletą jiems priimtinių atsakymų variantų. Respondentų ES struktūrinių fondų paramos vertinimai pateikti 35 paveiksle (17 priede). Šeši apklausos dalyviai, vertindami ES struktūrinių fondų paramą, nurodė savo atsakymus. Vienas respondentas teigė, kad jų įmonės veiklos ES struktūriniai fondai nefinansuoja. Kitas apklausos dalyvis atkreipė dėmesį, kad daugelio verslas žlunga dėl paimitos paramos ir nenormalių reikalavimų (įsipareigojimų). Trečias dalyvis informavo, kad neturėjo lėšų, o imti dar vieną paskolą paramai įgyvendinti (nes kompensuojama tik ją įgyvendinus) jam buvo per daug rizikinga. Ketvirtasis apklausos dalyvis nurodė, kad jo verslui ES struktūrinių fondų nėra, greičiausiai šis respondentas teigia, kad jo įmonės veiklos ES struktūriniai fondai nefinansuoja. Penktasis respondentas, pateikęs savo atsakymo variantą, teigė, kad ES struktūrinių fondų paramos niekaip nevertina, nes ši jo nedomina. Šeštasis dalyvis teigė, kad jo verslui nėra siūloma jokios ES struktūrinių fondų paramos, t.y. jo įmonės veiklos ES struktūriniai fondai nefinansuoja.

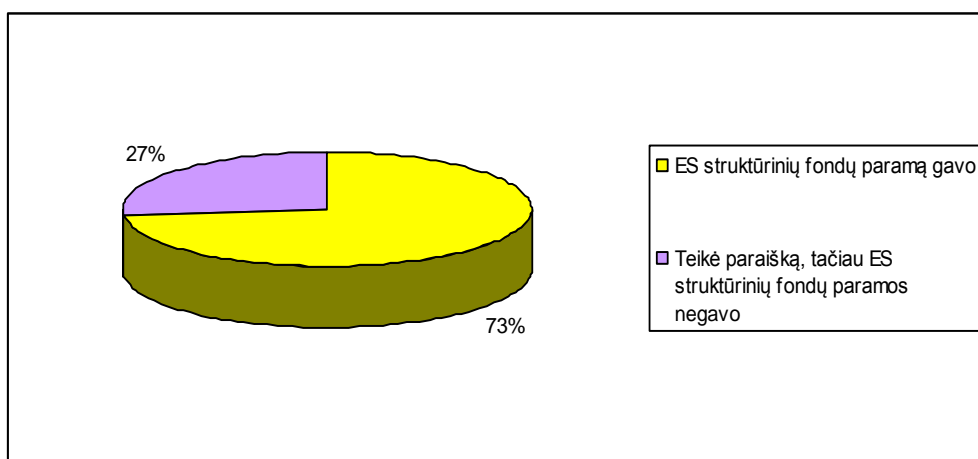
Išsamiau panagrinėjus respondentų, kurie gavo ES struktūrinių fondų paramą, atsakymus, paaiškėjo, kad iš 137 apklausos dalyvių ES struktūrinių fondų paramą gavo tik 11 verslininkų, tai sudaro 8,0 procentus visų apklausos dalyvių. Verslininkų gavusių ES struktūrinių fondų paramą nuomonių pasiskirstymas pateiktas 36 paveiksle.

36 pav. Verslininkų, gavusių ES struktūrinių fondų paramą, nuomonių apie šios paramos reikšmę pasiskirstymas

5 ES struktūrinių fondų paramą gavę respondentai įsitikinę, kad norint gauti ES struktūrinių fondų paramą reikia įdėti pastangų, tačiau tai įmanoma. Nors vienas iš šių respondentų teigė, kad ES struktūrinių fondų paramą gavo ir ji teigiamai paveikė jo verslo plėtrą, tačiau taip pat pažymėjo, kad ES struktūrinių fondų paramą teikiančios institucijos yra korumpuotos ir gauti šią paramą neįmanoma. Šis atsakymas verčia daryti išvadą, kad ES struktūrinių fondų parama, ne visada yra skirstomas skaidriai ir sąžiningai.

4 apklausos dalyviai nurodė, kad jie teikė paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, tačiau paramos negavo. Kadangi 11 apklausos dalyvių nurodė, kad paramą gavo, galima daryti išvadą, kad paramos negauna net apie 27 procentai paraiškas pateikiančių verslininkų, grafiškai šis pasiskirstymas pavaizduotas 37 paveiksle.

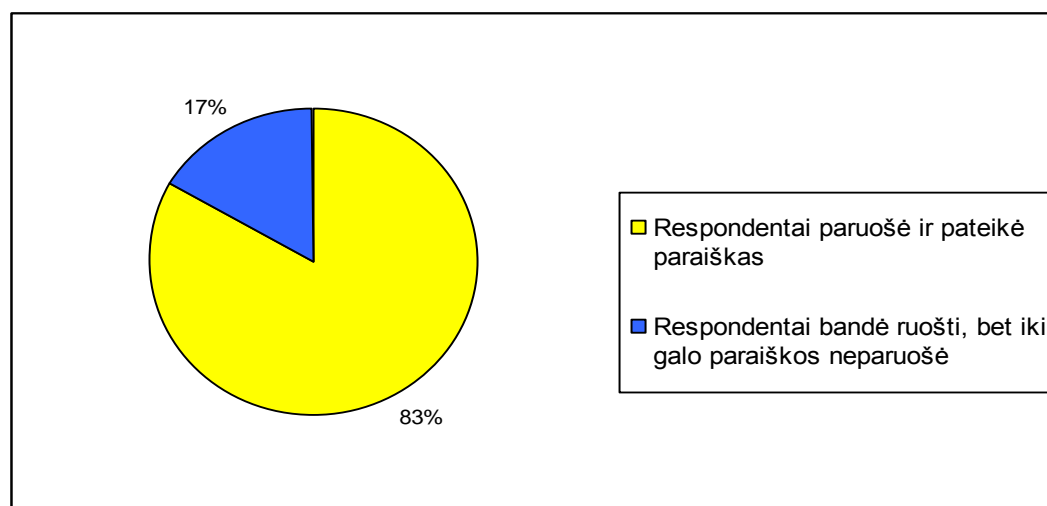

37 pav. Respondentų, teikusių paraiškas, pasiskirstymas pagal ES struktūrinių fondų paramos gavimą

3 iš 4 verslininkų, kurie teikė paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti ir jos negavo yra nusivylę ir apsisprendę, kad dėl patirtų laiko ir finansinių nuostolių ateityje gauti ES struktūrinių fondų paramos nebandys.

Iš respondentų pateiktų atsakymų paaiškėjo, kad 3 apklausos dalyviai bandė ruošti paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, tačiau kilus daugeliui neaiškumų paraiškos neparuošė. Atsižvelgiant į tai, kad 4 apklausos dalyviai nurodė, kad paraiškas pateikė, nors paramos ir negavo, ir 11 respondentų paraiškas pateikė ir paramą gavo, galime daryti išvadą, kad didžioji dalis verslininkų, kurie nusprendžia siekti gauti ES struktūrinių fondų paramą ir pradeda ruošti paraiškas, jas tinkamai paruošia bei pateikia ES struktūrinių fondų paramą skirstančioms institucijoms ir tik nedidelė dalis verslininkų susidūrę su sunkumais nuleidžia rankas ir paraiškos iki galo neparuošia. Verslo atstovų, kurie paruošė ir pateikė

paraiškas, bei tų kurie pradėjo ruošti paraiškas, bet iki galo jų neparuošė, pasiskirstymas pateiktas 38 paveiksle.

38 pav. Verslo atstovų, kurie paruošė ir pateikė paraiškas, bei tų kurie pradėjo ruošti paraiškas, bet iki galo jų neparuošė, pasiskirstymas

Išnagrinėjus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad didelė dalis respondentų (31 respondentas, kurie sudaro 22,6 proc. visų apklaustųjų) net nebando ruošti paraiškos. 10 apklausos dalyvių nurodė, kad dėl sudėtingų procedūrų siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramą net nebandė ruošti paraiškos šiai paramai gauti, 21 apklaustasis nurodė, jog nebando ruošti paraiškos, nes nesitiki, kad pavyktų gauti ES struktūrinių fondų paramą.

Reikia taip pat atkreipti dėmesį, kad ES struktūrinių fondų parama yra teikiama tik tam tikriems konkrečioms tikslams įgyvendinti. Dažnai šie tikslai yra gana specifiniai ir aktualūs tik kai kurioms įmonėms. Dėl šios priežasties ne visoms verslo įmonėms ši parama yra prieinama ir aktuali. Atliekant apklausą 16 respondentų teigė, kad neatitinka jų verslo poreikiai tikslų, kuriems įgyvendinti teikiama ES struktūrinių fondų parama, nors vienas iš šių respondentų nurodė, kad yra gavęs ES struktūrinių fondų paramą. Galime daryti išvadą, kad kai kurie verslininkai norėtų pretenduoti gauti paramą, tačiau neatitinka jų verslo poreikiai ir tikslai, kuriems įgyvendinti teikiama ES struktūrinių fondų parama, šią kliūtį taip pat įvardina ir verslininkai jau gavę paramą, įvertinę jos teikiamą naudą, todėl siekiantys įsisavinti daugiau teikiamos paramos lėšų.

Vertindami ES struktūrinių fondų paramos gavimo sąlygas 21 apklausos dalyvis (15,3 proc. respondentų) nurodė, kad keliami per dideli nuosavų lėšų indėlio į projektą reikalavimai, 24 respondentai (17,5 proc. visų apklaustųjų) teigė, kad keliami per dideli reikalavimai įmonėms, norinčioms gauti ES

struktūrinių fondų paramą, 20 apklaustųjų (14,6 proc. respondentų) nurodė, kad sudėtingos ir neaiškios sąlygos norint gauti ES struktūrinių fondų paramą. Iš viso šias paramos gavimo sąlygas akcentavo 46 apklausos dalyviai, kurie sudaro apie 33,6 proc. visų apklausos dalyvių.

20 apklausos dalyvių (14,6 proc. respondentų) laikosi nuomonės, kad norint gauti ES struktūrinių fondų paramą reikia įdėti pastangų, tačiau tai įmanoma. Tuo tarpu 15 verslo atstovų (10,9 proc. respondentų) teigia, kad ES struktūrinių fondų paramą teikiančios institucijos yra korumpuotos ir gauti šią paramą neįmanoma. Apibendrinant galime teigti, kad vis dėl to daugiau respondentų tiki, kad ES struktūrinių fondų paramą gauti įmanoma.

Vertindami ES struktūrinių fondų paramą verslui 16 apklausos dalyvių teigė, kad nėra gavę ES struktūrinių fondų paramos, tačiau mano, kad ji labai skatina verslo plėtrą. 4 respondentai laikėsi priešingos nuomonės ir teigė, kad ES struktūrinių fondų parama yra nereikalinga ir verslo plėtros neskatina. Tačiau akivaizdu, kad teigiamai ES struktūrinių fondų paramos reikšmę vertina keturis kartus daugiau respondentų negu neigiamai.

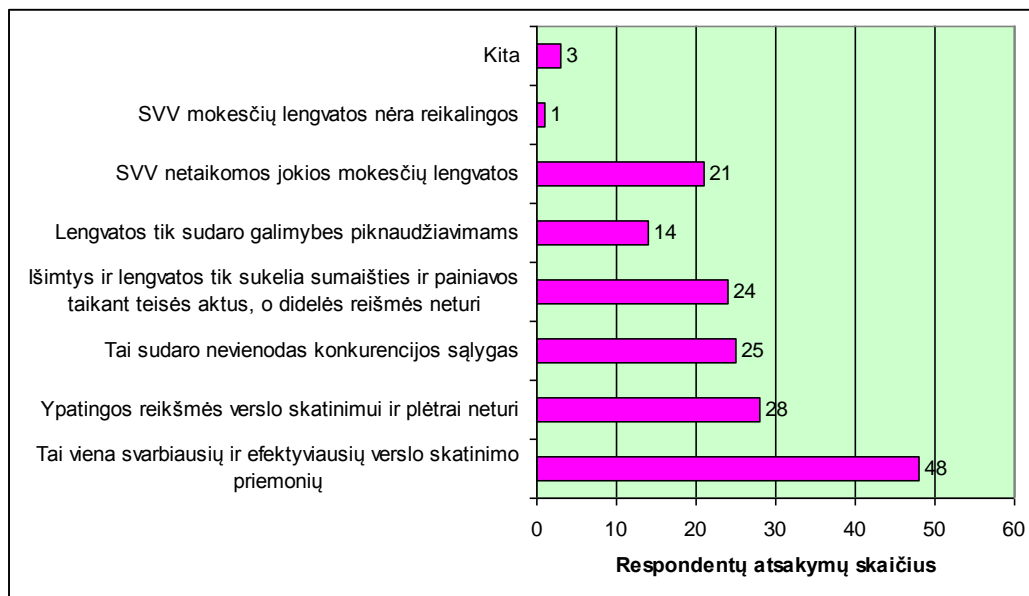
12 apklausos dalyvių (8,8 proc. respondentų) teigė, kad apie ES struktūrinių fondų paramą nieko nežino. Iš tiesų, toks respondentų skaičius stebina, nes apie ES struktūrinių fondų paramą visuomenė yra informuojama išties dažnai ir išsamiai įvairiomis visuomenės informacijos priemonėmis. Dažniausiai apie ES struktūrinių fondų paramą teigė nieko nežinantys labai mažų (8 respondentai) arba mažų (4 respondentai) įmonių, rinkoje veikiančių mažiau nei 10 metų (11 respondentų), atstovai.

Apibendrinant verslo atstovų ES struktūrinių fondų paramos vertinimo rezultatus galime teigti, kad šia parama yra pasinaudoję tik gana maža dalis verslininkų (apie 8 procentai). Vertindami ES struktūrinių fondų paramą verslui verslininkai labiausiai akcentuoja per didelius reikalavimus įmonėms norinčioms gauti ES struktūrinių fondų paramą (24 respondentai), per didelius nuosavų lėšų indėlio į projektą reikalavimus (21 respondentas) bei sudėtingas ir neaiškias sąlygas norint gauti ES struktūrinių fondų paramą. Nors net 21 apklausos dalyvis teigė, jog nesitiki, kad pavyktų gauti ES struktūrinių fondų paramą, todėl net nebando ruošti paraiškos, tačiau ne ką menkesnė dalis respondentų (20 apklaustųjų) teigia, kad norint gauti ES struktūrinių fondų paramą reikia įdėti pastangų, tačiau tai įmanoma. Taip pat ne maža dalis respondentų (20 apklaustųjų), vertindami ES struktūrinių fondų paramą, teigė, kad jų verslui ši parama nėra reikalinga.

Mokesčių lengvatų SVV vertinimas

Atliekant apklausą taip pat norėta išsiaiškinti kaip verslas vertina mokesčių lengvatas smulkiajam ir vidutiniam verslui. Atsakydami į šį anketos klausimą verslininkai galėjo rinktis kelis jiems priimtinius atsakymų variantus. Verslo atstovų nuomonių pasiskirstymas šiuo klausimu pateiktas 39 paveiksle. Trys apklausos dalyviai atsakydami į šį klausimą pateikė savo atsakymų variantus: vienas dalyvis teigė, kad

nepastebėjo lengvatų smulkiąjam verslui, kitas respondentas nurodė, kad nieko nežino apie lengvatas, ir trečiasis verslo atstovas nurodė, kad nėra jokių lengvatų. Mano nuomone, šiuos verslininkų pateiktus atskirus atsakymų variantus galime susumuoti su respondentų pateiktais atsakymais, kuriais pažymėjo, kad smulkiąjam ir vidutiniam verslui jokios mokesčių lengvatos netaikomos. Tuomet gauname, kad 24 verslininkai (17,5 proc. respondentai) mano, kad jokios mokesčių lengvatos smulkiąjam verslui nėra taikomos.

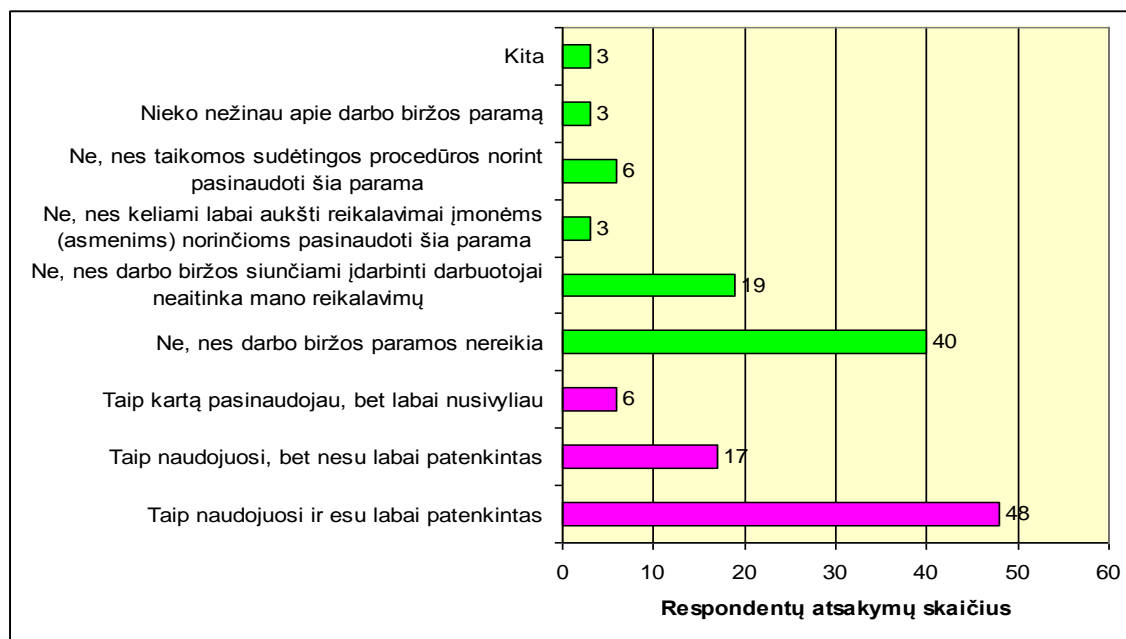
39 pav. Mokesčių lengvatų vertinimo rezultatai

Dauguma apklausos dalyvių mokesčių lengvatas vertina kaip vieną svarbiausių ir efektyviausių verslo skatinimo priemonių. Šį atsakymą pasirinko 48 apklausos dalyviai, kurie sudaro 35,0 proc. visų respondentų. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad mokestinę naštą Lietuvoje 60 verslininkų įvertino kaip labai didelę ir 66 apklaustieji – kaip didelę, todėl galime teigti, kad šiuo atsakymu mokesčių lengvatas respondentai greičiau vertino, kaip potencialią galimybę efektyviausiai paskatinti verslo plėtrą, o ne kaip šiuo metu labiausiai verslą skatinančią priemonę. Likusi dalis verslo atstovų šiuo metu galiojančias mokesčių lengvatas vertina neigiamai, teigdami kad jos ypatingos reikšmės verslo skatinimui bei plėtrai neturi, sukelia sumaištį ir painiavą taikant teisės aktus, sudaro nevienodas konkurencijos sąlygas bei galimybes piknaudžiavimams. Įdomu tai, kad esant tokiam atsakymų pasiskirstymui, panašu, kad lengvatų verslui padidinimą verslininkai vertintų gana prieštarinčiai. Nors dauguma verslininkų didesnes mokesčių lengvatas sutiktų palankiai, tačiau mokesčių lengvatoms, pagerinus tam tikrų grupių padėtį

konkurencinės sąlygos rinkoje būtų dar labiau iškreiptos, o padidėjusios lengvatos dar labiau skatintų, kai kuriuos verslininkus, jomis piktnaudžiauti, o tai neigiamai vertina 28,5 proc. verslo atstovų.

Darbo biržos paramos vertinimas

Dar viena šalyje taikoma verslo skatinimo priemonė – darbo biržos teikiamos subsidijos verslininkams įdarbinantiems darbo rinkoje papildomai remiamus bedarbius. Atliekant apklausą buvo siekiama išsiaiškinti ar respondentai naudojami darbo biržos teikiama parama (subsidijomis), bei kaip šią paramą vertina. Atsakydami į šį klausimą respondentai galėjo pasirinkti kelis jiems tinkamus atsakymų variantus. Respondentų šio klausimo atsakymai grafiškai pavaizduoti 40 paveiksle. Trys respondentai atsakydami į šį klausimą pateikė savo atsakymus, kuriuose vienas apklaustasis nurodė, kad darbo biržos parama naudojosi, antrasis teigė, kad nesinaudojo, nes darbo birža neteikia paramos ir trečiasis apklausos dalyvis pabrėžė, kad darbo birža turi mažai programų.

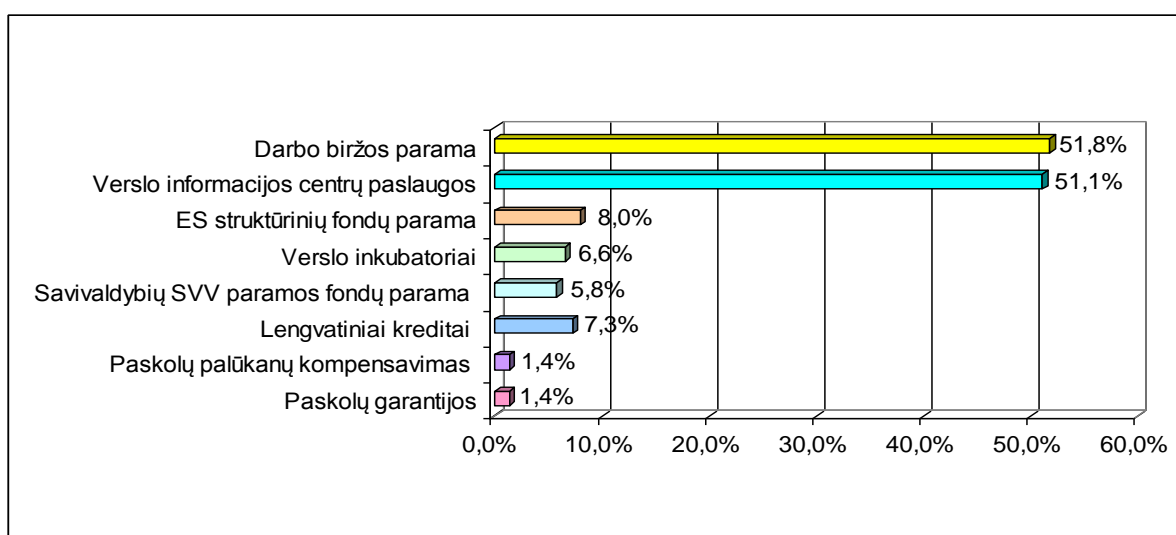
40 pav. Respondentų naudojimosi darbo biržos parama pasiskirstymas

Apibendrinant respondentų darbo biržos paramos vertinimus, galime daryti išvadą, kad apie darbo biržos teikiamą paramą verslui žino ir aktyviai ja naudojami dauguma verslo atstovų. Kadangi šia verslo skatinimo priemone yra pasinaudoję net daugiau nei pusė verslininkų, galime teigti, kad tai populiariausia verslo paramos priemonė verslininkų tarpe. Žinoma, gali būti, kad atsakydami į šį klausimą dalis respondentų, kaip darbo biržos paramą vertino ir darbo biržos teikiamą paslaugą – tarpininkavimą įdarbinant, tačiau tai taip pat yra tam tikra paskata verslui, kurios pagalba verslininkai sėkmingai randa jų verslui vystyti reikalingus darbuotojus. Žinoma gerinti darbo biržos paslaugų kokybę galimybių dar yra.

Dalis respondentų teigė, kad nesinaudoja darbo biržos parama, nes šios institucijos siunčiami įdarbinti darbuotojai neatitinka jų reikalavimų. Norint paskatinti verslininkus aktyviau naudotis darbo biržos teikiamomis paslaugomis, darbo birža teikdama įdarbinimo tarpininkavimo paslaugas turėtų labiau įsigilinti į darbdavių pageidavimus, tai yra: kokio darbuotojo jie konkrečiai nori, kokius kelia jam reikalavimus ir panašiai, bei atitinkamai atidžiau įvertinti ir įdarbinti siunčiamus darbuotojus: ne tik pasižymėti jų išsilavinimą, kvalifikaciją, turimą darbo stažą, bet ir įvertinti asmenines, psichologines bei charakterio savybes pokalbio su bedarbiu metu prieš jam vykstant pas tiesioginį darbdavį. Kita galimybė per darbo biržą aktyviau remti verslą, yra plėsti darbo biržos vykdomų paramos programų sąrašą.

Vyriausybės verslo skatinimo priemonių vertinimas

Apibendrinant verslininkų nuomones apie Vyriausybės verslo skatinimo priemones, galime teigti, kad verslo atstovai ne itin domisi Vyriausybės verslo skatinimo priemonėmis, o dar rečiau jomis naudojasi. Paskolų garantijomis ir paskolų palūkanų kompensavimo galimybe yra pasinaudoję tik 1,4 procentai verslininkų, lengvatinius kreditus iš komercinių bankų yra gavę 7,3 procentai verslo įmonių, savivaldybių SVV paramos fondų parama yra pasinaudoję 5,8 procentai verslininkų, verslo inkubatorių paslaugomis naudojasi 6,6 procentai įmonių, ES struktūrinių fondų paramą yra gavę apie 8,0 procentai verslo įmonių. Kiek aktyviau verslininkai naudojasi tik verslo informacijos centrų (51,1 proc. respondentų) bei darbo biržos (51,8 proc. respondentų) teikiama parama. Grafiškai paramos naudojimo intensyvumas pavaizduotas 41 paveiksle.

41 pav. Verslo paramos priemonių naudojimo intensyvumas

Dažniausiai verslininkai nurodydavo, kad jiems šių verslo paramos priemonių nereikia, arba, kad jie apie tai nieko nežino (duomenys pateikti 19 lentelėje, žr. 18 priedą).

Apibendrinant antros tyrimo dalies duomenis daromos šios išvados:

- Dauguma verslo atstovų valstybės paramą verslui vertina neigiamai.
- Verslo atstovai ne itin domisi Vyriausybės verslo skatinimo priemonėmis, o dar rečiau jomis naudojasi, teigdami, kad jiems šių verslo paramos priemonių nereikia, arba, kad apie šias verslo paramos priemones nieko nežino.
- Dažnai verslininkai, norintys pasinaudoti valstybės teikiamomis verslo skatinimo priemonėmis, susiduria su neveiksminga biurokratija, pertekliniu įvairių dokumentų reikalavimu, sudėtingomis procedūromis, o nauda būna labai menka ir nereikšminga, t.y. Vyriausybės verslo skatinimo priemonės verslui yra sunkiai prieinamos bei nepatrauklios.

Trečioje tyrimo dalyje siekiama išsiaiškinti verslininkų nuomonę, kokių priemonių reikėtų imtis, siekiant pagerinti verslo sąlygas Lietuvoje.

Prieš pradėdant vykdyti tyrimą, darbe buvo iškelta hipotezė, jog verslas nepakankamai aktyviai išnaudoja Vyriausybės įgyvendinamas verslo skatinimo priemones. Viena iš priežasčių, kodėl verslas vangiai naudojasi verslo paramos priemonėmis galėtų būti tai, kad šios priemonės verslui yra tiesiog nenaudingos ir nereikalingos. Todėl, atliekant apklausą, verslininkų buvo prašoma įvertinti priemonių, verslo sąlygoms gerinti, reikalingumą. Verslo atstovai, pildydami apklausos anketą vertino šiuo metu egzistuojančias, moksliniuose straipsniuose siūlomas bei autorės nuomone naudingas verslo skatinimo priemones. Verslo skatinimo priemonių reikalingumo vertinimai pateikti 42 paveiksle (žr. 19 priedą).

Paskolų garantijų reikalingumo verslui vertinimas

Nors paskolų garantijomis naudojasi nežymi dalis verslo atstovų (šioje apklausoje, kad naudojasi verslo garantijomis pažymėjo tik 1,4 proc. respondentų), tačiau šią paslaugą verslui teigiamai vertina apie 80 procentų verslininkų (tokia dalis verslininkų nurodė, kad paskolų garantijos verslui yra „labai reikalingos“ ir „reikalingos“).

Paskolų palūkanų kompensavimo reikalingumo verslui vertinimas

Paskolų palūkanų kompensavimu naudojasi mažiau nei 2 procentai verslo įmonių, tačiau šią verslo paramos priemonę palankiai vertina net daugiau negu 90 procentų respondentų.

Lengvatinių kreditų reikalingumo verslui vertinimas

Verslo atstovai itin palankiai vertino lengvatinių kreditų iš komercinių bankų reikalingumą. Teigiamai šią verslo skatinimo priemonę vertina, taip pat kaip ir palūkanų kompensavimą, daugiau nei 90 procentų verslininkų, tačiau net trečdaliu respondentų daugiau mano, kad lengvatiniai kreditai iš bankų yra labai reikalingi ir naudingi vystant verslą. Lyginant respondentų lengvatinių kreditų reikalingumo vertinimus ir realų lengvatinių kreditų panaudojimą, matome, kad nors net 42,3 proc. respondentų teigia, kad šie kreditai yra labai reikalingi verslui, tačiau jais naudojasi tik apie 7 proc. respondentų. Tokį žymų atotrūkį tarp poreikio ir realaus naudojimo gali sąlygoti griežti bankų reikalavimai paskolų gavėjams, užstato reikalavimams (šias kliūtis patvirtino ir respondentai atsakydami į 10 anketos klausimą), verslininkų nežinojimas apie šią galimybę arba verslininkams nesiryžtant imti paskolos baiminantis, kad investicijos neatsipirks, o išaugę įsipareigojimai sužlugdys verslą.

Lengvatinių paskolų reikalingumo steigiamoms įmonėms vertinimas

Verslininkų taip pat buvo teiraujama, kaip jie vertintų lengvatinių paskolų reikalingumą steigiamoms įmonėms. Šią priemonę dauguma verslininkų priėmė taip pat labai palankiai: absoliuti dauguma (daugiau nei 95 proc.) verslo atstovų sutinka, kad lengvatinės paskolos steigiamoms įmonėms yra „labai reikalingos“ arba „reikalingos“.

Savivaldybių SVV paramos fondų reikalingumo vertinimas

Lyginant respondentų nuomonę, dėl savivaldybių SVV paramos fondų teikiamos paramos reikalingumo ir faktinį šios paramos naudojimą, matome, kad nors šią paramą kaip reikalingą verslui vertina daugiau nei 85 proc. verslininkų, tačiau realiai ja naudojasi ar bent jau siekė pasinaudoti tik 13 proc. respondentų, o 43,9 proc. respondentų atsakydami į klausimą „ar yra kreipęsi į savivaldybę dėl paramos iš SVV paramos fondo“ teigė, kad jiems šios paramos nereikėjo. Verslininkai deklaruoja, kad savivaldybių parama jiems reikalinga, tačiau vangiai ja naudojasi. Manau, kad verslininkų susidomėjimas savivaldybių teikiama parama suaktyvėtų, jei ši parama būtų didesnė.

Verslo inkubatorių reikalingumo vertinimas

Kaip paaiškėjo vykdant apklausą verslo inkubatoriaus paslaugomis naudojasi tik apie 6 proc. verslininkų, ir tik vienas iš aštuonių verslo inkubatoriaus paslaugomis besinaudojančių verslininkų teigė, kad verslo inkubatoriaus paslaugomis yra patenkintas ir, kad tai yra reikšminga parama jo verslui. Nors daugiau nei 70 procentų verslininkų verslo inkubatorių teikiamas paslaugas vertina, kaip reikalingas verslui, tačiau realiai jomis naudojasi ir yra patenkintas nedaugelis. Norint paskatinti verslininkus naudotis verslo inkubatorių paslaugomis, siūlyčiau gerinti verslo inkubatorių teikiamų paslaugų kokybę, pačius inkubatorius daryti verslui patrauklesnius bei prieinamesnius.

Verslo informacijos centrų reikalingumo vertinimas

Verslo informacijos centro paslaugomis rečiau ar dažniau naudojasi apie 50 procentų verslo atstovų, tačiau šias institucijas kaip labai reikalingas ir reikalingas verslui, vertina tik apie 75 procentų respondentų. Atsižvelgiant į tai, kad pavyzdžiui, verslo inkubatoriaus paslaugomis naudojasi tik apie 6 procentus verslo atstovų, tačiau jo reikalingumas verslui yra vertinamas panašiai, kaip ir verslo informacijos centrų reikalingumas, manyčiau, kad tai gana žemas verslininkų įvertinimas. Kadangi verslo informacijos centrų paslaugomis naudojasi apie 50 procentų verslininkų, šių institucijų reikalingumas bei svarba yra nenuginčijami, tačiau siekiant pagerinti verslo informacijos centrų darbo vertinimą, reikėtų gerinti šių centrų darbo kokybę: verslininkams teikiant išsamesnę bei konkretesnę informaciją, organizuojant daugiau mokymų, seminarų, aktyviau kviečiant verslininkus naudotis centro informacija bei paslaugomis.

Mokslo ir technologijų parkų reikalingumo verslui vertinimas

Mokslo ir technologijų parkų tikslas yra taikomųjų mokslinių tyrimų, orientuotų į verslą, vystymas ir plėtra. Vienas iš Lietuvos įmonių trūkumų yra per mažas inovacijų bei informacinių technologijų taikymas. SVV pagrindė veikia didmeninės ir mažmeninės prekybos srityje, remonto paslaugų, nekilnojamojo turto, apdirbamosios gamybos bei statybos sektoriuose, kuriose nėra taikomos sudėtingos technologijos bei negaminami didelę pridėtinę vertę generuojantys produktai, o mokslo ir technologijų parkų pagrindinis tikslas yra skatinti būtent inovatyvių kompanijų kūrimąsi. Įvertinus respondentų šio klausimo rezultatus, galime daryti išvadą, kad verslininkai nepakankamai įvertina inovacijų reikšmę tiek jų pačių verslui, tiek visai šalies ekonomikai, bei ne itin domisi naujų, pažangių technologijų taikymu versle.

Verslo konkurencingumą skatinančios įstaigos reikalingumo vertinimas

Viena iš verslą aktyviai skatinančių institucijų Lietuvoje yra VŠĮ „Versli Lietuva“. Ši institucija ne tik teikia vertingą teorinę bei praktinę informaciją pradedantiems verslininkams, bet ir organizuoja mokymus, įvairius verslo populiarinimo renginius, padeda jau senai rinkoje veikiančioms įmonėms rasti veiklos partnerius užsienio šalyse bei įvairiais kitais būdais skatina verslumo ir eksporto plėtrą. Verslininkai vertindami priemonių, verslo sąlygoms gerinti, reikalingumą taip pat vertino ir VŠĮ „Versli Lietuva“ reikalingumą, bei šios institucijos teikiamų paslaugų verslui naudingumą. Apibendrinus apklausos rezultatus, galime teigti, kad dauguma verslininkų (54,8 proc. respondentų) VŠĮ Versli Lietuva veiklą vertina teigiamai.

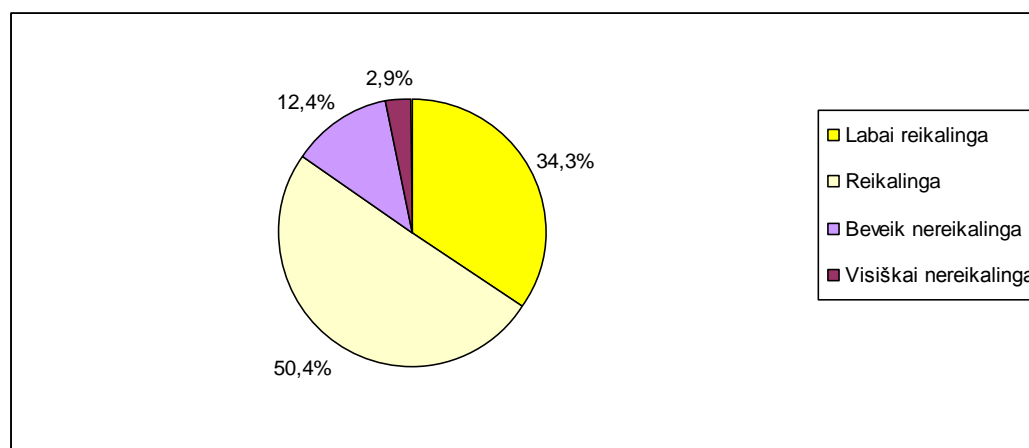
Inovacijų diegimą versle skatinančios įstaigos reikalingumas verslui

Jau atlikus verslo atstovų nuomonių analizę, nagrinėjant mokslo ir technologijų parkų reikalingumą, paaiškėjo, kad verslininkai gana santūriai ir be entuziazmo vertina inovacijų ir naujų technologijų plėtrą

bei jų pritaikymą versle. VŠĮ Lietuvos inovacijų centro veiklos reikalingumo vertinimai šią nuomonę dar kartą patvirtino. Tik apie 50 proc. verslo atstovų mano, kad ši institucija teigiamai veikia verslo plėtrą ir yra verslui naudinga bei reikalinga, likusi dalis mano, kad ši institucija verslui beveik jokios naudos neteikia arba yra visiškai nereikalinga. Atlikus šio klausymo rezultatų analizę, galime tik patvirtinti, kad verslininkai menkai domisi inovacijų bei pažangių technologijų taikymu versle, todėl ir šių institucijų veiklos naudingumas vertinamas gana nuosaikiai. Tačiau, ši institucija, norėdama aktyviau skatinti inovacijų taikymą versle, galėtų, mano nuomone, veikti aktyviau: nuolat organizuoti mokymus, parodas, pristatymus, aktyviai reikštis per visuomenės informavimo priemones, žiniasklaidą ir panašiai, ir tokiu būdu aktyviai verslininkams pristatyti sukurtas, egzistuojančias naujas technologijas, jų privalumus bei teikiamą naudą verslui, pateikti praktinius skaičiavimus apie šių technologijų atsiperkamumą ir panašiai.

Pagalbos, įsisavinant ES struktūrinių fondų paramą, reikalingumo verslui vertinimas

Vyriausybė siekdama pagerinti verslo aplinką bei paskatinti verslo plėtrą ekonomikos nuosmukio sąlygomis aktyviai naudoja ES struktūrinių fondų paramos priemones. Verslininkai, savo verslo plėtrai iš ES struktūrinių fondų gali gauti milijonines lėšas, tačiau šių lėšų gavimui ir panaudojimui yra keliami tam tikri reikalavimai bei sąlygos, kurios dažnai verslininkams atrodo gana sudėtingos ir painios. Pagalbą gaunant bei įsisavinant ES struktūrinių fondų lėšas teikia daugelis institucijų: verslo informacijos centrai, ES paramą administruojančios agentūros, verslo inkubatoriai ir t.t. Atliekant apklausą, verslo atstovų buvo teiraujama, kaip jie vertina tokios pagalbos verslui reikalingumą. Respondentų nuomonių pasiskirstymas šiuo klausymu pateiktas 43 paveiksle.

43 pav. **Pagalbos, įsisavinant struktūrinių fondų paramą, reikalingumas verslui**

Išsamiau panagrinėjus respondentų, kurie teigė, kad pagalba įsisavinant ES struktūrinių fondų lėšas yra visiškai nereikalinga, kitus anketos apie ES struktūrinių fondų paramą atsakymus (į 21 klausimą)

paaikėjo, kad nė vienas iš šių respondentų ES struktūrinių fondų paramos nėra gavęs. Vienas iš šių respondentų pildydamas anketą nurodė, kad jo verslui ES struktūrinių fondų parama yra nereikalinga. Kitas verslininkas teigė, kad jis netiki, kad pavyktų gauti šią paramą, todėl net nebando ruošti paraiškos šiai paramai gauti. Dar kitas respondentas mano, kad ES struktūrinių fondų paramą teikiančios institucijos yra korumpuotos, todėl gauti šią paramą yra neįmanoma, taip pat verslininkai teigia, kad per dideli nuosavų lėšų indėlio į projektą reikalavimai. Taigi, nors pagalbą įsisavinant ES struktūrinių fondų paramą kaip visiškai nereikalingą vertina tie, kurie niekada nebandė šios paramos gauti, nes mano, kad tai neįmanoma, tačiau dauguma verslininkų (daugiau nei 80 proc. respondentų) šią pagalbą vertina teigiamai, kaip reikalingą ir skatinančią verslą.

Verslo asociacijų informacijos reikalingumo vertinimas

Verslo sąlygas įtakoja ne tik valstybės kuriami verslo paramos mechanizmai, bet ir patys verslininkai. Lietuvoje veikia ne mažai teritoriniu bei veiklos pagrindu susikūrusių verslo asociacijų, kurios aktyviai atstovauja verslo interesams valstybės ir regioninės valdžios institucijose, teikia verslo įmonėms reikalingas paslaugas. Verslo asociacijų kūrimąsi taip pat skatina ir valstybė: verslo asociacijos gali teikti paraiškas ir pasinaudoti ES struktūrinių fondų finansine parama, kurios tikslas, dažniausiai yra verslininkų bei kitų įvairių profesijų specialistų profesinių žinių tobulinimas, žmogiškųjų išteklių kompetencijų bei gebėjimų ugdymas. Atlikus apklausą paaikėjo, kad verslo asociacijų informacijos reikalingumą respondentai panašiai vertina kaip ir verslo informacijos centrų teikiamų paslaugų. Šių informaciją teikiančių institucijų reikalingumą patvirtino 74 proc. respondentų.

Valstybės subsidijų verslui reikalingumo vertinimas

Subsidija tai valstybės ar savivaldybės institucijų bei kitų trečiųjų asmenų suteikiama finansinė parama, kurios nereikia gražinti. Šiuo metu galima gauti subsidijas darbo užmokesčiui kompensuoti, naujų darbo vietų steigimui, projektams finansuoti, palūkanoms kompensuoti, verslininkų dalyvavimo parodose mugėse bei kitoms išlaidoms kompensuoti. Atlikus tyrimą paaikėjo, kad palankiai valstybės subsidijas verslui vertina daugiau nei 85 proc. verslininkų. Nors panagrinėjus realiai besinaudojančių šiomis subsidijomis statistiką, kurią gavome atlikdami šią apklausą matome, kad palūkanų kompensacijomis yra pasinaudoję 1,4 proc. respondentų, lengvatiniiais kreditais yra pasinaudoję 7 proc. apklaustųjų, dėl paramos iš savivaldybių SVV rėmimo fondo yra kreipęsi tik 13 proc. verslininkų, struktūrinių fondų parama yra pasinaudoję 8 proc. verslo atstovų, kiek daugiau verslininkų yra pasinaudoję darbo biržos teikiama parama (apie 50 proc.). Apibendrinant šios verslo skatinimo priemonės analizės rezultatus galime teigti, kad dauguma verslininkų mano, jog valstybės teikiamos subsidijos yra reikalingos ir teigiamai veikia verslą, tačiau praktiškai valstybės teikiama negražintina finansinė parama naudojasi gana vangiai, nes šiuo metu valstybės teikiamos subsidijos yra gana menkos, o subsidijuojamos priemonės

verslininkams dažnai yra nepatrauklios (pavyzdžiui, subsidijos darbo užmokesčiui kompensuoti, įdarbinant grįžusius iš laisvės atėmimo vietų). Verslininkai subsidijomis naudotųsi aktyviau jei subsidijos būtų didesnės ir subsidijuojamos programos būtų įvairesnės bei patrauklesnės verslui.

ES struktūrinių fondų paramos verslui reikalingumo vertinimas

Atlikus apklausą buvo išsiaiškinta, kad ES struktūrinių fondų parama yra pasinaudoję tik apie 8 proc. verslininkų, nemaža dalis apklausos dalyvių netiki, kad pavyktų gauti paramą, todėl net nebando pretenduoti į šią paramą. Atliekant apklausą buvo siekiama išsiaiškinti kaip verslininkai vertina šios paramos reikalingumą. Iš verslo atstovų pateiktų atsakymų, matome, kad daugiau nei 90 procentų verslininkų mano, kad ES struktūrinių fondų parama verslui yra labai naudinga ir reikalinga. Analizuojant verslininkų ES struktūrinių fondų paramos vertinimus (21 klausimas), buvo išsiaiškinta, kad pagrindinės kliūtys trukdančios aktyviau pasinaudoti šia parama yra per dideli nuosavų lėšų indėlio į projektą reikalavimai, reikalavimai įmonėms norinčioms gauti paramą, sudėtingos ir neaiškios sąlygos paramai gauti bei dalies verslininkų įsitikinimas, kad šią paramą gauti neįmanoma. Kadangi iš ES struktūrinių fondų įmonėms teikiama parama yra skaičiuojama milijonais litų, todėl, mano nuomone, tikslus šių lėšų panaudojimo pagrindimas bei nuodugnus patikrinimas yra būtinas, norint išvengti piktnaudžiavimų bei neteisėto lėšų iššvaistymo šioje srityje. Išsamios informacijos internete apie ES struktūrinių fondų paramos gavimo sąlygas yra išties gausu, be to yra daug institucijų teikiančių informaciją šios paramos gavimo klausimais bei padedančių paruošti reikiamus dokumentus paramą administruojančioms agentūroms. Todėl, mano nuomone, verslininkams teigiantiems, kad sudėtingos paramos gavimo sąlygos, trūksta šiek tiek ryžto ir atkaklumo. Žinoma ne maža kliūtis verslui siekiant ES struktūrinių fondų paramos, ekonomikos nuosmukio sąlygomis, yra verslo nuosavų lėšų investicija į projektą. Finansavimo prieinamumui paskatinti veikia UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, bei šios institucijos teikiamos paskolų garantijos, komercinių bankų teikiami lengvatiniai kreditai, tačiau ekonomikos recesijos sąlygomis, naujas investicijas verslas vertina itin atsargiai, nes nėra įsitikinę ar jos atsipirks ir ar jas įgyvendinus bus pasiekti planuojami veiklos rezultatai.

Apibendrinami galime teigti, kad daugumos verslininkų nuomone, ES struktūrinių fondų parama verslui yra labai naudinga ir reikalinga, tačiau verslas ES struktūrinių fondų parama naudojami atsargiai, nuosaikiai vertindami investicijų pelningumus.

Mokesčių lengvatų reikalingumo verslui vertinimas

Šiuo metu smulkiajam ir vidutiniam verslui taikomos gyventojų pajamų mokesčio, pridėtinės vertės mokesčio, pelno mokesčio bei nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos, tačiau ne maža dalis verslininkų apie šias mokesčių lengvatas nežino (17,5 proc. respondentų), dalis teigia, kad jos jokios reikšmės skatinant verslą neturi (38,0 proc. respondentų) arba vertina gana neigiamai, teigdami, kad lengvatos

skatina piktnaudžiavimus (10,2 proc. respondentų), sudaro nevienodas konkurencijos sąlygas (18,2 proc. respondentų) bei sukelia sumaištis ir painiavos taikant teisės aktus (17,5 proc. respondentų) (šios išvados gautos išanalizavus respondentų atsakymus į 22 anketos klausimą). Taigi, šiuo metu galiojančias mokesčių lengvatas dauguma verslo atstovų vertina gana neigiamai, tačiau nepaisant neigiamų mokesčių lengvatų aspektų apie 90 proc. verslininkų teigia, kad mokesčių lengvatos teigiamai veikia verslą ir yra reikalingos.

Atleidimo nuo mokesčių, pradedančioms veikti įmonėms, reikalingumo vertinimas

Kaip vieną iš potencialių verslo skatinimo priemonių, verslininkams buvo siūloma įvertinti: atleidimą nuo mokesčių pradedančioms veikti įmonėms. Iš apklausos rezultatų galime, daryti išvadą, kad pasiūlymą: pradedančias veikti įmones atleisti nuo mokesčių, itin palankiai sutiktų dauguma verslininkų, net 70 proc. verslininkų mano, kad ši verslo skatinimo priemonė verslui būtų „labai reikalinga“ ir naudinga. Iš viso daugiau nei 90 proc. verslo atstovų sutinka, kad atleidimas nuo mokesčių tam tikrą laiką, verslui būtų naudingas.

Maksimalios mokesčių ribos nustatymo reikalingumo vertinimas

Apklausos metu taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, kaip verslininkai vertintų maksimalios mokesčių ribos nustatymą. Šis klausimas buvo gana bendro pobūdžio, nesukonkretinant kokia ta mokesčių riba būtų nustatyta. Žinoma, kiekvienas verslo atstovas, atsakydamas į šį klausimą greičiausiai galvojo, kad ši maksimali mokesčių riba būtų žemesnė, nei jo šiuo metu mokami mokesčiai, tačiau realiai maksimali mokesčių riba, jei tokia būtų nustatoma, ji būtų gana aukšta, todėl ši verslo skatinimo priemonė aktualiausia ir naudingiausia realiai būtų tik didžiosioms įmonėms. Tačiau apibendrinami šios verslo skatinimo priemonės įvertinimo rezultatus, galime teigti, kad apie 90 proc. verslininkų maksimalios mokesčių ribos nustatymą vertintų teigimai, kaip reikalingą ir naudingą verslui.

Mokesčių administravimo tobulinimo reikalingumo vertinimas

Šiuo metu mokesčių deklaracijos Valstybinei mokesčių inspekcijai yra teikiamos elektroniniu būdu, mokesčiai mokami taip pat internetu, norėdama padėti mokesčių mokėtojams geriau suprasti mokesčių įstatymų nuostatas, valstybinė mokesčių inspekcija nuolat rengia šių įstatymų komentarus bei išaiškinimus, organizuoja seminarus mokesčių mokėtojams, pirmuosius metus veikiančioms įmonėms valstybinė mokesčių inspekcija yra įsipareigojusi už pažeidimus netaikyti jokių poveikio priemonių (baudų, veiklos ribojimų ir kt.) ir taip toliau, tačiau net 94 proc. verslo atstovų sutaria, kad reikalingas mokesčių administravimo tobulinimas. Prisiminus, respondentų atsakymus į 9 anketos klausimą, kuriame respondentai vertino mokesčių sistemą, o tame tarpe ir mokesčių administravimo ypatumus, galime teigti, kad labiausiai mokesčių administravimą reikėtų tobulinti: aiškiau ir suprantamiau formuluojant

mokestinių įstatymų nuostatas, mažinant įstatymų prieštaravimus bei mokesčių gausą, darant mokesčių sistemą stabilesnę, mažinant mokestinių įstatymų kaitą.

Darbo biržos paramos reikalingumo vertinimas

Išanalizavus respondentų atsakymus į 23 anketos klausimą, kuriame respondentų buvo klausiama: ar jie naudojami darbo biržos teikiama parama (subsidijomis), paaiškėjo, kad daugiau nei 50 procentų darbdavių naudojami šia parama, o vertindami darbo biržos teikiamos paramos reikalingumą verslui daugiau nei 75 proc. darbdavių nurodė, kad šios institucijos veikla ir parama verslui reikalinga ir naudinga.

Galimybės, įsteigti įmonę internetu, reikalingumo vertinimas

Siekiant sumažinti biurokratinę kliūtį verslininkams, norintiems steigti savo įmonę, nuo 2010 metų atsirado galimybė individualią įmonę bei uždaryją akcinę bendrovę įsteigti internetu, šiuo metu internetu jau galima įsteigti ir asociacijas bei viešąsias įstaigas. Atliekant apklausą buvo siekiama išsiaiškinti ar ši paslauga yra naudinga verslui, todėl verslininkų buvo teirujamasi, kaip jie vertina galimybes, įsteigti įmonę internetu, reikalingumą. Reikia atkreipti dėmesį, kad įmonės įregistravimo internetu galimybė aktualiausia yra naujai kuriamoms įmonėms, nes ši galimybė mažina būtent jiems biurokratinę naštą, o apklausoje daugiausiai dalyvavo daugiau nei 10 metų rinkoje veikiančių įmonių atstovai, todėl beveik 30 proc. respondentų nurodė, kad ši verslo skatinimo priemonė verslui turi ne itin didelę reikšmę. Tačiau, daugiau nei 70 proc. apklausos dalyvių mano, kad galimybė įsteigti įmonę internetu, teigiamai veikia verslo aplinką.

Galimybės internete, vienoje vietoje, susižinoti apie reikalingus verslui leidimus, reikalingumo vertinimas

Verslininkai norintys užsiimti tam tikra veikla, pirmiausia turi išsiaiškinti kokius leidimus bei licencijas reikia turėti, norint ją užsiimti. Kadangi skirtingoms veikloms vykdyti, licencijas bei leidimus išduoda skirtingos institucijos, tai informacija būdavo padrika ir verslininkai sugaišdavo daug laiko aiškindamiesi bei atrinkdami tik jiems aktualią informaciją. Šiuo metu portale „Verslo vartai“, atsakius į tam tikrus kontrolinius klausimus, galima greitai išsiaiškinti kokie leidimai kuriamam verslui reikalingi ir per šį portalą net pateikti prašymus ir dokumentus šiems leidimams gauti. Apklausoje metu verslininkų buvo teirujamasi, kaip jie vertina galimybes internete, vienoje vietoje, susižinoti apie reikalingus verslui leidimus, reikalingumą. Išanalizavus apklausos rezultatus galime teigti, kad šią galimybę verslininkai vertina itin palankiai, daugiau nei 90 procentų verslininkų sutinka, kad galimybė vienoje vietoje išsiaiškinti apie verslui vykdyti reikalingus leidimus yra naudinga ir reikalinga paslauga verslui, kuri teigiamai veikia verslo aplinką.

Galimybės, internete pasinaudoti verslo plano finansine skaičiuokle, reikalingumo vertinimas

Kuriant verslą itin svarbu įsitikinti, kad planuojama įgyvendinti verslo idėja bus pelninga, todėl reikia atidžiai įvertinti visas verslui vykdyti reikalingas išlaidas bei realiai suplanuoti būsimus pajamų srautus. Išsamūs verslo veiklos rodikliai bei finansiniai skaičiavimai atliekami sudarant verslo planą, tačiau dažnai verslą pradėdantys asmenys nenorėdami gaišti laiko ir norėdami kuo greičiau imtis veiklos ir įgyvendinti savo verslo idėją, kuria verslą tinkamai neįvertindami visų būsimų išlaidų bei pajamų, todėl susiduria su daug netikėtų problemų. Verslo planas taip pat yra reikalingas norint gauti paskolą banke ir tai yra gana ne maža kliūtis verslininkams ieškantiems papildomų verslo finansavimo šaltinių (atsakydami į 10 anketos klausimą, daugiau nei 60 proc. respondentų nurodė, kad sudėtinga dokumentacija kreipiantis į komercinius bankus dėl paskolos gavimo yra labai didelė arba didelė kliūtis jų verslui). Šiuo metu verslininkai šią problemą gali išspręsti pasinaudodami VŠĮ „Versli Lietuva“ sukurta bei laisvai naudotojams prieinama verslo plano finansine skaičiuokle. Vykdam apklaušą verslininkų buvo teirujamasi, kaip jie vertina galimybės, internete pasinaudoti verslo plano finansine skaičiuokle, reikalingumą. Išanalizavus respondentų vertinimus, galime daryti išvadą, kad dauguma verslininkų (daugiau nei 85 proc.) mano, kad ši skaičiuoklė verslui yra reikalinga ir teigiamai veikia verslo sąlygas.

Valstybės užsakymų bei viešųjų pirkimų apimčių didinimo reikalingumo verslui vertinimas

Viena iš ekonomikos skatinimo priemonių gali būti valstybės užsakymų didinimas, pavyzdžiui remontuojant, rekonstruojant ar statant tam tikrus valstybinius pastatus, kurie yra vykdomi valstybės ar savivaldybės įstaigoms atliekant viešuosius pirkimus. Verslininkų buvo teirujamasi, ar valstybės užsakymų didinimas bei viešųjų pirkimų apimčių didinimas, kaip verslo sąlygų gerinimo priemonė, būtų reikalingas verslui. Apibendrinami verslininkų pateiktas nuomones, galime teigti, kad 80 procentų verslo atstovų mano, kad valstybinių užsakymų didinimas bei viešųjų pirkimų didinimas verslui reikalingas ir teigiamai paveiktų verslo aplinką.

Daugiabučių namų sparčios renovacijos reikalingumo verslui vertinimas

2009 metais Vyriausybės parengto Ekonomikos skatinimo plano dalis yra pastatų energetinio efektyvumo didinimas. Įgyvendindama šį projektą Vyriausybė tikėjosi pasiekti keletą tikslų: sukurti papildomą pinigų srautą, kuris rinką pasiektų per statybų sektorių, atlyginimų ir investicijų pavidalu, sumažinti Lietuvos priklausomybę nuo importuojamų energetinių išteklių, sumažėjus komunalinių paslaugų mokesčiams tikėtasi, kad gyventojai turės daugiau lėšų vartojimui. Deja šios ekonomikos skatinimo priemonės įgyvendinti nepavyksta taip sėkmingai ir sparčiai kaip buvo tikėtasi. Vykdam apklaušą buvo siekiama išsiaiškinti verslininkų nuomonę: ar paspartinus daugiabučių namų renovaciją verslo sąlygos šalyje įmonėms pagerėtų. Apibendrinami verslo atstovų nuomones, dėl šios ekonomikos

skatinimo priemonės reikšmės verslui, galime daryti išvadą, kad sparčiai įgyvendinama daugiabučių namų renovacija, daugumos verslininkų nuomone (76 proc. respondentų), teigiamai paveiktų verslo sąlygas.

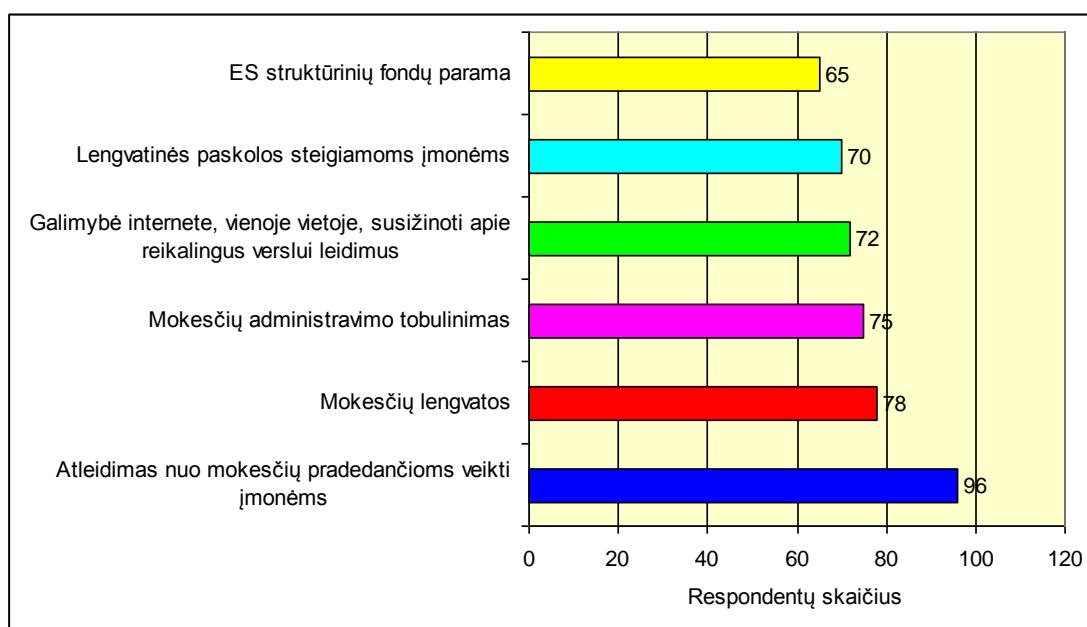
Darbo dienos ilginimo reikalingumo vertinimas

Kaip vieną iš galimybių plėsti bei vystyti smulkųjų ir vidutinį verslą Bekeris R., Bikas E. (2009) siūlė ilginti darbo dieną šalyje. Atliekant apklausą buvo siekiama išsiaiškinti kaip šią siūlomą verslo sąlygų gerinimo priemonę vertina verslininkai. Susumavus apklausos rezultatus paaiškėjo, kad darbo dienos ilginimą, kaip priemonę, verslo sąlygoms gerinti, dauguma respondentų (73,6 proc.) vertina neigiamai.

Apibendrinami visų priemonių, verslo sąlygoms gerinti, reikalingumą, kurį nurodė apklausoje dalyvavę verslininkai, galime daryti išvadą, kad labiausiai verslo sąlygas pagerintų:

- ✓ atleidimas nuo mokesčių, padedančioms veikti įmonėms (šią priemonę, kaip labai reikalingą verslui nurodė net 96 verslo atstovai, t.y. 70,1 proc. respondentų),
- ✓ mokesčių lengvatos (kad jos labai reikalingos verslui teigė 78 respondentai, t.y. 56,9 proc. apklaustųjų),
- ✓ mokesčių administravimo tobulinimas (kurį kaip labai reikalingą verslui pabrėžė 75 verslininkai, tai sudaro 54,7 proc. respondentų).

Šešios labiausiai verslui reikalingos priemonės, kurios efektyviausiai pagerintų verslo sąlygas šalyje, pateiktos 44 paveiksle.

44 pav. Šešios labiausiai verslui reikalingos priemonės, kurios efektyviausiai pagerintų verslo sąlygas šalyje

Iš apklausos metu gautų rezultatų, galime daryti išvadą, kad labiausiai verslą slegia mokesčių našta ir šių mokesčių sumažinimą bei lengvatas verslas vertina palankiausiai.

Dažniausiai kaip visiškai verslui nereikalingą, verslo sąlygų gerinimo priemonę, apklausos dalyviai nurodė darbo dienos ilginimą, kad ši priemonė verslui visiškai nereikalinga nurodė net 60 verslininkų, kurie sudaro 43,8 proc. visų apklausos dalyvių.

Apibendrinant trečios tyrimo dalies duomenis daromos šios išvados:

- Nors verslo skatinimo priemonėmis verslininkai naudojami ne itin aktyviai, tačiau dauguma verslininkų įsitikinę, kad jos verslui naudingos ir reikalingos.
- Verslas ypač palankiai vertintų verslo paramos priemones susijusias su mokestinės naštos verslui mažinimu, t.y. pradedančių veikti įmonių atleidimą nuo mokesčių bei mokesčių lengvatas taip pat lengvatines paskolas steigiamoms įmonėms, mokesčių administravimo tobulinimą bei galimybę internete, vienoje vietoje, susižinoti apie reikalingus verslui leidimus.
- Norint paskatinti verslininkus aktyviau naudotis verslo paramos priemonėmis reikėtų aktyviau informuoti verslą apie veikiančius verslo skatinimo mechanizmus bei priemones.

Hipotezė: „*Smulkus ir vidutinis verslas nepakankamai aktyviai naudojami valstybės vykdomomis verslo skatinimo priemonėmis*“ patvirtinama, pagal vertinimus, gautus tyrimo metu.

IŠVADOS

Verslas yra šalies ekonomikos pagrindas. Jis užtikrina nacionalinės ekonomikos stabilumą ir konkurencingumą bei efektyviai sprendžia užimtumo problemą. Smulkujų ir vidutinį verslą aktyviai skatina ir remia tiek Lietuvos, tiek ir visos Europos Sąjungos aukščiausių valdymo institucijų formuojama bei įgyvendinama ekonominė politika. Deja verslas Lietuvoje šiomis skatinimo priemonėmis naudojasi vangiai, įmonių kūrimas bei plėtra nėra pakankamai spartūs.

1. Įvertinus smulkaus ir vidutinio verslo reikšmę Lietuvos ekonomikai, galime daryti šias apibendrinančias išvadas:

- Daugiau nei 99 proc. visų šalyje veikiančių įmonių sudaro smulkaus ir vidutinio verslo įmonės. Jose dirba daugiau kaip 75 proc. visų dirbančiųjų. Šios įmonės sumoka apie 60 – 70 procentų visų į biudžetą surenkamų pelno ir pridėtinės vertės mokesčių, o šie mokesčiai sudaro didžiąją valstybės biudžeto pajamų dalį, bei sukuria apie 60 proc. visų šalies įmonių bendrosios pridėtinės vertės. Be to šis sektorius aktyviai diegia inovacijas, skatina konkurenciją, padeda didelėms organizacijoms bei efektyviai gamina prekes ir teikia paslaugas.

2. Atlikus teisės aktų, reguliuojančių verslą bei paramą jam, analizę, galime daryti šias išvadas:

- LR Vyriausybės vienas pagrindinių tikslų yra smulkaus ir vidutinio verslo skatinimas bei plėtra. Šiam tikslui pasiekti LR Vyriausybė vykdo aktyvią SVV skatinimo politiką, kuri deklaruota aukščiausio lygio strateginiuose dokumentuose: Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros strategijoje. Smulkiam ir vidutiniam verslui net parengta atskira Smulkaus ir vidutinio verslo plėtotės strategija, kurioje aiškinamasi šio sektoriaus veiklos sąlygos, problemos, bei parengta strategija šioms problemoms spręsti ir SVV veiklai gerinti. SVV aplinkos gerinimo tikslai tai pat akcentuojami XV Vyriausybės programoje, Ekonomikai skatinti skirtų priemonių plane.
- Prielaidas asmeniui vykdyti komercinę veiklą sukuria pačios aukščiausios teisinės galios teisės aktai – LR Konstitucija bei LR Civilinis kodeksas. Lietuvos Respublikos įstatymai numato galimybę asmenims užsiimti individualia veikla ar steigti juridinį asmenį. Atskiri teisės aktai reglamentuoja, kurioms ūkinėms, komercinėms, gamybinėms veikloms būtina steigti juridinį asmenį, o kurioms – nebūtina, kurioms veikloms būtina turėti leidimą ar licenciją. Padėjus veiklą, itin aktualūs yra mokesčius, darbo saugą ir santykius reglamentuojantys teisės aktai. Ši teisės aktų gausa ir įvairovė rodo, kad asmuo norintis pradėti ir sėkmingai vystyti verslą privalo būti pakankamai išsilavinęs ir išmanyti teisės aktų nuostatus.

3. Apžvelgus paramos verslui priemones galime daryti šias išvadas:

- Verslo įmonėms yra siūloma įvairių formų ir rūšių parama. Valstybė teikia verslui finansinę ir nefinansinę paramą, kuri įgyvendinama tiesioginiu bei netiesioginiu būdu. Finansinė parama yra teikiama verslui teikiant paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, naudojantis savivaldybių SVV skatinimo fondų teikiama parama, įgyvendinant regionų skatinimo fondų organizuojamas priemones, naudojantis lengvatinais kreditais, mokesčių lengvatomis, garantijomis bei darbo biržos vykdomomis programomis. Nefinansinė parama įmonėms teikiama per verslo informacijos centrus, verslo inkubatorius, mokslo ir technologijų parkus. Specialiai įsteigtos įmonės skatina verslumą, naujų technologinių sprendimų įgyvendinimą, Lietuvos ekonomikos konkurencingumą, investicinį patrauklumą ir šalies žinomumą pasaulyje.

4. Išnagrinėjus verslo aplinką bei verslo sąlygas Lietuvoje, galime daryti šias išvadas:

- SVV Lietuvoje daugiausia veikia šalies vidaus specifinėse rinkose, nedideliuose segmentuose, jų mažas technologinis pajėgumas, todėl verslas nekuria didelės pridėtinės vertės. Verslininkai lanksčiai ir greitai reaguoja į situaciją rinkoje, deja verslumas šalyje pasiskirstęs itin netolygiai. Verslas patiria daug ir labai įvairių problemų, keičiantis ekonominėms sąlygoms, kinta ir trukdžiai verslo plėtrai, pastaruoju metu verslininkai dažnai akcentuodavo nuosavų lėšų trūkumo bei monopolinių struktūrų spaudimo problemas. Verslo padėti siūloma gerinti daugeliu bei įvairiomis priemonėmis: tiesioginėmis bei netiesioginėmis, finansinėmis bei nefinansinėmis.

5. Smulkaus ir vidutinio verslo veiklos sąlygų bei Vyriausybės siūlomų verslo skatinimo priemonių tyrimas buvo atliekamas vykdant anketinę respondentų apklausą. Įvykdžius šį tyrimą, išanalizavus gautus rezultatus, galime daryti šias išvadas:

- Verslo sąlygos šalyje šiuo metu daugumos verslininkų yra vertinamos kaip patenkinamos, nors pastaruoju metu jos blogėjo. Labiausiai verslo plėtrai trukdantys veiksniai yra - mokesčiai, korupcija, teisės aktų keičiamumas, apyvartinių lėšų stoka ir partnerių įsiskolinimas bei delsimas atiduoti skolas.
- Viena opiausių verslo problemų yra – didelė mokestinė našta. Ypatingai neigiamai verslo sąlygas veikia mokesčių dydis, mokesčių įvairovė, sudėtingas mokesčių įstatymų interpretavimas, mokesčių įstatymų kaita bei įstatymų prieštaravimai.
- Sudėtingą finansavimo prieinamumą lemia aukšti reikalavimai įmonės finansinei būklei, sudėtinga dokumentacija, finansinių paslaugų neatitikimas poreikiams ir ypač užstato reikalavimai. Nors pastarajai problemai spręsti sukurtas UAB „INVEGA“ paskolų garantijų fondas, tačiau užstato reikalavimo tema lieka itin aktuali.

- Sudėtingos ekonomikos sąlygos atskleidė įmonių personalo formavimo politikos ypatumus: įmonės patiriančios finansinius sunkumus vertina savo darbuotojus, ieško įvairių būdų įveikti susidariusius sunkumus ir neskuba jų atleisti, o įmonės gaunančios pelnus atsargiai vertina susidariusią situaciją ir neskuba priimti naujų darbuotojų.
- Dauguma verslo atstovų valstybės paramą verslui vertina neigiamai. Verslas labai vangiai naudojami valstybės siūlomomis paramos priemonėmis. Dažnai verslininkai, norintys pasinaudoti valstybės teikiamomis verslo skatinimo priemonėmis, susiduria su neveiksminga biurokratija, pertekliniu įvairių dokumentų reikalavimu, sudėtingomis procedūromis, o nauda būna labai menka ir nereikšminga. Taip pat didelė dalis įmonių vadovų apie kai kurias teikiamas paramos priemones nežino.
- Vyriausybės verslo skatinimo priemonės verslui yra sunkiai prieinamos (vertindami verslo skatinimo priemones verslininkai dažnai nurodydavo sudėtingas paramos gavimo sąlygas) bei nepatrauklios (parama itin menka, neefektyvi, neatitinka verslininkų poreikių bei lūkesčių).
- Nors verslo skatinimo priemonėmis verslininkai naudojami ne itin aktyviai, tačiau dauguma verslininkų įsitikinę, kad jos verslui naudingos ir reikalingos. Verslas ypač palankiai vertintų verslo paramos priemones susijusias su mokesstinės naštos verslui mažinimu: net 70 proc. respondentų teigė, kad verslui „labai reikalingas“ būtų atleidimas nuo mokesčių pradedančioms veikti įmonėms, taip pat daugiau nei 50 procentų respondentų, kaip „labai reikalingas“ verslo sąlygų gerinimo priemones nurodė: lengvatines paskolas steigiamoms įmonėms, mokesčių lengvatas ir mokesčių administravimo tobulinimą.

SIŪLYMAI

- Norint sumažinti mokesčių įvairovę siūlyčiau apjungti kai kuriuos mokesčius, pavyzdžiui: pertvarkant su darbo santykiais susijusių pajamų apmokestinimą, paliekant tik valstybinio socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį, į kurio sudėtį būtų įtrauktos sveikatos draudimo įmokos ir įmokos į garantinį fondą.
- Siekiant padaryti verslo aplinką stabilesnę siūlyčiau patvirtinti vieningą verslo skatinimo bei apmokestinimo strategiją, kurios visos politinės partijos, perėmusios valstybės valdymą, principingai laikytųsi ir nuosekliai ją įgyvendintų.
- Skirstant savivaldybių SVV paramos fondo paramą reikėtų nusistatyti konkretesnius prioritetus bei neteikti paramos toms sritims, kurias finansuoja kitos verslo paramos institucijos.

- Norint paskatinti verslo inkubatorių efektyvumą siūlyčiau gerinti jų patrauklumą ir prieinamumą, didinti teikiamų paslaugų spektrą bei mažinti kainas, taip pat aktyviau informuoti verslininkus apie verslo inkubatorių teikiamą naudą.
- Norint paskatinti verslininkus aktyviau naudotis darbo biržos teikiamomis paslaugomis, siūlyčiau profesionaliau parinkti siunčiamus įdarbinti asmenis bei plėsti darbo biržos vykdomų paramos programų sąrašą.
- Siekiant pagerinti verslo informacijos centrų efektyvumą, reikėtų gerinti šių centrų darbo kokybę: verslininkams teikiant išsamesnę bei konkretesnę informaciją, organizuojant daugiau mokymų, seminarų, aktyviau kviečiant verslininkus naudotis centro informacija bei paslaugomis.
- VšĮ Lietuvos inovacijų centras siekdamas aktyviau skatinti inovacijų taikymą versle turėtų veikti aktyviau: nuolat organizuoti mokymus, parodas, pristatymus, aktyviai reikštis per visuomenės informavimo priemones, žiniasklaidą ir panašiai, ir tokiu būdu aktyviai verslininkams pristatyti sukurtas, egzistuojančias naujas technologijas, jų privalumus bei teikiamą naudą verslui, pateikti praktinius skaičiavimus apie šių technologijų atsiperkamumą ir panašiai.
- Norint paskatinti verslininkus aktyviau naudotis verslo paramos priemonėmis siūlyčiau aktyviau informuoti verslą apie veikiančius verslo skatinimo mechanizmus, priemones, šią informaciją aktyviau skelbti spaudoje bei kitose žiniasklaidos priemonėse. Verslininkus reikėtų išsamiau informuoti ne tik apie egzistuojančią priemonę, bet ir išsamiai aiškinant kaip šiomis priemonėmis pasinaudoti, aktyviai skelbti šia priemone jau pasinaudojusių verslininkų rezultatus ir t.t. Taip pat reikėtų tobulinti šiuo metu egzistuojančias verslo skatinimo priemones, jas efektyvinant, darant patrauklesnėmis bei prieinamesnėmis verslui.
- Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad verslas itin palankiai vertintų verslo skatinimo priemones susijusias su mokesstinės naštos mažinimu, ypač atleidžiant nuo mokesčių pradedančias veikti įmones. Pradedančios veikti įmonės, prieš pradėdamos ūkinę, komercinę veiklą turi rasti bei įrengti tinkamas veiktis patalpas, įsigyti reikiamą įrangą, rasti ir įdarbinti darbuotojus, rasti veiklos partnerius bei sudaryti su jais sutartis ir t.t. Tai užtrunka tam tikrą laikotarpį, kurio metu verslas pajamų negauna arba gauna jas itin menkas, o mokesčius mokėti tuo metu reikia. Šiuo metu pridėtinės vertės mokesčio įstatymo (2002-03-05, Nr. IX-751) 71 straipsnio 2 dalis nustato, kad jei asmens bendra atlygio už vykdomą ekonominę veiklą suma per metus neviršija 155 000 litų, jis neprivalo registruotis PVM mokėtoju, skaičiuoti ir mokėti į biudžetą šio mokesčio. Todėl siūlyčiau šią mokesčio lengvatą išplėsti ir taikyti ir kitiems mokesčiams. Smulkaus ir vidutinio verslo įmones pirmąjį veiklos pusmetį atleidžiant nuo visų mokesčių, antrąjį veiklos pusmetį, taikant

dvigubai mažesnius mokesčių tarifus, jei asmens pajamos, vykdant ekonominę veiklą, neviršija šių 155 000 litų. Ši mokesčių lengvata, pirmaisiais veiklos metais, padėtų įmonėms įsitvirtinti rinkoje, todėl tolesniais laikotarpiais įmonės būtų pajėgios mokėti visus reikiamus mokesčius, o daugiau veikiančių rinkoje verslo subjektų į biudžetą sumokėtų daugiau mokesčių, todėl biudžeto sumažėjusios pajamos per pirmuosius tokios lengvatos taikymo metus atsipirktų tolesniais metais. Ši mokesčių lengvata, taip pat paskatintų daugiau gyventojų imtis verslo, nesibaiminant, kad nepasisėkus verslui jie liks skolingi valstybei.

LITERATŪRA

1. **Apie „Investuok Lietuvoje“** <http://www.investlithuania.com/lt/apie/investuok-lietuvoje> [žiūrėta 2011-10-04]
2. **Bartkus E. V., Piktys R.** Įmonių organizavimas ir rizika: smulkaus verslo organizavimas: metodinė priemonė. – Kaunas: Technologija, 2008. - p. 216. – ISBN 978-9955-25-221-4
3. **Bekeris R., Bikas E.** Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros galimybės // Verslas, vadyba ir studijos 2008: mokslo darbai. – 2009, 2 knyga, p. 328 – 339. – ISSN 1648-8156
4. **Bersėnaitė J.** Verslo aplinka ir jo rėmimas Lietuvoje // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos: mokslo darbai. – Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2008, Nr. 3(12), p. 30-38. - ISSN 1648-9098
5. **Chittithaworn Ch. et al.** Factors Affecting Business Success of Small&Medium Enterprises in Thailand // Asian Social Science: Academic Journal. – 2011, vol. 7, No. 5, p. 180-190. – ISSN: 1911-2017. URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&hid=8&sid=f79bfbea-7d97-487f-9787-0c62f68f7c84%40sessionmgr15>
6. **Ciszewska-Mlinarič M., Mlinarič F.** Small Firms in a Small Country: Managerial Factors, Internationalization and Performance of Slovenian SMEs // Managing Global Transitions: Academic Journal – Slovenia, 2010, vol. 8, No. 3, p. 239-259. – ISSN: 1581-6311. URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=30&hid=8&sid=4848c18a-d947-45a5-89eb-bcd5b725d299%40sessionmgr12>
7. **Ekonomikos skatinimo planas.** http://www.ukmin.lt/lt/strategija/planas/ESP_2009-02-25.pdf [žiūrėta 2011-10-04]
8. **European Commission. Small and medium-sized enterprises (SMEs) SME Definition.** http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm [žiūrėta 2011-09-22]
9. **Europos Sąjungos struktūrinė parama verslui.** <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/verslui> [žiūrėta 2012-02-07]
10. **Garantijos SVV.** <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/garantiju-teikimas/garantijos-svv.htm> [žiūrėta 2011-10-04]
11. **Gečas K. ir kt.** Struktūrinių fondų parama verslui. Galimybės metodai patarimai. – Vilnius: Pačiolis, 2004. – p. 156 – ISBN 9955-04-120-X

12. **Gyventojų skaičius metų pradžioje.** Požymiai: administracinė teritorija, metai ir gyvenamoji vietovė. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-29]
13. **Graikšienė A. ir kt.** Inkubuojamų įmonių vadovų suvokiami verslo inkubatorių teikiamų paslaugų kokybės veiksniai: kokybinio tyrimo ataskaita // Projekto „Verslo įmonių ir kolegijų dėstytojų gebėjimų atliktikokybinius tyrimus ugdyimas“ tyrimų ataskaitų rinkinys. – Klaipėda, 2008, p. 115-139. – ISBN 978-9986-31-265-9
14. **Grublienė V., Lengvinienė S.** Valstybės parama kaip smulkiojo ir vidutinio verslo darnaus vystymosi prielaida // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2011, Nr. 1(25), p. 107-115. – ISSN 1822-6760
15. **Ignalinos EA regiono specialiosios programos priemonių planas.** <http://www.inppregion.lt/get.php?f.6973> [žiūrėta 2011-10-04]
16. **Ignalinos AE regiono steigimo ir veiklos pagrindas.** <http://www.inppregion.lt/lt/teisesaktai> [žiūrėta 2011-10-04]
17. **Individuali veikla.** <http://www.vmi.lt/lt/?itemId=101421> [žiūrėta 2011 m. gruodis 21 d.]
18. **Įmonių sumokėti mokesčiai, tūkst. litų.** Požymiai: ekonominės veiklos rūšis (EVRK 2), mokestis, įmonių dydžio grupė ir ketvirtis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-29]
19. **Įregistruotų ir išregistruotų mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pradžioje.** Požymiai: įmonių dydžio grupė, administracinė teritorija, statistiniai rodikliai ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-29]
20. **Įregistruotų ir veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pradžioje.** Požymiai: administracinė teritorija, ekonominės veiklos rūšis (EVRK 2), statistiniai rodikliai ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-29]
21. **Keršienė R.** Konkurencingumo išsaugojimo veiksniai globalizacijos sąlygomis // Ekonomika ir vadyba: mokslo darbai. – Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2009, Nr. 14, p. 819-824. – ISSN 1822-6515
22. **Kidalov M.V., Snider K.F.** US and European Public Procurement Policies for Small and Medium-Sized Enterprises (SME): A Comparative Perspective // Business & Politics: Academic Journal. – Monterey, 2011, Vol. 13, No. 4, p. 1-44. – ISSN 1469-3569. – URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&hid=8&sid=4848c18a-d947-45a5-89eb-bcd5b725d299%40sessionmgr12>
23. **Klonowski D.** The effectiveness of government-sponsored programmes in supporting the SME sector in Poland // Post-Communist Economies: Academic Journal. - Brandon, 2010, vol. 22, No.

- 2, p. 229-245. -ISSN: 1463-1377. – URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&hid=8&sid=4848c18a-d947-45a5-89eb-bcd5b725d299%40sessionmgr12>
24. **Kokia galima finansinė pagalba darbdaviams, įdarbinant darbo rinkoje papildomai remiamus asmenis?**
http://www.ldb.lt/Informacija/PatarimaiDarbdaviams/Puslapiai/finansine_pagalba_papild_remiami_ems.aspx [žiūrėta 2011-10-04]
25. **Krumplė J.** Šešėlinės ekonomikos veiksnių ir priežasčių tyrimas ekspertinio vertinimo metodu: Lietuvos atvejis // Verslas, vadyba ir studijos 2009: mokslo darbai. – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2009, p. 122-138. - ISSN 1648-8156. - www.bme.vgtu.lt/index.php/bme/article/download/9/9
26. **Lazickas V.** Mokesčių įstatymų pokyčių įtaka verslui. http://www.lrinka.lt/index.php/pranesimai_prezentacijos/mokesciu_istatymu_pokyciu_itaka_verslui/2218 [žiūrėta 2012-01-27]
27. **Lietuvos inovacijų centras.** <http://www.lic.lt/index.php?-498365315> [žiūrėta 2011-10-04]
28. **Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas** – Vilnius: VĮ „Registru centras“, 2010. – 936 p. – ISBN 978-9955-300-81-6
29. **Lietuvos Respublikos Konstitucija** (su pakeitimais ir papildymais iki 2006 m. gegužės 25 d.) – Klaipėda: Logitema, 2009. – 48 p. – ISBN 978-6098-02-101-1
30. **Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija.** <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/VIRS/Ūkio%20strategija/galutine040121.doc> [žiūrėta 2011-10-04]
31. **Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos atnaujinimas.** <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/VIRS/Galutinė%20strategija.2007.11.15.doc> [žiūrėta 2011-10-04]
32. **LR Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=363289 [žiūrėta 2010 m. sausis 30 d]
33. **LR Mokesčių administravimo įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=231855 [žiūrėta 2012-01-27]
34. **LR Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=163423 [žiūrėta 2012-02-28]
35. **LR Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=388908 [žiūrėta 2011-10-04]

36. **LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“**
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=350927 [žiūrėta 2011-10-04]
37. **LRS nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.**
http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/15_vyr_programa.pdf [žiūrėta 2011-10-04]
38. **LRS nutarimas „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“.**
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=193888 [žiūrėta 2011-10-04]
39. **LR Ūkio ministerija.** Kaip pradėti verslą? – Vilnius: Eugrimas, 2009. - 114 p. – ISBN 978-9955-790-57-0
40. **LR Užimtumo rėmimo įstatymas.**
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279173&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-10-04]
41. **LRV nutarimas „Dėl ekonomikos augimo veiksmų programos priedo patvirtinimo“.**
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=325964&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-10-04]
42. **LRV nutarimas „Dėl mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcijos“**
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=215711&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-10-04]
43. **Mažų kreditų teikimas – 2 etapas.** <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/lengvatines-paskolos/mazu-kreditu-teikimas-2-etapas.htm> [žiūrėta 2011-12-23]
44. **Meilienė E., Snieška V.** Lietuvos ekonominės politikos ir eksporto skatinimo strategijos sąvaka // Viešojo politika ir administravimas: mokslo darbai. – 2005, Nr. 11, p. 48 – 54. – ISSN 1648-2603
45. **Mikrokreditavimas.** <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/lengvatines-paskolos/mikrokreditavimas.htm> [žiūrėta 2011-10-04]
46. **Pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai 2005 – 2011 m.**
http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Pagrindiniai_rodikliai_1112_Lt.xls?PHPSESSID=37739312d74e2ab260404ea85211a616 [žiūrėta 2012-02-16]
47. **Paskolos.** <http://www.verslilietuva.lt/lt/verslo-pradzia/finansavimas/kreditai-paskolos/> [žiūrėta 2012-02-27]
48. **Paskolos verslo plėtrai.** http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/paskolos_verslo_pletrai [žiūrėta 2012-02-27]
49. **Reikalavimai ir leidimai verslui.** <http://www.verslilietuva.lt/lt/reikalavimai-ir-leidimai-verslui> [žiūrėta 2011-12-22]

50. **Reikalingi dokumentai.** <http://www.seb.lt/pow/wcp/seb.lt.asp?lang=lt&website=TAB2> [žiūrėta 2012-01-31]
51. **Rizikos kapitalo fondai.** http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/rizikos_kapitalo_fondai [žiūrėta 2012-02-27]
52. **Rizikos kapitalo fondai.** <http://www.versli Lietuva.lt/lt/verslo-pradzia/finansavimas/investiciniai-fondai/> [žiūrėta 2012-02-27]
53. **Rudzkienė V.** Socialinė statistika: vadovėlis – Vilnius: MRU Leidybos centras, 2005. – 260 p. – ISBN 9955-19-002-7
54. **Smulkus ir vidutinis verslas.** <http://www.ukmin.lt/lt/svv/> [žiūrėta 2011-10-04]
55. **Smagurauskienė L.** Finansinė verslo skatinimo sistema Lietuvoje // Annales Geographicae: mokslo darbai. – Vilnius: Geologijos ir geografijos institutas, 2009, Nr. 42(1-2) t., p. 55-66. - ISSN 1822-6701
56. **Smagurauskienė L.** Verslo skatinimo sistemos teritorinės organizacijos ypatumai Lietuvoje (1998-2008) (rankraštis): daktaro disertacija: fiziniai mokslai, geografija (06P). – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011. – 160 p.
57. **Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtotės strategija.** <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/12.%20smulkiojo%20ir%20vidutinio%20verslo%20pletotes%20strategija.doc> [žiūrėta 2011-10-04]
58. **Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo nuostatai.** <http://www.mazeikiai.lt/index.php?-264504392> [žiūrėta 2012-02-03]
59. **Stanevičius P.** Lietuvos pramonės transformacijos ir jų socialinės-ekonominės pasekmės: monografija. – Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2009. – 412 p. – ISBN 978-9955-20-413-8
60. **Statistikos departamentas prie LRV.** Smulkiojo ir vidutinio verslo sąlygos. – Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009. – 92 p. – ISBN 2029-0780
61. **Steuerentwicklungen in der Europäischen Union Durch die Rezession fielen die Steuereinnahmen der EU27 auf 38,4% des BIP im Jahr 2009 Seit 2008 erhöhte die Hälfte der Mitgliedstaaten den Mehrwertsteuersatz** <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/11/100&format=HTML&aged=0&language=de&guiLanguage=de> [žiūrėta 2012-01-26]
62. **Šivickas G. ir kt.** Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui efektyvumo vertinimas // Ekonomika: mokslo darbai. – Kaunas, 2007, Nr. 80, p. 84 – 99. – ISSN 1392-1258

63. **Taymaz E., Ucdogruk Y.** Overcoming the double hurdles to investing in technology R&D activities of small firms in developing countries // Small Business Economics: Academic Journal. – 2009, vol. 33, No. 1, p. 109-128. – ISSN: 0921-898X. URL: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=39&hid=8&sid=4848c18a-d947-45a5-89eb-bcd5b725d299%40sessionmgr12>
64. **Veikiančių įmonių skaičius.** Požymiai: administracinė teritorija, įmonių dydžio grupė ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-24]
65. **Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių ir darbuotojų skaičius metų pradžioje.** Požymiai: administracinė teritorija, įmonių dydžio grupė, statistiniai rodikliai ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-24]
66. **Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius.** Požymiai: administracinė teritorija, ekonominės veiklos rūšis (EVRK2) ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-24]
67. **Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pabaigoje.** Požymiai: administracinė teritorija, teisinė forma ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-29]
68. **Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pradžioje.** Požymiai: administracinė teritorija, įmonių dydžio grupė ir metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1187> [žiūrėta 2012-02-24]
69. **Verslo angelai.** <http://www.verslilietuva.lt/lt/verslo-pradzia/finansavimas/verslo-angelai/> [žiūrėta 2012-02-27]
70. **Verslo informacijos centrai.** <http://www.lvpa.lt/Puslapiai/VersloInformacijosCentrai.aspx> [žiūrėta 2011-10-04]
71. **Verslumo skatinimo fondas.** <http://www.invega.lt/lt/paslaugos/lengvatines-paskolos/verslumo-skatinimo-fondas.htm> [žiūrėta 2011-12-27].
72. **Vijeikis J., Baležentis A.** Smulkaus ir vidutinio verslo vystymo problemos bei perspektyvos Lietuvos regionuose // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2010, Nr. 20(1), p. 1-11. – ISSN 1822-6760
73. **VšĮ Versli Lietuva strategija.** <http://www.verslilietuva.lt/lt/strategija> [žiūrėta 2011-10-04]
74. **Žemės ūkio paskolų garantijų fondo veikla.** http://www.garfondas.lt/lt/apie_mus/apie_mus/veikla [žiūrėta 2011-10-04]

75. **Žukauskas R.S.** Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginės kryptys // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, Nr. 1, p. 71-74. – ISSN 1648-2603

Račkauskienė R. Lietuvos Vyriausybės siūlomų verslo skatinimo priemonių analizė ir vertinimas / Finansų rinkų magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. J. Vijeikis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 103 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe aptarta smulkaus ir vidutinio verslo reikšmė šalies ekonomikai, šio sektoriaus veiklos sąlygos, problemos bei aplinka, išanalizuotos verslo skatinimo priemonės, atlikus tyrimą nustatytas šių priemonių aktualumas verslui, naudojimosi aktyvumas, nesinaudojimo priežastys bei įvertintas verslo skatinimo priemonių reikalingumas verslui. Pirmoje darbo dalyje apibrėžiama smulkaus ir vidutinio verslo samprata, šio verslo sektoriaus dydis, sudėtis, pasiskirstymas bei reikšmė visai šalies ekonomikai. Antroje dalyje gilinamasi į teisinę verslo aplinką bei tiriama valstybės politika verslo atžvilgiu. Trečioje darbo dalyje aptariamos paramos verslui formos, šaltiniai, strateginės plėtros kryptys, išsamiai išnagrinėjamos šiuo metu verslui teikiamos valstybės paramos priemonės. Ketvirtoje darbo dalyje analizuojamos moksliniuose straipsniuose akcentuojamos smulkaus ir vidutinio verslo problemos, verslo plėtros kliūtys, analizuojama verslo aplinka, aptariamos smulkaus ir vidutinio verslo stipriosios savybės bei silpnybės, grėsmės bei įžvelgiamos galimybės, verslo aplinkos gerinimo kryptys, nagrinėjama ES struktūrinių fondų paramos reikšmė verslo aplinkai. Penktoje dalyje aptariama atliekamo tyrimo metodologija, strategija bei pagrindiniai etapai, aprašomi duomenų rinkimo ypatumai bei gautų rezultatų analizės metodai. Šeštoje darbo dalyje analizuojami apklausos būdu atlikto tyrimo gauti rezultatai, kurių pagrindu formuojamos darbo išvados bei teikiami siūlymai verslo sąlygoms šalyje gerinti.

Pagrindiniai žodžiai: smulkus ir vidutinis verslas, kliūtys verslo plėtrai, parama verslui, verslo skatinimo priemonė, paramos reikalingumas.

Račkauskienė R. Analysis and evaluation of proposed means for stimulation of business by the government of the Republic of Lithuania / Finance market master of science conclusive work. Led by university lecturer doc. dr. J. Vileikis. – Vilnius: University of Mykolas Romeris, faculty of economics and finance management, 2012 – 103 p.

ANNOTATION

In this master of science conclusive work discussed meaning of small and medium business to countries economic structure, conditions for activity of this sector, problems and environment, analyzed means for stimulation of business, this research carried urgency of these means for business, activity of use, reasons of not using them and also evaluation for needs of stimulation means for business. First part of work determines conception of small and medium business, size of this business sector, structure, distribution and also importance for the whole countries economic structure. Second part of work inquires into legal business environment and also researches state policy with respect to business. Third part of work discusses about forms of business support, sources, strategic expansion directions, exhaustively analyzed currently used means for supporting of business by a state. Fourth part of work analyzes problems of small and medium business, obstacles of business expansion, business environment, also discussed weak and strong characteristics of small and medium business, threats, also possibilities are perceived, directions for business environment improvement, meaning of support of European Union structural funds for business environment, emphasized in scientific articles. Fifth part of work discusses about methodology, strategy and also main stages of research, peculiarity of collecting data and also methods of analysis of data collected. Sixth part of work analysis results of research carried by method of inquest, which are used as the basics to form conclusions of this work and also to provide advices of state business environment improvement.

Key words: small and medium business, obstacles of business expansion, support for business, stimulation of business, necessity of support.

Račkauskienė R. Lietuvos Vyriausybės siūlomų verslo skatinimo priemonių analizė ir vertinimas / Finansų rinkų magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. J. Vijeikis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 103 p.

SANTRAUKA

Vyriausybės verslo skatinimo priemonių analizė yra aktuali, nes verslas sudaro ekonomikos pagrindą. Net 99,5 procentus visų Lietuvoje veikiančių įmonių sudaro smulkus ir vidutinis verslas. Būtent šis sektorius padeda spręsti užimtumo problemas, stiprina atskirų rajonų ekonomiką, lanksčiai prisitaiko prie ekonomikos pokyčių, diegia naujoves, taip pat yra didžiųjų įmonių užuomazgos. Šiandieninėmis sudėtingomis, didelės konkurencijos sąlygomis SVV subjektų dėmesys turėtų būti nukreiptas ne tik į inovatyvių ir paklausių produktų kūrimą, jų sėkmingą įvedimą į rinką, gebėjimą gyvybingai funkcionuoti rinkoje, bet ir siekti sėkmingos verslo plėtros. Dėl šių priežasčių svarbu išsiaiškinti ir įvertinti galimą paramos verslui mechanizmą, kuris galėtų būti kaip svarbiausias ir lemiantis išliekamąjį SVV subjektų konkurencinį pranašumą.

Ekonomikos sunkmečiu, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra tapo vienu pagrindinių ekonominės politikos tikslų. Lietuvos Vyriausybė palaiko SVV skatinimą ir rėmimą, tačiau dėl finansinių išteklių stokos smulkųjų ir vidutinį verslą remia tik pagal išgales. Iškyla problema LR Vyriausybė aktyviai siekia pagerinti verslo veiklos sąlygas Lietuvoje ir paskatinti naujų įmonių kūrimą bei plėtrą, tačiau įmonės kuriasi vangiai, ypač mažesniuose miestuose ir rajonuose, jų augimas ir plėtra nėra pakankamai spartūs. Tyrimo hipotezė: Smulkus ir vidutinis verslas nepakankamai aktyviai naudojami valstybės vykdomomis verslo skatinimo priemonėmis. Darbo tikslas: išanalizuoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlomas verslo skatinimo priemones bei įvertinti šių priemonių reikalingumą. Uždaviniai: įvertinti smulkaus ir vidutinio verslo reikšmę Lietuvos ekonomikai; atlikti teisės aktų, nusakančių valstybės požiūrį į verslą bei reguliuojančių verslo aplinką, analizę; apžvelgti paramos verslui priemones; išnagrinėti verslo aplinką bei verslo sąlygas Lietuvoje; pagal pasirinktą ir aprašytą tyrimo metodologiją atlikti tyrimą ir išsiaiškinti verslininkų požiūrį į dabartines veiklos sąlygas, Vyriausybės vykdomas verslo skatinimo priemones bei kokių priemonių, jų manymu, reiktų imtis siekiant pagerinti verslo sąlygas Lietuvoje. Tyrimo metodai - mokslinės literatūros analizė, teisinių dokumentų analizė, statistinių duomenų analizė, atlikto sociologinio tyrimo (anketinės apklausos) duomenų analizė.

Išnagrinėjus smulkaus ir vidutinio verslo veiklos sąlygas bei aplinką, verslo skatinimo bei paramos priemones, atlikus Vyriausybės verslo skatinimo priemonių tyrimą, galima teigti, kad Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo įmonių požiūris į verslo skatinimo priemones yra gana neigiamas. Verslas naudojamas

jomis labai vangiai dėl neveiksmingos biurokratijos, perteklinio dokumentų reikalavimo, sudėtingų procedūrų, įsitikinimo, kad paramą skirstančios įstaigos yra korumpuotos ir paramos nepavyktų gauti bei dėl nežinojimo, kad tokios verslo paramos priemonės iš viso egzistuoja. Siekiant pagerinti verslo sąlygas šalyje reikėtų tobulinti mokesčių bei teisinę sistemą, plačiau informuoti verslą apie teikiamas paramos priemones, lengvinti jų prieinamumą bei patrauklumą.

Račkauskienė R. Analysis and evaluation of proposed means for stimulation of business by the government of the Republic of Lithuania / Finance market master of science conclusive work. Led by university lecturer doc. dr. J. Vileikis. – Vilnius: University of Mykolas Romeris, faculty of economics and finance management, 2012 – 103 p.

SUMMARY

Analysis of government stimulation means is urgent, because business is a basis of economic structure. Even 99,5 percent of all working companies in Lithuania are small or medium business. Namely this sector helps solving employment problems, it strengthens economic structure of separate regions, flexibly adapts to economical changes, introduces innovations, it is also a start of becoming a large business. For present day, in difficult, large competition environment, SMB subject attention should be concentrated not only onto creation of innovative and marketable products and their successful lead to market, capability of great vitality functioning in market, but also seek for a successful business expansion. That is because it is important to clear up and evaluate possible mechanism of business support, which could be as the most important and crucial survival SMB subject competition advantage.

In difficult economy period, expansion of small and medium business became one of the most priority targets of economic policy. Government of the republic of Lithuania supports SMB stimulation, but because of lack of financial resources it supports small and medium business as far as possible. Arises problem, government of the republic of Lithuania actively tries to improve business conditions in Lithuania and stimulate creation and expansion of new business, but new business is started very slowly, especially in smaller towns and districts, their growth and expansion are not fast enough. Hypothesis of research: small and medium business do not use efficiently enough business support means provided by a government. Purpose of this work: to analyze the Lithuanian Government business incentives and to evaluate the need for such measures. Tasks: discuss meaning of importance of small and medium business for Lithuania economic structure, carry out analysis of legislation, which define standpoint of government on business and also regulate business environment, overlook means for business support, investigate business environment and business conditions in Lithuania; according to a chosen and described research methodology carry out research on business man point of view on present business conditions, business stimulation means provided by government, also what type of measures should be taken from their point of view, in order to improve business conditions in Lithuania. Methods of research – analysis of scientific literature, analysis of legal documents, analysis of statistical data, analysis of data received from social research (form questioning).

After investigating small and medium business activity conditions and environment, business stimulation and support means, fulfilled research of government support means lets us make a conclusion, that small and medium business point of view on business support means is rather negative. Business uses them very sluggishly, because of insufficient bureaucracy, redundant demand for documents, difficult procedures, confidence, that institutions, responsible for allocation of support, are corrupted and support could not be received and because of lack of knowledge, that such a means of support does exist at all. In order to improve business conditions in Lithuania, tax and legislation system should be improved, business should be wider informed on provided support means, their approaching and attractiveness should be made easier.

3 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių dalis lyginant su visų įmonių skaičiumi

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Mažos ir vidutinės įmonės	56451	99,4	59712	99,4	63187	99,4	65232	99,4	63447	99,4	66534	99,5	62586	99,5
Didelės įmonės	341	0,6	382	0,6	375	0,6	397	0,6	393	0,6	306	0,5	303	0,5
Visos įmonės	56792	100	60094	100	63562	100	65629	100	63840	100	66840	100	62889	100

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

4 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Įmonės, kuriose dirba 0-9 darbuotojų	42520	75,3	45070	75,5	47683	75,5	48679	74,6	46858	73,9	52270	78,6	48917	78,2
Įmonės, kuriose dirba 10-49 darbuotojų	11368	20,2	11950	20,0	12657	20,0	13580	20,8	13658	21,5	11892	17,9	11399	18,2
Įmonės, kuriose dirba 50-249 darbuotojų	2563	4,5	2692	4,5	2847	4,5	2973	4,6	2931	4,6	2372	3,5	2270	3,6
Mažų ir vidutinių įmonių skaičius iš viso:	56451	100	59712	100	63187	100	65232	100	63447	100	66534	100	62586	100

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

5 lentelė. Veikiančių įmonių ir darbuotojų skaičiaus pasiskirstymas pagal įmonių dydį

Įmonės dydis	2007				2008				2009			
	Darbuotojų skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Darbuotojų skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Darbuotojų skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Labai maža įmonė	145970	15,9	45070	75,0	155108	16,8	47683	75,0	163117	16,6	48679	74,2
Maža įmonė	240829	26,3	11950	19,9	254593	27,6	12657	19,9	273619	27,9	13580	20,7
Vidutinė įmonė	262680	28,6	2692	4,5	274454	29,7	2847	4,5	288344	29,4	2973	4,5
Didelė įmonė	267706	29,2	382	0,6	238874	25,9	375	0,6	255232	26,1	397	0,6
Iš viso	917185	100	60094	100	923029	100	63562	100	980312	100	65629	100

5 lentelės tęsinys

Įmonės dydis	2010				2011				2012			
	Darbuotojų skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Darbuotojų skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Darbuotojų skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Labai maža įmonė	160814	16,2	46858	73,4	169435	20,3	52270	78,2	169487	21,0	48917	77,8
Maža įmonė	275027	27,6	13658	21,4	234365	28,1	11892	17,8	224547	27,8	11399	18,1
Vidutinė įmonė	284648	28,6	2931	4,6	226470	27,1	2372	3,5	214198	26,6	2270	3,6
Didelė įmonė	274659	27,6	393	0,6	204138	24,5	306	0,5	198127	24,6	303	0,5
Iš viso	995148	100	63840	100	834408	100	66840	100	806359	100	62889	100

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

6 lentelė. SVV įmonių pasiskirstymas pagal apskritis 2006-2012 metais

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Alytaus apskritis	2036	3,6	2085	3,5	2185	3,5	2193	3,4	2080	3,3	2292	3,4	2074	3,3
Kauno apskritis	11766	20,8	12402	20,8	12830	20,3	13285	20,4	13009	20,5	13635	20,5	12948	20,7
Klaipėdos apskritis	7016	12,4	7560	12,7	8102	12,8	8386	12,9	8170	12,9	8411	12,6	7790	12,4
Marijampolės apskritis	2097	3,7	2101	3,5	2129	3,4	2090	3,2	2021	3,2	2062	3,1	1888	3,0
Panevėžio apskritis	4105	7,3	4236	7,1	4310	6,8	4374	6,7	4086	6,4	4232	6,4	3788	6,0
Šiaulių apskritis	4460	7,9	4558	7,6	4690	7,4	4800	7,4	4599	7,2	4894	7,4	4570	7,3
Tauragės apskritis	1371	2,4	1416	2,4	1501	2,4	1501	2,3	1425	2,2	1508	2,3	1358	2,2
Telšių apskritis	2295	4,1	2334	3,9	2455	3,9	2518	3,9	2441	3,8	2499	3,8	2349	3,8
Utenos apskritis	1868	3,3	1881	3,2	1926	3,0	1919	2,9	1830	2,9	1930	2,9	1680	2,7
Vilniaus apskritis	19437	34,4	21139	35,4	23059	36,5	24166	37,0	23786	37,5	25071	37,7	24141	38,6
Iš viso:	56451	100,0	59712	100,0	63187	100,0	65232	100,0	63447	100,0	66534	100,0	62586	100,0

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

ĮMONIŲ SUMOKĖTI PELNO IR PRIDĖTINĖS VERTĖS MOKESČIAI, TŪKST. LT

8 lentelė. Įmonių sumokėtas pelno mokestis

	2007 m.		2008 m.		2009 m.		2010 m.		2011 m. I – III ketv.	
	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%
Mažos ir vidutinės įmonės	1387499	67,6	1743026	59,9	985812	57,7	598303	62,7	398529	67,7
Didelės įmonės	666150	32,4	1167149	40,1	721778	42,3	355567	37,3	190038	32,3
Iš viso:	2053649	100,0	2910175	100,0	1707590	100,0	953870	100,0	588567	100,0

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

9 lentelė. Įmonių sumokėtas pridėtinės vertės mokestis

	2007 m.		2008 m.		2009 m.		2010 m.		2011 m. I – III ketv.	
	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%	tūkst. Lt	%
Mažos ir vidutinės įmonės	5484125	70,1	6481196	70,1	4199005	61,8	4631270	63,5	4341048	66,1
Didelės įmonės	2340051	29,9	2761263	29,9	2599816	38,2	2662741	36,5	2226732	33,9
Iš viso:	7824176	100,0	9242459	100,0	6798821	100,0	7294011	100,0	6567780	100,0

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2012

10 lentelė. Įmonių sukurta pridėtinė vertė, Lt

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Lt	%	Lt	%	Lt	%	Lt	%	Lt	%
Mažos ir vidutinės įmonės	15566762	57,3	20583958	61,8	27060216	62,8	27604984	64,7	18254950	61,4
Didelės įmonės	11620262	42,7	12732933	38,2	16052407	37,2	15089625	35,3	11481644	38,6
Iš viso:	27187024	100,0	33316891	100,0	43112623	100,0	42694609	100,0	29736594	100,0

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2011

11 lentelė. Įmonių sukurtos pridėtinės vertės pokytis 2005 – 2009 m., litais ir procentais

	2005	2006	2007	2008	2009	2005-2006 m. pokytis		2006-2007 m. pokytis		2007-2008 m. pokytis		2008-2009 m. pokytis	
	Lt	Lt	Lt	Lt	Lt	Lt	%	Lt	%	Lt	%	Lt	%
Mažos ir vidutinės įmonės	15566762	20583958	27060216	27604984	18254950	5017196	32,2	6476258	31,5	544768	2,0	-9350034	-33,9
Didelės įmonės	11620262	12732933	16052407	15089625	11481644	1112671	9,6	3319474	26,1	-962782	-6,0	-3607981	-23,9
Iš viso:	27187024	33316891	43112623	42694609	29736594	6129867	22,5	9795732	29,4	-418014	-1,0	-12958015	-30,4

Šaltinis: sudaryta pagal Statistikos departamento duomenis, 2011

12 lentelė. Teisės aktai reglamentuojantys įmonių steigimą, veiklą, reorganizavimą, likvidavimą

Įmonės teisinė forma	Teisės aktai reglamentuojantys šių įmonių steigimą, veiklą, reorganizavimą, likvidavimą
Individuali įmonė	LR Individualių įmonių įstatymas, 2003 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-1805 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Tikroji ar komanditinė (pasitikėjimo) ūkinė bendrija	LR Ūkinių bendrijų įstatymas, 2003 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-1804 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Akcinė bendrovė ar uždaroji akcinė bendrovė	LR akcinių bendrovių įstatymas, 2000 m. liepos 13 d. Nr. VIII-1835 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Žemės ūkio bendrovė	LR Žemės ūkio bendrovių įstatymas, 2004 m. lapkričio 4 d. Nr. I-1222 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Kooperatinė bendrovė	LR Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas, 1993 m. birželio 1 d. Nr. I-164 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Valstybės ar savivaldybės įmonė	LR Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, 1994 m. gruodžio 21 d. Nr. I-722 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Viešoji įstaiga	LR Viešųjų įstaigų įstatymas, 2004 m. sausio 27 d. Nr. IX-1977 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Asociacija	LR Asociacijų įstatymas, 2004 m. sausio 22 d. Nr. IX-1969 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Labdaros ar paramos fondas	LR Labdaros ir paramos fondų įstatymas, 1996 m. kovo 14 d. Nr. I-1232 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Europos bendrovė	LR Europos bendrovių įstatymas, 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2199 LR akcinių bendrovių įstatymas, 2000 m. liepos 13 d. Nr. VIII-1835 LR Civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864

Šaltinis: sudaryta autorės, 2011.

**13 lentelė. Sąrašas veiklos rūšių, kurios nelicencijuojamos, tačiau
gali vykdyti tik juridiniai asmenys**

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas
1.	Asmenų, susijusių su pavojingų krovinių vežimu vidaus vandenų transportu, mokymas.
2.	Motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių rengimas.
3.	Vidaus vandenų transporto specialistų rengimas.
4.	Vairavimo mokymas.
5.	Šilumos gamyba.
6.	Karšto vandens tiekimas.
7.	Bendrų socialinių paslaugų teikimas.
8.	Potencialiai pavojingų įrenginių nuolatinė priežiūra.
9.	Centrinio depozitoriumo veikla.
10.	Krovinių vežimas laivais vidaus vandenimis Lietuvos Respublikoje.
11.	Laivų agentavimo paslaugos.
12.	Gelbėjimosi, priešgaisrinių, laivų takelažo priemonių, slėgio, temperatūros, elektros, signalizacijos, automatikos bei kitų prietaisų ir aparatūros gamyba, remontas, tikrinimas ir bandymas bei atitinkamų tai patvirtinančių pažymėjimų išdavimas.
13.	Navigacinių, radionavigacinių ir optinių prietaisų gamyba, remontas, tikrinimas ir bandymas bei atitinkamų tai patvirtinančių pažymėjimų išdavimas.
14.	Jūrlapių, įskaitant elektroninius jūrlapius, ir kitų navigacinių dokumentų bei literatūros, susijusios su saugia laivyba, koregavimas ir platinimas.
15.	Ryšio su laivais paslaugų teikimas.
16.	Locmanų patarnavimai.
17.	Laivų vilkimas (bukšyravimas), laivų gelbėjimo ir povandeniniai techniniai darbai.
18.	Uostų akvatorijų, bendrojo naudojimo vandens kelių gylių matavimas.
19.	Jūrų krovinių krovimas.
20.	Laivų švartavimas.

13 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas
21.	Laivų projektavimo ir konstravimo darbai, laivų statyba ir remontas.
22.	Tarpininkavimas įdarbinant jūrininkus arba vertimasis jūrininkų įdarbinimu laivuose.
23.	Akredituotų mokymo įstaigų veikla.
24.	Antžeminio aptarnavimo paslaugų teikimas
25.	Orlaivių techninės priežiūros, gamybos ir projektavimo paslaugos.
26.	Oro navigacijos paslaugų teikimas.
27.	Oro uostų eksploatavimas.
28.	Krovinių vežimas vidaus ir tarptautiniais maršrutais transporto priemonėmis, kurių bendroji masė yra mažesnė arba lygi 3,5 tonos

Šaltinis: adaptuota pagal Valstybinę mokesčių inspekcija, 2010.

14 lentelė. Fiziniam asmeniui (gyventojams) išduodamų licencijų arba leidimų sąrašas

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija arba leidimas
1.	Veterinarinė praktika.
2.	Veterinarinė farmacija.
3.	Prekybos ginklais, šaudmenimis, jų dalimis tarpininkavimas.
4.	Vaistininko praktika.
5.	Elektros energijos gamyba.
6.	Elektros energijos gamybos pajėgumams plėtoti.
7.	Elektros energijos eksportavimas.
8.	Elektros energijos importavimas.
9.	Tiesioginės elektros linijos tiesimas.
10.	Pastatų šildymo ir karšto vandens sistemų priežiūra.
11.	Verstis ūkine komercine ar kitokia veikla valstybės sienos apsaugos zonoje.
12.	Mokyti asmenis, susijusius su pavojingų krovinių vežimu geležinkelio transportu.
13.	Rengti žemėtvarkos schemas.
14.	Rengti kaimo plėtros žemėtvarkos projektus.
15.	Rengti žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus.
16.	Rengti žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektus
17.	Rengti žemės konsolidacijos projektus.
18.	Pašto ir pasiuntinių paslaugų teikimas
19.	Veikla susijusi su nuodingosiomis medžiagomis (gaminti įsigyti, teikti rinkai, laikyti, naudoti).
20.	Tiekti į rinką Lietuvos Respublikoje pagamintas medžiagas ir gaminius, skirtus liestis su maistu, įvežti į Lietuvos Respubliką ir tiekti į rinką medžiagas ir gaminius, skirtus liestis su maistu, iš ne Europos Sąjungos narių, išskyrus Islandijos Respubliką, Lichtenšteino Kunigaikštystę ir Norvegijos Karalystę.

14 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija arba leidimas
21.	Tiekti į Lietuvos Respublikos rinką maisto papildus pagamintus ir/ar importuojamus iš valstybių ne Europos Sąjungos narių, išskyrus Islandijos Respubliką, Lichtenšteino Kunigaikštystę ir Norvegijos Karalystę.
22.	Ūkinė komercinė veikla nurodyta Sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. V-180 (Žin., 2005, Nr. 41-1319) patvirtintame sąraše.

Šaltinis: adaptuota pagal Valstybinę mokesčių inspekcija, 2010.

15 lentelė. Licencijuojamų veiklos rūšių ir institucijų išduodančių licencijas sąrašas

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
1.	Išduoda bei atšaukia licencijas Lietuvos Respublikos kredito įstaigoms	Lietuvos bankas
2.	Finansų maklerio (generalinę, konsultanto ar prekybininko) veikla	Vertybinių popierių komisija
3.	Finansų maklerio įmonių veikla	Vertybinių popierių komisija
4.	Verstis valdymo įmonės veikla	Vertybinių popierių komisija
5.	Investicinės kintamojo kapitalo bendrovės	Vertybinių popierių komisija
6.	Dujų perdavimo veikla	Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
7.	Dujų paskirstymo veikla	Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
8.	Dujų laikymo veikla	Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
9.	Dujų tiekimo veikla	Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
10.	Vertybinių popierių, dokumentų blankų, banderolių, oficialių žymėjimo ženklų gaminimas	Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnyba prie finansų ministerijos
11.	Prekyba antikvariniais daiktais	Kultūros vertybių apsaugos departamentas prie LR Kultūros ministerijos
12.	Užsiimti piliečių įdarbinimo užsienyje tarpininkavimo veikla	LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
13.	Krovinių vežimas laivais tarptautiniais maršrutais	LR Susisiekimo ministerija
14.	Keleivių vežimas laivais Lietuvos Respublikos teritorijoje	LR Susisiekimo ministerija
15.	Keleivių ir krovinių vežimas laivais tarptautiniais maršrutais	LR Susisiekimo ministerija
16.	Keleivių ir bagažo vežimas geležinkelio transportu Lietuvos Respublikos teritorijoje	Valstybinė geležinkelių inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
17.	Keleivių ir bagažo vežimas geležinkelio transportu tarptautiniais maršrutais	Valstybinė geležinkelių inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
18.	Krovinių vežimas geležinkelio transportu tarptautiniais maršrutais	Valstybinė geležinkelių inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
19.	Krovinių vežimo ir vežimo organizavimo sutartys	Valstybinė geležinkelių inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
20.	Keleivių vežimas autobusais tolimojo susisiekimo maršrutais	Valstybinė kelių transporto inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
21.	Keleivių vežimas lengvaisiais automobiliais užsakomaisiais reisais tolimojo susisiekimo maršrutais	Valstybinė kelių transporto inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos

15 lentelės tęsinys kitame puslapyje

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
22.	Keleivių vežimas lengvaisiais automobiliais užsakomaisiais reisais tarptautinio susisiekimo maršrutais	Valstybinė kelių transporto inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
23.	Bendrijos licencijos vežti keleivius autobusais tarptautinio susisiekimo maršrutais	Valstybinė kelių transporto inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
24.	Krovinių vežimas vidaus maršrutais transporto priemonėmis, kurių bendroji masė, įskaitant priekabą, didesnė kaip 3,5 tonos	Valstybinė kelių transporto inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
25.	Bendrijos leidimai vežti krovinius tarptautiniais maršrutais transporto priemonėmis, kurių keliamoji galia, įskaitant priekabą, didesnė kaip 3,5 tonos ir bendroji masė, įskaitant priekabą, didesnė kaip 6 tonos. Bendrijos leidimas vežti krovinius tarptautiniais maršrutais taip pat suteikia teisę vežti krovinius vidaus maršrutais.	Valstybinė kelių transporto inspekcija prie LR Susisiekimo ministerijos
26.	Oro susisiekimui vykdyti	Civilinės aviacijos administracija
27.	Vaistų bei vaistinių medžiagų tyrimas ir gaminimas	LR Sveikatos apsaugos ministerija
28.	Vaistinių preparatų gamyba	LR Sveikatos apsaugos ministerija
29.	Vaistų gaminimas ir vaistų bei vaistinių medžiagų mažmeninė prekyba	LR Sveikatos apsaugos ministerija
30.	Farmacinių atliekų tvarkymas, išskyrus jų šalinimą	LR Sveikatos apsaugos ministerija
31.	Vaistų ir vaistinių medžiagų kokybės kontrolė	LR Sveikatos apsaugos ministerija
32.	Narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų gamyba	LR Sveikatos apsaugos ministerija
33.	Didmeninė prekyba narkotiniais ir psichotropiniais vaistais bei vaistinėmis medžiagomis, jų eksportas, importas	LR Sveikatos apsaugos ministerija
34.	Didmeninė prekyba psichotropiniais vaistais bei vaistinėmis medžiagomis, jų importas, eksportas	LR Sveikatos apsaugos ministerija
35.	Mažmeninė prekyba narkotiniais ir psichotropiniais vaistais bei vaistinėmis medžiagomis	LR Sveikatos apsaugos ministerija
36.	Mažmeninė prekyba psichotropiniais vaistais ir vaistinėmis medžiagomis	LR Sveikatos apsaugos ministerija
37.	I kategorijos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) gamyba, perdirbimas	LR Sveikatos apsaugos ministerija
38.	I kategorijos narkotinių ir psichotropinių pirmtakų didmeninė prekyba, įskaitant prekybos tarpininko veiklą, taip pat importas, eksportas, tranzitas	LR Sveikatos apsaugos ministerija
39.	I kategorijos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sandėliavimas	LR Sveikatos apsaugos ministerija
40.	Slaugos ligoninių veikla	LR Sveikatos apsaugos ministerija
41.	Stacionariųjų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas	Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
42.	Ambulatorinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas	Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
43.	Bendrujų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas	Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
44.	Farmacinei veiklai: gamybai	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
45.	Farmacinei veiklai: didmeniniam platinimui	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
46.	Vaistinės veiklai	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
47.	Gamybinės vaistinės veiklai	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
48.	Farmacinių atliekų tvarkymui, išskyrus šalinimą	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
49.	Gaminti narkotinius ir psichotropinius vaistus bei vaistines medžiagas (ši licencija taip pat būtina ir įmonėms, importuojančioms narkotinius ir psichotropinius vaistinius preparatus iš trečiųjų šalių)	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
50.	Gaminti psichotropinius vaistus ir vaistines medžiagas (ši licencija taip pat būtina ir įmonėms, importuojančioms psichotropinius vaistinius preparatus iš trečiųjų šalių)	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
51.	Užsiimti narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų didmenine prekyba, jų importu ir eksportu	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
52.	Užsiimti psichotropinių vaistų ir vaistinių medžiagų didmenine prekyba, jų importu ir eksportu	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
53.	Užsiimti narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų mažmenine prekyba	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
54.	Užsiimti psichotropinių vaistų ir vaistinių medžiagų mažmenine prekyba	Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos
55.	Vykdyti pagrindinio profesinio mokymo programas	LR Švietimo ir mokslo ministerija
56.	Vykdyti darbo rinkos profesinio mokymo programas	LR Švietimo ir mokslo ministerija
57.	Nefasuotų naftos produktų didmeninė prekyba	LR Ūkio ministerija
58.	Prekyba nefasuotais naftos produktais, kurie tiekiami kaip kuro atsargos laivams ar orlaiviams	LR Ūkio ministerija
59.	Didmeninė prekyba nefasuotų naftos produktų likučiais	LR Ūkio ministerija
60.	Individuali eksporto licencija eksportuoti dvejopo naudojimo prekes ir technologijas	LR Ūkio ministerija

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
61.	Visuotinė eksporto licencija eksportuoti dvejopo naudojimo prekes ir technologijas	LR Ūkio ministerija
62.	Individuali eksporto licencija eksportuoti karinę įrangą	LR Ūkio ministerija
63.	Individuali eksporto licencija laikinai išvežti karinę įrangą	LR Ūkio ministerija
64.	Individuali importo licencija importuoti karinę įrangą	LR Ūkio ministerija
65.	Individuali importo licencija laikinai įvežti karinę įrangą	LR Ūkio ministerija
66.	Tranzito licencija gabenti tranzitu karinę įrangą	LR Ūkio ministerija
67.	Tarpininkavimo licencija vesti derybas ar rengti sandorį, kurio metu numatytas karinės įrangos kiekis gali būti perduotas iš Lietuvos Respublikos teritorijos, kitos Europos Sąjungos teritorijos arba ne Europos Sąjungos valstybės į bet kurią kitą ne Europos Sąjungos valstybę	LR Ūkio ministerija
68.	Tekstilės prekių importui (importui iš Baltarusijos ir Kinijos, kuriam taikomos kvotos)	LR Ūkio ministerija
69.	Tekstilės prekių priežiūros dokumentas (importui iš Uzbekistano, kuriam taikoma dviguba kontrolė)	LR Ūkio ministerija
70.	Išankstinis leidimas tekstilės prekių ekonominiam laikinajam išvežimui į Baltarusiją ir Kiniją perdirbti	LR Ūkio ministerija
71.	Plieno ir jo dirbinių importo licencija (iš Rusijos, Ukrainos ir Kazachstano, kuriems taikomos kvotos)	LR Ūkio ministerija
72.	Plieno ir jo dirbinių priežiūros dokumentas (importui iš trečiųjų šalių, kuriems taikoma išankstinė priežiūra arba dviguba kontrolė)	LR Ūkio ministerija
73.	Kalio chlorido importui (Baltarusijos kilmės)	LR Ūkio ministerija
74.	Leidimas gaminti elektros energiją	LR Ūkio ministerija
75.	Leidimas plėsti elektros energijos gamybos pajėgumą	LR Ūkio ministerija
76.	Elektros energijos eksporto leidimas	LR Ūkio ministerija
77.	Elektros energijos importo leidimas	LR Ūkio ministerija
78.	Leidimas tiesti tiesioginę liniją	LR Ūkio ministerija
79.	Licencija gaminti Lietuvos valstybės vėliavas	LR Ūkio ministerija
80.	Licencija gaminti Lietuvos valstybės istorines vėliavas	LR Ūkio ministerija
81.	Licencija gaminti Respublikos Prezidento vėliavas	LR Ūkio ministerija
82.	Licencija gaminti užsienio valstybių vėliavas	LR Ūkio ministerija
83.	Licencija gaminti Europos Sąjungos vėliavas	LR Ūkio ministerija
84.	Licencija gaminti tarptautinių viešųjų organizacijų vėliavas	LR Ūkio ministerija
85.	Licencija gaminti apskričių vėliavas	LR Ūkio ministerija

15 lentelės tęsinys kitame puslapyje

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
86.	Licencija gaminti savivaldybių vėliavas	LR Ūkio ministerija
87.	Licencija gaminti automobilio vėliavėles ir stalo vėliavėles	LR Ūkio ministerija
88.	Prekyba ginklais, šaudmenimis, jų dalimis	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
89.	Eksploatuoti tirus, šaudyklas	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
90.	Ginklų nuomai	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
91.	Importuoti, eksportuoti ginklus, šaudmenis, jų dalis	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
92.	Importuoti, įvežti, eksportuoti ir išvežti civilines pirotechnikos priemones	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
93.	Parduoti civilines pirotechnikos priemones	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
94.	Gaminti civilines pirotechnikos priemones	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
95.	Gaminti antspaudus	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
96.	Gaminti ugniagesių kūno apsaugos priemones	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
97.	Gaminti ugniagesių kvėpavimo organų apsaugos priemones	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
98.	Gaminti ugniagesių savisaugos ir savipagalbos priemones	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
99.	Gaminti priešgaisrinę gelbėjimo įrangą	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
100.	Gaminti pirmines gaisro gesinimo priemones	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
101.	Gaminti gaisro gesinimo priemones	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
102.	Gaminti ugnį gesinančias medžiagas	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
103.	Gaminti stacionarių automatinių ir autonominių gaisrų gesinimo sistemų (AGGS) įrenginius	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

15 lentelės tęsinys kitame puslapyje

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
104.	Gaminti automatinių gaisro aptikimo ir gaisrinės signalizacijos sistemų (GAGSS) įrenginius	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
105.	Gaminti gaisrinius vandens siurblius	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
106.	Gaminti specialiosios paskirties gaisrinius automobilius	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
107.	Gaminti priešgaisrinės saugos priemonės	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
108.	Gaminti priešgaisrinės saugos ženklus	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
109.	Techniškai prižiūrėti stacionarią automatinę ir autonominę gaisrų gesinimo sistemą (AGGS) ir jos įrenginius	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
110.	Techniškai prižiūrėti automatinių gaisro aptikimo ir gaisrinės signalizacijos sistemų (GAGSS) įrenginius	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
111.	Techniškai prižiūrėti priešdūminių sistemų įrangą	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
112.	Techniškai prižiūrėti pranešimo apie gaisrą sistemų įrangą	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
113.	Techniškai prižiūrėti gesintuvus	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
114.	Techniškai prižiūrėti kitas priešgaisrines priemones (konstrukcijų atsparumą ugniai, centralizuotus stebėjimo ir kitus valdymo bei indikavimo pultus)	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
115.	Atlikti geodezinius darbus	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
116.	Atlikti topografinius ir kartografinius darbus	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
117.	Rengti žemėtvarkos schemas	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
118.	Rengti kaimo plėtros žemėtvarkos projektus	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
119.	Rengti žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos

15 lentelės tęsinys kitame puslapyje

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
120.	Rengti žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektus	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
121.	Rengti žemės konsolidacijos projektus	Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
122.	Grūdų sandėlio veiklai	Valstybinė sėklų ir grūdų tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos
123.	Verstis bulvių, daržovių ir vaisių sandėlio veikla	Valstybinė augalų apsaugos tarnyba
124.	Importuoti ir eksportuoti žemės ūkio produktus	Nacionalinė mokėjimo agentūra
125.	Draudimo veiklai	LR Draudimo priežiūros komisija
126.	Draudimo brokerių įmonės veikla	LR Draudimo priežiūros komisija
127.	Kūno kultūros ir sporto specialisto veikla	Kūno kultūros ir sporto departamentas
128.	Verstis dokumentų tvarkymo veikla	Lietuvos archyvų departamentas
129.	Verstis dokumentų saugojimo veikla	Lietuvos archyvų departamentas
130.	Ginklų šaudmenų ir jų dalių gamyba	Ginklų fondas
131.	Ginklų taisymas, ginklų ir šaudmenų perdirbimas	Ginklų fondas
132.	Sprogmenų gamyba	Ginklų fondas
133.	Prekyba sprogmenimis	Ginklų fondas
134.	Sprogmenų naudojimas	Ginklų fondas
135.	Verstis veterinarine praktika ir/ar farmacine veikla	Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba
136.	Alkoholio produktų gamyba	Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
137.	Tabako gaminių gamyba	Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
138.	Didmenine prekyba tabako gaminiais	Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
139.	Didmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
140.	Didmenine prekyba alkoholio produktais (išskyrus alkoholinius gėrimus)	Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
141.	Tabako auginimui	Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba
142.	Projektuoti, statyti ir rekonstruoti branduolinės energetikos objektus, įrenginius ir įrengimus	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
143.	Eksloatuoti branduolinės energetikos objektus	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
144.	Saugoti branduolines ir radioaktyvias medžiagas bei jų atliekas	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
145.	Nutraukti branduolinės energetikos objekto eksploatavimą	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
146.	Laidoti branduolines ir radioaktyvias medžiagas bei jų atliekas	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija
147.	Įsigyti, turėti ir transportuoti branduolines medžiagas	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija

15 lentelės tęsinys kitame puslapyje

15 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Veiklos pavadinimas, kuriai išduodama licencija	Institucija išduodanti licenciją
148.	Radio programai transliuoti antžemine radijo stotimi	Lietuvos radijo ir televizijos komisija
149.	Televizijos programai transliuoti antžemine televizijos stotimi	Lietuvos radijo ir televizijos komisija
150.	Televizijos ir radijo programoms retransliuoti kabelinės televizijos tinklais	Lietuvos radijo ir televizijos komisija
151.	Televizijos programai transliuoti kabelinės televizijos tinklais	Lietuvos radijo ir televizijos komisija
152.	Organizuoti didžiąją loteriją	Valstybinė lošimų priežiūros komisija
153.	Lošimų B kategorijos automatais organizavimas	Valstybinė lošimų priežiūros komisija
154.	Bingo organizavimas	Valstybinė lošimų priežiūros komisija
155.	Stalo lošimų: ruletės ir (arba) kauliukų lošimų taip pat lošimų A kategorijos automatais organizavimas	Valstybinė lošimų priežiūros komisija
156.	Azartinių lošimų ir lažybų organizavimo veikla	Valstybinė lošimų priežiūros komisija
157.	Gaminti, naudoti, saugoti, prižiūrėti, remontuoti, perdirbti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius, tvarkyti (surinkti, rūšiuoti, apdoroti, laikyti, perdirbti, saugoti, nukenksminti) radioaktyviąsias atliekas	Radiacinės saugos centras
158.	Montuoti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius	Radiacinės saugos centras
159.	Prekiauti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais	Radiacinės saugos centras
160.	Vežti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius ir (ar) transportuoti radioaktyviąsias atliekas	Radiacinės saugos centras
161.	Mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais	LR Savivaldybės
162.	Mažmeninė prekyba nefasuotu variklių benzinu, dyzelinu (dyzeliniais degalais), suskystintomis dujomis, skirtomis autotransporto priemonėms, biodyzelinu	LR Savivaldybės
163.	Mažmeninė prekyba nefasuito variklių benzino, dyzelino (dyzelinių degalų), suskystintų dujų, skirtų autotransporto priemonėms, biodyzelino likučiais	LR Savivaldybės
164.	Supirkti skirtų realizuoti spalvotųjų metalų laužą ir atliekas	LR Savivaldybės
165.	Supirkti skirtų realizuoti juodųjų metalų laužą ir atliekas	LR Savivaldybės
166.	Mažmeninė prekyba tabako gaminiais	LR Savivaldybės
167.	Keleivių vežimas lengvaisiais automobiliais taksi	LR Savivaldybės
168.	Keleivių vežimas lengvaisiais automobiliais užsakomaisiais reisais	LR Savivaldybės
169.	Keleivių vežimas vietinio (miesto arba priemiesčio) susisiekimo maršrutais	LR Savivaldybės
170.	Mažųjų loterijų organizavimas	LR Savivaldybės
171.	Automobilių suskystintų dujų mažmeninė prekyba	LR Savivaldybės

Šaltinis: adaptuota pagal Valstybinę mokesčių inspekcija, 2010.

16 lentelė. Lengvatinių kreditų teikimo sąlygos

	Mikrokreditavimas	Mažų kreditų teikimas – II etapas	Verslumo skatinimo fondas	Atviras kreditų fondas	Kreditai SVV per Europos investicinių fondą (EIF)
Kreditavimui skirtos lėšos	28,8 mln. Lt – PHARE pasibaigusią programų (negražintinos paramos Lietuvai) lėšos	100 mln. litų ES struktūrinių fondų lėšų	50 mln. litų Europos socialinio fondo lėšų	100 mln. litų ES struktūrinių fondų lėšų	207 mln. litų ES struktūrinių fondų lėšų
Paskolas teikiantys bankai	AB Šiaulių bankas; UAB Medicinos bankas; AB DNB bankas	AB Šiaulių bankas; AB Ūkio bankas; UAB Medicinos bankas; AB “Citadele” bankas	57 kredito unijų konsorciumas, atstovaujamas Lietuvos centrinės kredito unijos (LCKU)	AB Šiaulių bankas; AB Ūkio bankas; UAB Medicinos bankas; AB “Citadele” bankas; AB “Parex” bankas; AB DNB bankas; AB bankas “Finasta”	AB Šiaulių bankas; AB SEB bankas; AB Swedbank;
Maksimali paskolos suma	iki 86 320 litų	iki 350 000 litų	Iki 86000 litų	1,5 mln. litų + bent 25 proc. banko lėšų	nefiksuotas, iki 2 proc. nuo banko valdomos priemonės lėšų sumos (nuo 800 tūkst. iki 2,14 mln. eurų)

16 lentelės tęsinys kitame puslapyje

16 lentelės tęsinys

	Mikrokreditavimas	Mažų kreditų teikimas – II etapas	Verslumo skatinimo fondas	Atviras kreditų fondas	Kreditai SVV per Europos investicinių fondą (EIF)
Kreditų kiekis per visą programos laikotarpį	du mikrokreditai per visą programos laikotarpį	vienas mažas kreditas per 12 mėnesių laikotarpį	vienas mažas kreditas per visą programos laikotarpį	du kreditai per 12 mėnesių laikotarpį	Kreditų skaičius neribojamas
Paskolos tikslas	investicijoms ir apyvartinėms lėšoms finansuoti	investicinėms ir apyvartinėms lėšoms finansuoti	investicinėms ir apyvartinėms lėšoms finansuoti	investicinėms ir apyvartinėms lėšoms finansuoti	investicinėms ir apyvartinėms lėšoms finansuoti
Programos pabaiga	2012 m. gruodžio 31 d.	2014 m. gruodžio 31 d.	2015 m. gruodžio 31 d.	2015 m. gruodžio 31 d.	2015 m. gruodžio 31 d.

Šaltinis. Sudaryta autorės pagal UAB “Investicijų ir verslo garantijos”, VšĮ „Versli Lietuva“ ir LR Finansų ministerija, 2012

APKLAUSOS ANKETA

Vykdomas Vyriausybės verslo skatinimo priemonių tyrimas. Atliekama Smulkaus ir vidutinio verslo apklausa, kurios metu siekiama išsiaiškinti verslo veiklos sąlygas bei vyriausybės verslo skatinimo priemonių efektyvumą.

Tai anoniminis tyrimas, visa surinkta informacija bus konfidenciali, duomenys bus pateikiami sugrupuoti ir naudojami tik moksliniais tikslais. Konkrečios įmonės būklė tyrimų rezultatuose neatsispindės. Duomenys apie konkrečią įmonę viešai nebus skelbiami ir publikuojami.

Atsakymų skalėje pažymėkite Jums tinkamą atsakymo variantą.

1. Jūsų įmonė:

Labai maža (mažiau nei 10 darbuotojų)	
Maža (10 – 49 darbuotojai)	
Vidutinė (50 – 249 darbuotojai)	
Didelė (daugiau nei 250 darbuotojų)	

2. Jūsų įmonė veikia:

Mažiau nei metus	
1 – 3 metus	
3 – 5 metus	
5 – 10 metų	
Daugiau nei 10 metų	

3. Koks yra Jūsų verslo įmonės tipas:

Individuali veikla (pagal pažymą ar verslo liudijimą)	
Individuali įmonė	
Akcinė bendrovė (AB, UAB)	
Ūkinė bendrija	
Kita	

Verslo veiklos sąlygos Lietuvoje

4. Pradėti verslą Lietuvoje iš esmės:

Labai sunku	
Sunku	
Nesunku	
Lengva	
Labai lengva	
Neturiu nuomonės, nežinau	

5. Kaip įvertintumėte verslo sąlygas Lietuvoje?

Blogos	
Patenkinamos	
Geros	
Labai geros	
Neturiu nuomonės, nežinau	

6. Kaip keitėsi verslo sąlygos per pastaruosius 2 – 3 metus?

Blogėjo	
Nepasikeitė	
Gerėjo	
Neturiu nuomonės, nežinau	

7. Kaip pakito per paskutiniuosius metus Jūsų įmonė ir jos veiklos rezultatai?

	Sumažėjo	Nepakito	Padidėjo
Apyvarta			
Grynasis pelnas			
Darbuotojų skaičius			

8. Mokestinė našta Lietuvoje yra:

Labai didelė	
Didelė	
Vidutinė	
Maža	
Labai maža	
Neturiu nuomonės, nežinau	

9. Įvertinkite Lietuvos mokesčių sistemą

	Labai trukdo verslui	Trukdo verslui	Neturi reikšmės verslui	Skatina verslą	Labai skatina verslą
Mokesčių dydis					
Mokesčių įvairovė					
Sudėtingas mokesčių įstatymų interpretavimas					
Mokesčių įstatymų kaita					
Įstatymų prieštaravimai					
Mokesčių išaiškinimo kokybė					
Nevienodos apmokestinimo sąlygos skirtingiems įmonių tipams (IĮ, AB, UAB ir t.t.)					
Mokesčių inspekcijos patikrinimų dažnumas					

10. Įvertinkite kliūtis, su kuriomis tenka susidurti ieškant finansavimo:

	Labai didelė kliūtis	Didelė kliūtis	Vidutinė kliūtis	Maža kliūtis	Visiškai nėra kliūtis
Informacijos apie alternatyvius verslo finansavimo šaltinius trūkumas					
Reikalavimai įmonės finansinei būklei					
Sudėtinga dokumentacija					
Užstato reikalavimai					
Finansinių paslaugų neatitikimas poreikiams					

11. Ar lengva gauti paskolą turint tik gerą verslo planą, be užstato?

Neįmanoma	
Sunkiai, bet įmanoma	
Lengva	
Labai lengva	
Neturiu nuomonės, nežinau	

12. Iš pateikto sąrašo išsirinkite penkis problemiškesnius veiksnius, labiausiai trukdančius

Jūsų verslui:

Sudėtingos procedūros verslui pradėti	
Varžantys darbo santykius reglamentuojantys teisės aktai	
Teisės aktų keičiamumas, politikos nestabilumas	
Atskirų verslo sričių draudimai ir ribojimai	
Sunkumai tvarkantis teisinius bei administracinius reikalus	
Neveiksmingas Vyriausybės aparatas	
Neveiksmingas teismų aparatas	
Korupcija	
Nusikalstamumas ir vagystės	
Nepakankamas infrastruktūros aprūpinimas	
Žemės, nekilnojamojo turto įperkamumas, leidimų tvarkymas	
Patalpų trūkumas	
Prasta vietinių tiekėjų paslaugų kokybė	
Didžiųjų įmonių susitarimai dėl kainų	
Nelygios konkurencijos sąlygos	
Didelis konkurentų skaičius	
Žemas pelningumas	
Mokesčiai	
Infliacija	
Maža perkamoji galia	
Pasenusios technologijos	
Darbo jėgos trūkumas	
Kvalifikuotų specialistų stoka	
Finansavimo prieinamumas	
Partnerių įsiskolinimai, delsimas atiduoti skolas	
Apyvartinių lėšų stoka	
Sudėtingos procedūros valstybės finansinei bei ES struktūrinių fondų paramai gauti	
Institucijų, teikiančių paramą verslui, trūkumas	

Atsakymų tęsinys kitame lape

Verslo informacijos trūkumas	
Informacijos apie valstybės paramos priemones SVV trūkumas	
Informacijos apie užsienio rinkas trūkumas	
Kita (nurodykite)	

13. Ar dabartinėmis sąlygomis pradėtumėte verslą Lietuvoje?

Taip	
Norėčiau	
Norėčiau, jei sąlygos verslui būtų geresnės	
Nenorėčiau	
Dabartinėmis sąlygomis tikrai verslo ne pradėčiau	
Niekada apie tai negalvojau, nežinau	

Paramos verslui vertinimas

14. Ką manote apie valstybės paramą verslui?

Labai efektyvi, labai skatina verslą	
Efektyvi, palaikanti verslą	
Verslui neturi jokios reikšmės	
Neefektyvi, verslo neskatina	
Visiškai neefektyvi, žlugdanti verslą	
Neturiu nuomonės, nežinau	

15. Ar esate kreipęsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolų garantijos? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Taip, gavau paskolos garantiją	
Taip, tačiau negavau paskolos garantijos	
Ne, nes neėmiau paskolos	
Ne, nes sudėtingos garantijos gavimo sąlygos	
Ne, nes nieko apie šias teikiamas paskolų garantijas nežinau	
Ne, nes gavau paskolą ir be UAB „INVEGA“ paskolos garantijos	
Kita (įrašykite)	

16. Ar esate kreipęsi į UAB „INVEGA“ dėl paskolos palūkanų dengimo? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Taip, UAB „INVEGA“ padengė dalį paskolos palūkanų	
Taip, tačiau UAB „INVEGA“ nepadengė paskolos palūkanų	
Ne, nes neėmiau paskolos	
Ne, nes sudėtingos paskolos palūkanų kompensavimo procedūros	
Ne, nes nieko apie šią paskolų palūkanų dengimo paslaugą nežinau	
Ne, nes neėmiau paskolos su UAB „INVEGA“ paskolos garantija	
Kita (įrašykite)	

17. Ar esate kreipęsi į Lietuvos komercinius bankus dėl lengvatinio kredito gavimo? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Taip, kreditą lengvatinėmis sąlygomis gavau	
Taip, tačiau lengvatinio kredito negavau	
Ne, nes kredito nereikėjo	
Ne, nes sudėtingos lengvatinio kredito gavimo sąlygos	
Ne, nes reikėjo didesnio kredito nei kreditas teikiamas lengvatinėmis sąlygomis	
Ne, nes tikslams, kuriems įgyvendinti reikėjo paskolos, lengvatiniai kreditai neteikiami	
Ne, gavau kreditą standartinėmis sąlygomis	
Ne, nes nieko apie lengvatinius kreditus nežinau	
Kita (įrašykite)	

18. Ar esate kreipęsi į savivaldybę dėl paramos iš savivaldybės SVV paramos fondo? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Taip, finansinę paramą gavau	
Taip, tačiau finansinės paramos negavau	
Ne, nes paramos nereikėjo	
Ne, nes sudėtingos paramos gavimo sąlygos	
Ne, nes nieko apie savivaldybės SVV paramos fondą ir jo teikiamą paramą nežinau	
Kita (įrašykite)	

19. Ar naudojātės (anksčiau esate pasinaudojęs) verslo inkubatoriaus paslaugomis? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Taip, naudojuosi, tai reikšminga parama mano verslui	
Taip, tačiau tai nėra itin reikšminga parama mano verslui	
Ne, nes verslo inkubatoriaus nėra mieste, kuriame veikia mano įmonė	
Ne, nes verslo inkubatoriaus teikiamos paslaugos mano verslui nereikalingos	
Ne, nes verslo inkubatoriaus teikiamos paslaugos sudaro nereikšmingą mano verslo išlaidų dalį	
Ne, nes nieko apie verslo inkubatorius ir jų teikiamas paslaugas nežinau	
Kita (įrašykite)	

20. Kokiomis verslo informacijos centro paslaugomis naudojātės (esate pasinaudojęs)? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Konsultacijomis	
Dokumentų ruošimo paslaugomis	
Biuro paslaugomis	
Reklamos paslaugomis	
Konferencijų salės paslaugomis	
Dalyvauju organizuojamuose seminaruose, kursuose	
Nesinaudoju jokiais verslo informacijos centro paslaugomis	
Kita (įrašykite)	

21. Kaip vertinate ES struktūrinių fondų paramą verslui? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Esu gavęs ES struktūrinių fondų paramą, ji labai teigiamai paveikė verslo plėtrą	
Esu gavęs ES struktūrinių fondų paramą, bet nepasiekiau planuotų rezultatų	
Esu gavęs ES struktūrinių fondų paramą, bet laukiamų rezultatų nepasiekiau, tik sugaišau daug laiko ir praradau pinigų ruošdamas dokumentus	
Teikiau paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, bet negavau	
Teikiau paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, bet negavau, dėl patirtų laiko ir finansinių nuostolių ateityje nebandysiu gauti ES struktūrinių fondų paramos	
Teikiau paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, bet negavau, tačiau ateityje bandysiu gauti šią finansinę paramą	
Neatitinka verslo finansavimo poreikiai ir tikslai, kuriems teikiama ES struktūrinių fondų parama	
Bandžiau ruošti paraišką ES struktūrinių fondų paramai gauti, tačiau kilus daugeliui neaiškumų paraiškos neparuošiau	
Dėl sudėtingų procedūrų siekiant gauti ES struktūrinių fondų paramą net nebandžiau ruošti paraiškos šiai paramai gauti	
Keliami per dideli nuosavų lėšų indėlio į projektą reikalavimai	
Keliami per dideli reikalavimai įmonėms norinčioms gauti ES struktūrinių fondų paramą	
Sudėtingos ir neaiškios sąlygos norint gauti ES struktūrinių fondų paramą	
Norint gauti ES struktūrinių fondų paramą reikia įdėti pastangų, tačiau tai įmanoma	
ES struktūrinių fondų paramą teikiančios institucijos yra korumpuotos ir gauti šią paramą neįmanoma	
Nesitikiu, kad pavyktų gauti ES struktūrinių fondų paramą, todėl net nebandau ruošti paraiškos	
Nesu gavęs ES struktūrinių fondų paramos, bet manau, kad ji labai skatina verslo plėtrą	
ES struktūrinių fondų parama yra nereikalinga ir neskatina verslo plėtos	
Nieko nežinau apie ES struktūrinių fondų paramą	
Mano verslui ES struktūrinių fondų parama nėra reikalinga	
Kita (įrašykite)	

22. Kaip vertinate mokesčių lengvatas smulkiąjam ir vidutiniam verslui? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Tai viena svarbiausių ir efektyviausių verslo skatinimo priemonių	
Ypatingos reikšmės verslo skatinimui ir plėtrai neturi	
Tai sudaro nevienodas konkurencijos sąlygas	
Išimtys ir lengvatos tik sukelia sumaištis ir painiavos taikant teisės aktus, o didelės reikšmės neturi	
Lengvatos tik sudaro galimybes piktnaudžiavimams	
SVV netaikomos jokios mokesčių lengvatos	
SVV mokesčių lengvatos nėra reikalingos	
Kita (įrašykite)	

23. Ar naudojātės (anksčiau naudojotės) Darbo biržos parama (subsidijomis)? (galite pasirinkti vieną arba kelis Jums tinkamus atsakymų variantus)

Taip naudojuosi ir esu labai patenkintas	
Taip naudojuosi, bet nesu labai patenkintas	
Taip kartą pasinaudojau, bet labai nusivyliau	
Ne, nes darbo biržos paramos nereikia	
Ne, nes darbo biržos siunčiami įdarbinti darbuotojai neatitinka mano reikalavimų	
Ne, nes keliami labai aukšti reikalavimai įmonėms (asmenims) norinčioms pasinaudoti šia parama	
Ne, nes taikomos sudėtingos procedūros norint pasinaudoti šia parama	
Nieko nežinau apie darbo biržos paramą	
Kita (įrašykite)	

24. Įvertinkite priemonių, verslo sąlygoms gerinti, reikalingumą:

	Labai reikalinga	Reikalinga	Beveik nereikalinga	Visiškai nereikalinga
Paskolų garantijos (INVEGA)				
Paskolų palūkanų dengimas				
Lengvatiniai kreditai iš komercinių bankų				
Lengvatinės paskolos steigiamoms įmonėms				
Parama iš savivaldybių SVV paramos fondų				
Verslo inkubatorių paslaugos				
Verslo informacijos centrų paslaugos				
Mokslo ir technologijų parkų paslaugos				
Verslo konkurencingumą skatinančios įstaigos (VŠĮ Versli Lietuva) paslaugos				
Inovacijų diegimą versle skatinančios įstaigos (VŠĮ Lietuvos inovacijų centras) paslaugos				
Pagalba įsisavinant struktūrinių fondų paramą				
Verslo asociacijų informacija				
Valstybės subsidijos				
ES struktūrinių fondų parama				
Mokesčių lengvatos				
Atleidimas nuo mokesčių pradedančioms veikti įmonėms				
Maksimalios mokesčių ribos nustatymas				
Mokesčių administravimo tobulinimas				
Darbo biržos parama				
Galimybė įsteigti įmonę internetu				
Galimybė internete, vienoje vietoje, susižinoti apie reikalingus verslui leidimus				
Galimybė internete pasinaudoti verslo plano finansine skaičiuokle				

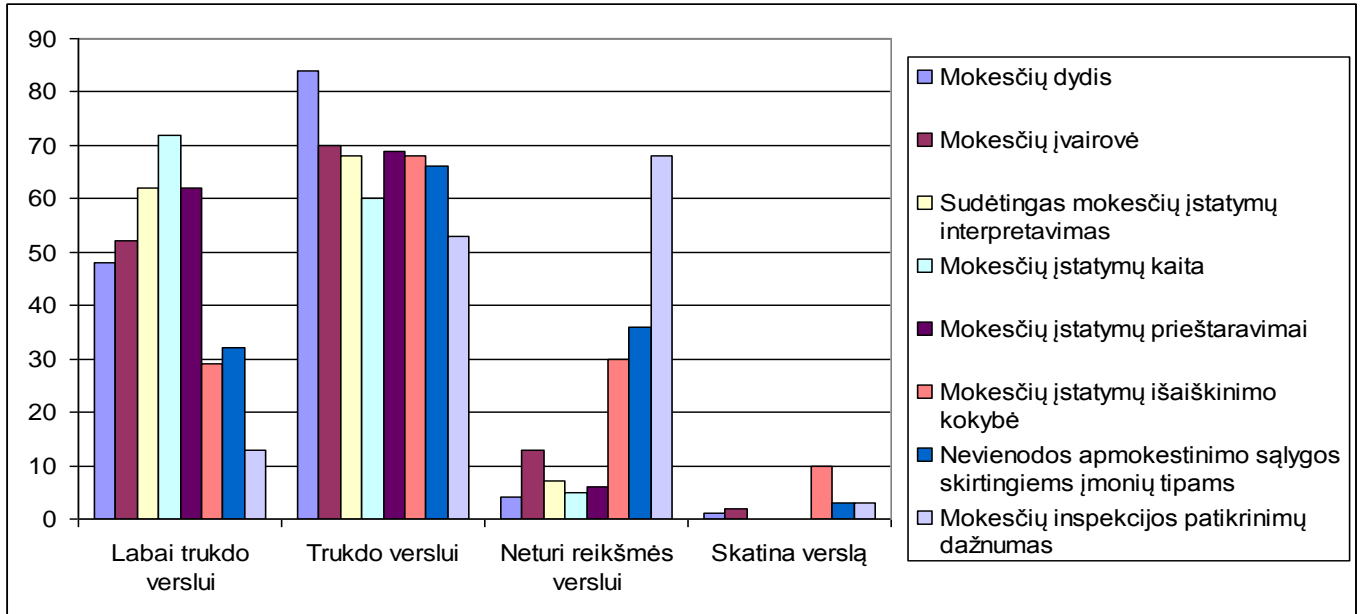
Atsakymų tęsinys kitame lape

24 klausimo atsakymų tęsinys

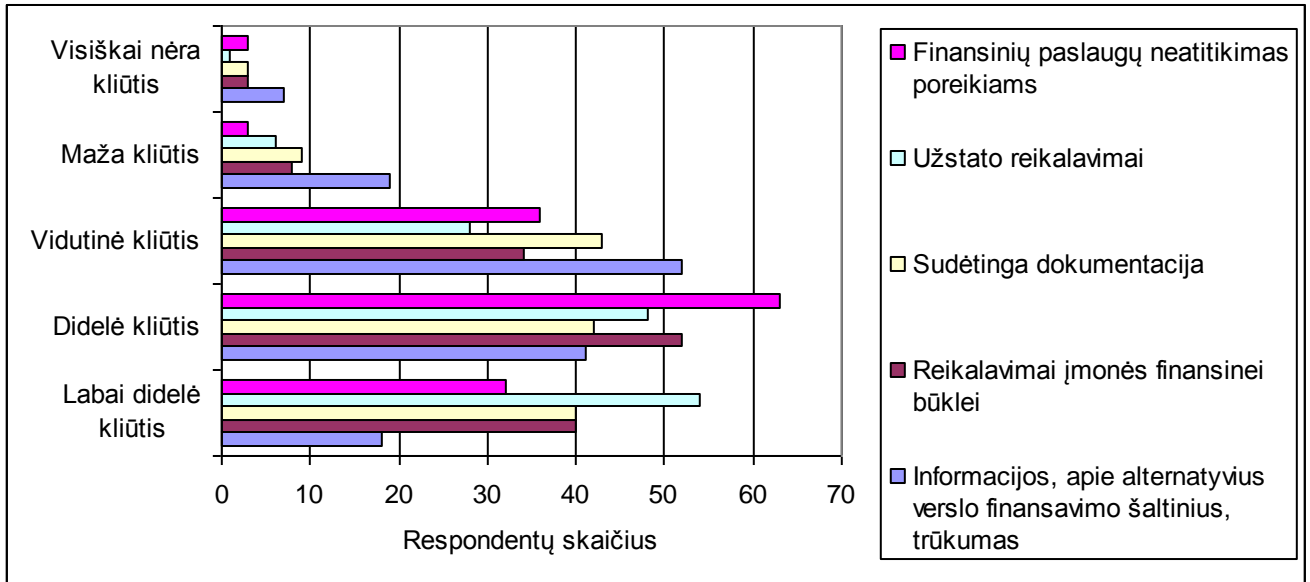
	Labai reikalinga	Reikalinga	Beveik nereikalinga	Visiškai nereikalinga
Valstybės užsakymų didinimas, viešųjų pirkimų didinimas				
Daugiabučių namų renovacijos spartinimas				
Darbo dienos ilginimas				

Nuoširdžiai dėkoju už atsakymus ir sugaištą laiką.

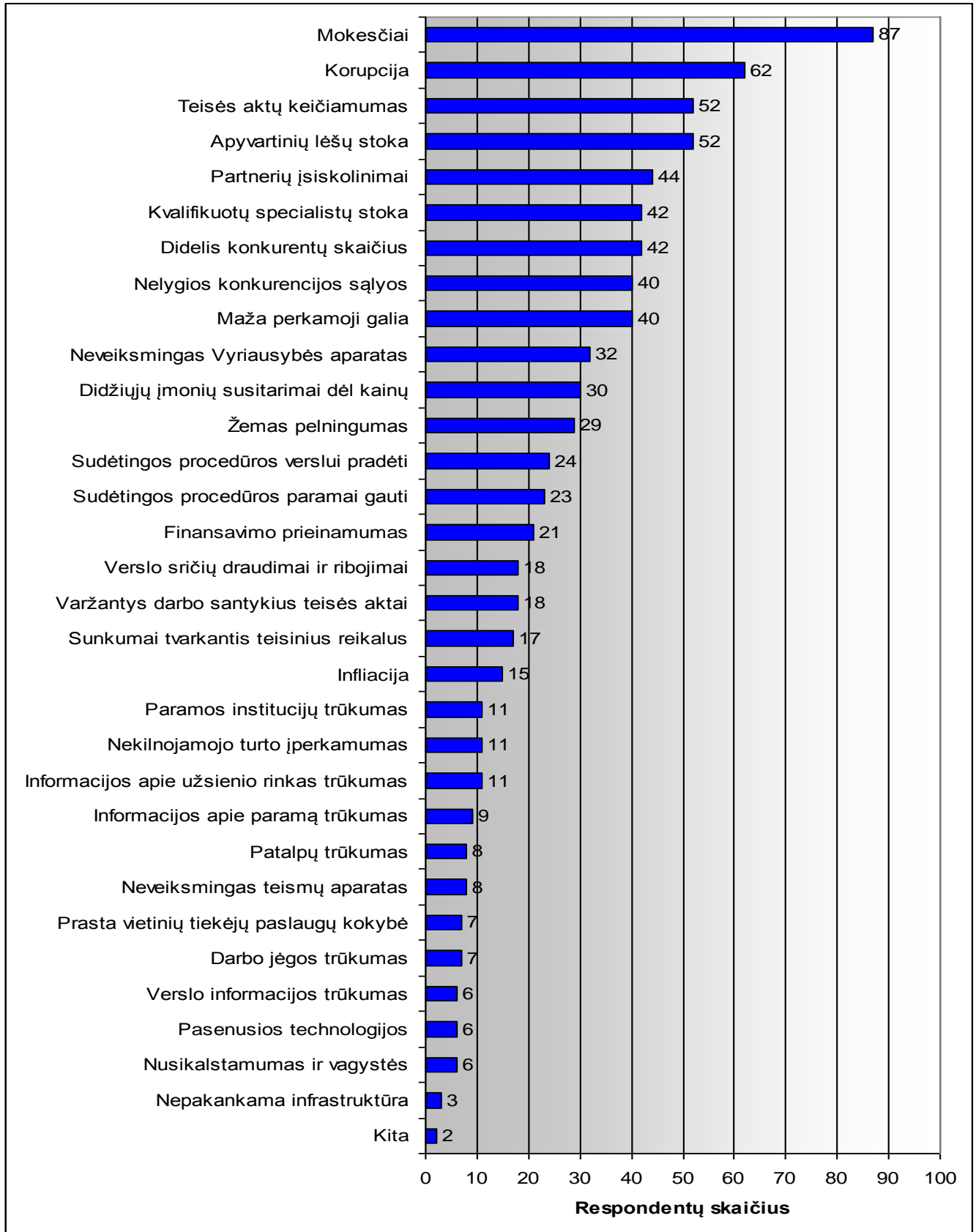

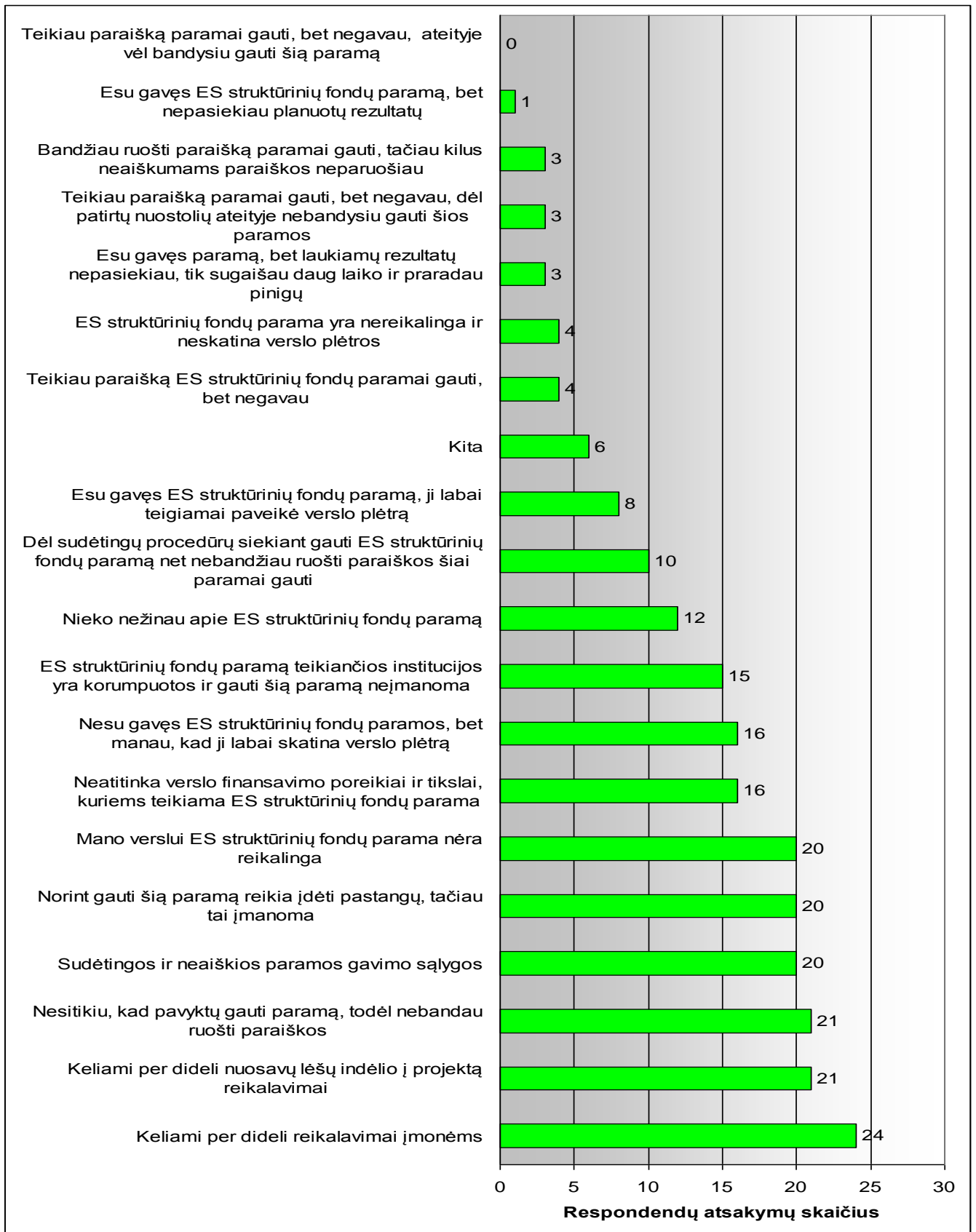
22 pav. Mokesčių sistemos elementų pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui

24 pav. **Kliūčių, su kuriomis verslininkams tenka susidurti ieškant finansavimo, pasiskirstymas pagal jų reikšmę verslui**

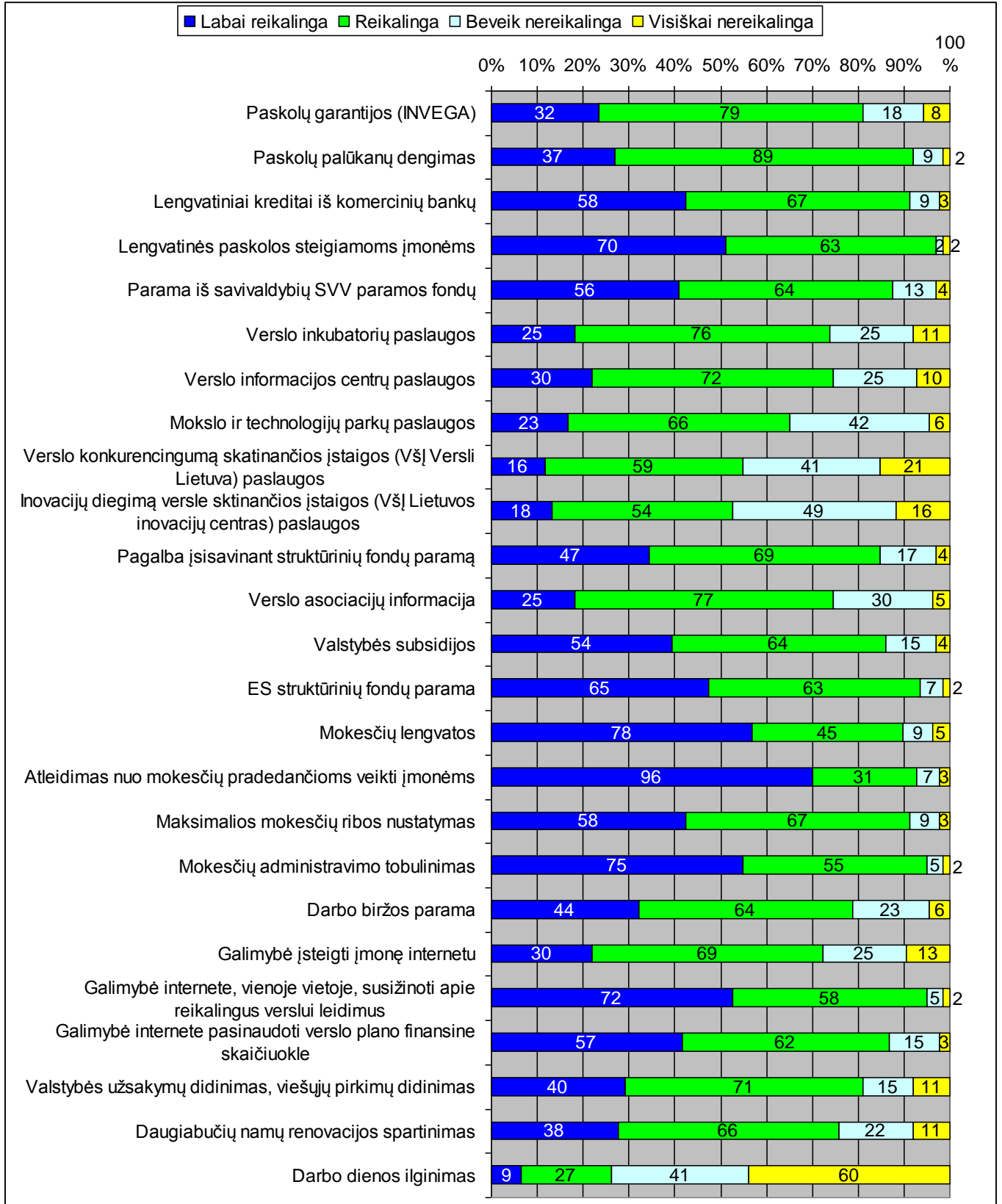
26 pav. Neigiamai verslą veikiančių veiksnių pasiskirstymas

35 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl ES struktūrinių fondų paramos

19 lentelė. Verslininkų nuomonių pasiskirstymas pagal tai, kad jiems verslo skatinimo priemonių nereikia arba, kad jie apie tai nieko nežino

Verslo skatinimo priemonė	Verslininkai, teigiantys, kad jiems verslo skatinimo priemonės nereikia		Verslininkai teigiantys, kad jie apie verslo skatinimo priemonę nežino	
	Respondentų skaičius	%	Respondentų skaičius	%
Paskolų garantijos	81	59,1	39	28,5
Paskolų palūkanų kompensavimas	105	76,6	28	20,4
Lengvatiniai kreditai	57	41,6	3	2,2
SVV paramos fondai	61	44,5	31	22,6
Verslo inkubatoriai	45	32,8	42	30,7
ES struktūriniai fondai	20	14,6	12	8,8
Darbo biržos parama	40	29,2	3	2,2

42 pav. Verslo skatinimo priemonių reikalingumo vertinimai